Pranciškus Asyžietis

RAŠTAI

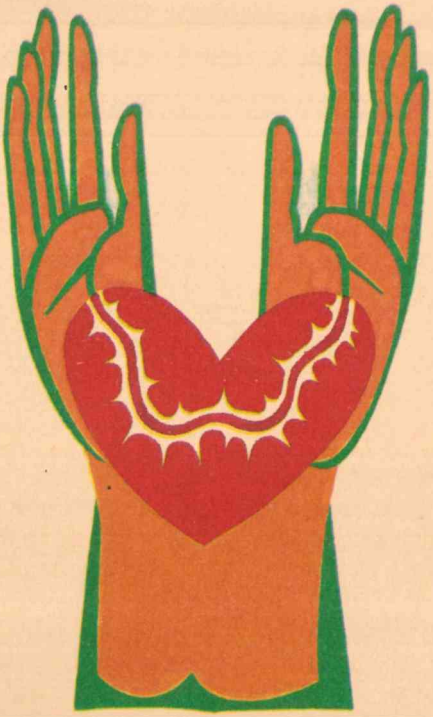

TAURA

Beatus fraciscus duob; ānis ante mortē suā fecit quadra
gesimā i loco alverne ad honorē beate virginis mãie matris dī et beati
Michael archāgli a festo assūptionis sče mãie vgis usq ad festū sči
Michael septēb; et facta est sup eū manū dni p visione et allocuti
onē seraphȳ et impressione stigmatū xi i corpe suo fecit has laudes ex alio
latere cartule scriptas et manu sua scripsit grãs agēs dno de bnficio sibi
collato

Benedicat tibi dn̄s et custo
diat te. ostē dat faciem
suā tibi et misereat tui.
cōvertat vultū suū ad te
et det tibi pacē.

Beat fracisc scripsit manu sua istā bndictionē michi fri leoni

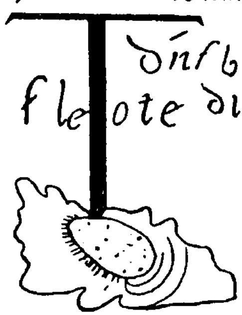

Simili modo fecit istud signū thau cū capite manu sua

Pranciškus Asyžietis

RAŠTAI

Iš anglų kalbos vertė
Nida Norkūnienė
Vesta Liepaitė

TAURA

UDK 23/28
Pr 23

ISBN 9986-514-06-1

Versta iš: *St. Francis of Assisi, Writings and Early Biographies: English Omnibus of the Sources for the Life of St. Francis.*–Chicago: Franciscan Herald Press, 1983

Copyright © Franciscan Herald Press, 1983
Translation copyright © Kretingos Mažesniųjų brolių vienuolynas, 1995

PRATARMĖ

Šv. Pranciškumi Asyžiečiu domėtasi visais laikais ir įvairių žmonių – tikinčių ir netikinčių, krikščionių, musulmonų ir budistų, poetų, gamtos mylėtojų, taikos skelbėjų ir kt.

Šv. Pranciškaus asmenybės neįmanoma apibrėžti įprastinėmis kategorijomis. Tai buvo žmogus, bandęs sutalpinti ir suderinti visa, kas įsivaizduojama tobulame žmoguje.

Šioje knygoje turime kelis fragmentus iš šventojo raštų. Jie yra iš XIII amžiaus ir lietuvių kalba pasirodo pirmą kartą. Viliuosi, kad negausioje mūsų dvasinėje literatūroje šventojo mintys praturtins ne tik tobulėjimo keliu bekopiantį, bet ir gyvenimo raizgynuose ramybės bei prasmės beieškantį.

Šv. Pranciškaus išlikę raštai nėra skirti filosofinėms diskusijoms ar teoriniam žongliravimui. Jų tikslą ir prasmę šventasis aiškiai išsako savo „Testamente": „Pats Aukščiausiasis man apreiškė, kad turiu gyventi Evangelija. Aš surašiau tai glaustai ir paprastais žodžiais".

Tad ir šio rinkinio mintys, kaip visas šv. Pranciškaus gyvenimas, yra didžios sielos kvietimas realiai ir asmeniškai įgyvendinti Kristaus Evangeliją.

T. Placidas Barius OFM

TURINYS

ĮVADAS *9*

Šv. Pranciškaus dvasia *10*
Šv. Pranciškaus raštai *13*
Rankraščių rinkiniai 13
Raštų leidimai 16
Pražuvę šv. Pranciškaus rankraščiai 18
Pranciškaus raštų vertė *21*

Pirma dalis
„MAŽESNIŲJŲ BROLIŲ REGULA IR GYVENIMAS"

1221 metų Regula *29*
1223 metų Regula *62*
Šv. Pranciškaus „Testamentas" *72*
Vienuolių gyvenimas eremuose *78*
Pranciškaus „Gyvenimo pavyzdys" ir
„Paskutinė valia" šv. Klarai *81*
Perspėjimai *83*

Antra dalis
„AŠ NUSPRENDŽIAU PASIŲSTI JUMS LAIŠKĄ"

Laiškas visiems tikintiesiems *97*
Laiškas visiems dvasininkams *107*
Laiškas generalinei kapitulai *109*
Laiškas ministrui *117*

Laiškas visiems Mažesniųjų brolių vyresniesiems *120*
Laiškas žmonių valdovams *122*
Laiškas broliui Leonui *124*

Trečia dalis
„ŠVENTŌS MALDŌS IR ATSIDAVIMO DVASIA"
Dievo garbinimas *127*
Sesers Saulės giesmė *130*
Dorybių išaukštinimas *134*
Švenčiausiosios Mergelės pasveikinimas *136*
Garbinimas prieš pamaldas *138*
Dievo kančios pamaldos *140*

PRIEDAS
Dvi maldos *163*
„Tėve mūsų" parafrazė 163
Malda „Absorbeat" *165*
Laiškas šv. Antanui *165*
Trečiojo ordino Regula (1221) *167*

PASTABOS IR NUORODOS *179*

BIBLIOGRAFIJA *209*

PRANCIŠKAUS ASYŽIEČIO GYVENIMAS *215*

ĮVADAS

Šiek tiek paradoksalu, kad mažasis Asyžiaus neturtėlis, troškęs likti nežinomas, nepastebėtas, dabar tapo toks garsus ir taip visų mylimas. Tačiau kad ir kaip keista, per tuos septynis su puse šimtmečio, praėjusius nuo jo mirties, šv. Pranciškus iš tiesų giliai įkrito žmonėms į širdis. Įvairaus tikėjimo žmonės ėmė žavėtis juo ir gerbti jį. Biografai leido vieną knygą po kitos, išsamiai aprašinėdami jo gyvenimą. Studentai gilinosi į jo kūrinius, patarimus ir darbus, norėdami perprasti jo dvasią. Bėgant metams ir amžiams, dailininkai įamžino jo gyvenimą drobėse, poetai šlovino jį savo giesmėmis. Ir nesuskaičiuosi, kiek žmonių – vyrų ir moterų – iš įvairiausių kraštų pasirinko jo gyvenimo būdą, o daugelis pasiekė tokį tobulumą, kad buvo pripažinti šventaisiais ir palaimintaisiais. Ir šiandien nepanašu, kad susidomėjimas juo slūgtų ar kad jo daromas poveikis silptų. Veikiau ir viena, ir kita stiprėja. Iš tikrųjų visa tai turi priežastį, ir ji glūdi paties šv. Pranciškaus asmenybėje, jo dvasioje, įkvėpusioje jį šitokiam gyvenimo būdui, kurį jis paliko seksiantiems jo pėdomis. Iš šių dalykų mums turi bent kai kas paaiškėti, jeigu norime suprasti, iš kur tas jo populiarumas ir įtaka, sklidusi ir tebesklindanti daugeliui tų, kuriuos jis įkvėpė, pažadino tobulesniam gyvenimui Kristuje, Karaliuje ir Pasaulio Šerdyje.

Šv. Pranciškaus dvasia

Kai šv. Pranciškus Asyžietis Šv. Damijono bažnytėlėje parklupo prieš Nukryžiuotąjį ir išgirdo jo žodžius: „Pranciškau, eik ir atstatyk mano namus", jo širdyje įvyko perversmas, visam laikui uždegęs jį gailesčiu nukryžiuotam savo Mokytojui. Štai kaip pirmasis Pranciškaus biografas Tomas Celanietis aprašo šį vidinį pasikeitimą: „Nuo šiol šventoje jo sieloje įsišaknijo gailestis Nukryžiuotajam ir, kaip galima pamaldžiai nujausti, pagarbintos Dievo kančių žaizdos giliai įsispaudė jo širdin, nors dar ne kūnan. ... Ir nuo tada jis jau nebegalėdavo sutvardyti verksmo, raudos dėl nuolat jam prieš akis iškylančio Kristaus kančių. Savo atodūsiais jis nuklojo visus kelius ir, atmindamas Kristaus žaizdas, nebeleido sau nė menkiausios paguodos"[1].

Tokia didi buvo ši meilė, prasiveržusi iš Pranciškaus širdies, kad jis nebetroško nieko daugiau, kaip tik tapti panašus į Kristų, sekti Juo taip tobulai, kaip tik gali, tapti viena su Juo. Šv. Bonaventūras vėliau rašė: „Nukryžiuotasis Jėzus Kristus it miros aromatas nuolat ilsėjosi ant Pranciškaus krūtinės, ir jį apėmusi meilės ugnis kurstė troškimą iki galo būti perkeistam į Jėzų"[2]. Tomas Celanietis irgi teigė: „Jis buvo nuolat persiėmęs Jėzumi, apimtas Jėzaus; Jėzų jis nešiojo savo širdyje, Jėzus buvo jo lūpose, Jėzus – jo ausyse, Jėzus – jo akyse, Jėzus – jo glėbyje, Jėzus – visuose jo nariuose"[3].

Tai meilė Kristui įkvėpė Pranciškų atsižadėti vis-

ko, kas galėtų atitraukti jį nuo tobulo vienijimosi su Kristumi. Tai ji paskatino pasirinkti tobulą, visišką neturtą. Neturtystė lydėjo Kristų visą Jo žemiškąjį gyvenimą, nuo pat pirmosios akimirkos Motinos įsčiose iki paskutiniosios – Kalvarijoje, ant kryžiaus[4]. Tad ir Pranciškus, anot Celaniečio, „priglaudė ją savo skaisčiame glėbyje, ir nė valandėlę jis nenustojo būti jos vyru. Tai, pasakys jis savo sūnums, yra tobulėjimo kelias, amžinųjų turtų laidas ir pažadas. ... Iš tiesų nuo pat savo vienuolystės pradžios iki mirties jis buvo turtingas, turėdamas abitą, virvę, apatines kelnes ir nieko daugiau"[5].

Tačiau Pranciškaus neturtas nebuvo vien medžiaginis skurdas, materialios gerovės atsižadėjimas ir griežtumas sau, naudojantis kuo paprastesniais daiktais. Tai buvo visiškas savojo „aš" atsisakymas – su didžiausiu nusižeminimu, „visų dorybių sergėtoju ir puošmena"[6]. Pranciškaus atsižadėjimas buvo absoliutus, visa apimantis savęs aukojimas. Jis atidavė savo kūną Viešpačiui, likdamas visiškai skaistus, ir atsisakė savo valios, pasirinkdamas klusnumą be jokio išskaičiavimo. Įsidėmėjęs Kristaus žodžius: „Kiekvienas iš jūsų, kuris neatsižada visos savo nuosavybės, negali būti mano mokinys" (*Lk* 14, 33), jis nukryžiavo save kartu su Kristumi, kad, atsižadėję visko, kas buvo jo, galėtų tapti tobuliausiu Kristaus mokiniu[7].

Tad pirmieji Pranciškaus sekėjai, ėmę burtis aplink jį, atrado, kad jis yra vienintelė gyvenimo norma, gyvas pavyzdys, kurio jiems taip trūko, nes sekdami

juo, jie sekė Kristumi ir, gyvendami kaip jis, vienijosi su Kristumi. Bet kadangi norinčių sekti juo vis daugėjo, Pranciškus matė nebegalėsiąs ilgai likti vieninteliu jų gyvenimo kriterijumi; jis suprato, kad jų gyvenimo būdas turės būti tiksliau apibrėžtas. Tad surašė, kokie turėtų būti brolijos „Regula ir gyvenimas".

Šie „Regula ir gyvenimas" nebuvo tikslus, nuodugniai parengtas darbas. Viską, ko troško, kas atitiko jo palinkimus, Pranciškus rado šventoje Evangelijoje, kur apreikštas jo dieviško Mokytojo gyvenimas ir mokymas.

Todėl savo Regulą jis pagrindė esmine nuostata: „Laikytis Kristaus mokymo ir sekti Jo pėdomis". Jis norėjo, kad jo broliai gyventų taip, kaip mokė Kristus, ir vaikščiotų tais pačiais pėdsakais, kuriuos įspaudė Kristaus pėdos. Tačiau sekimas Kristumi neturėjo būti vien išoriškas. Jis turėjo visiškai perkeisti jų vidų, kūną padaryti klusnų Kristaus dvasiai, įžiebti serafiškąją meilę Tam, kuris yra „kelias, tiesa ir gyvenimas" (*Jn* 14, 6).

Tačiau Pranciškus, būdamas tikras katalikas ir apaštališkas vyras, visiškai atsidavęs Apaštalų Sostui, norėjo, kad jo bendražygių „Regula ir gyvenimui" nuo pat pradžių vadovautų ir juos gintų Katalikų Bažnyčia. Jis suprato, jog tik tuomet jie galės būti tikri, kad laikosi Kristaus mokymo ir seka Jo pėdomis. Todėl kai tik susibūrė vienuolika bendražygių, jis kartu su jais patraukė į Romą prašyti savo „Regulai ir gyvenimui" Šventojo Sosto patvirtinimo.

Gavęs leidimą kurtis, Pranciškaus ordinas per kelerius metus smarkiai išaugo – nuo pirmo sekėjo, kuris nebuvo labai atkaklus ir ištvermingas ir kurio net vardo nežinome[8], iki tūkstančių, po dešimtmečio ar kiek vėliau susibūrusių „Nendrių kapituloje"[9]. Šiems pirmiesiems broliams buvo būdinga visų pirma meilė Kristui – Kristui prakartėlėje, Kristui ant kryžiaus, Kristui Eucharistijoje,– stipri brolystės dvasia, meilė neturtui, kurį jie, kaip ir jų tėvas, įasmenino vadindami sužadėtine Neturtyste, nuolankumas, atsidavimas maldai ir darbui, nuoširdus klusnumas. Kaip tik šitai darė juos brolija, laiminga antgamtiniu džiugesiu, kuris paprastai spinduliuoja iš širdies, visiškai atsižadėjusios savęs, nuolat besiveržiančios į Kristų, jos Karalių[10].

Šv. Pranciškaus raštai

Rankraščių rinkiniai

Ankstyvuosiuose pranciškonų istorijos šaltiniuose, ypač dviejose Tomo Celaniečio parašytose šv. Pranciškaus biografijose, esama aiškių nuorodų į paties šventojo raštus. Celanietis užsimena apie juos ar tiesiog cituoja ištraukas iš tokių Pranciškaus darbų kaip „Perspėjimai", dvi jo „Regulos", „Testamentas", įvairūs laiškai, „Saulės giesmė". Kita vertus, Celanietis nesistengia pateikti šių darbų sąrašo, surinkti jų ar bent jau cituoti tiksliai ir ištisai. Vis dėlto akivaizdu,

kad jis buvo puikiai su jais susipažinęs ir galėjo lengvai jais pasiremti.

Kas pirmas surinko visus Pranciškaus raštus, nėra žinoma. Bet aišku, kad jie buvo pradėti kaupti iš karto po šventojo mirties. Seniausias ir kartu neabejotinai svarbiausias Pranciškaus raštų rinkinys rastas rankraštyje, žinomame kaip *Asyžiaus kodeksas MS 338*. Iš pradžių jis buvo pranciškonų bibliotekoje *Sacro Convento*, Asyžiuje, bet dabar saugomas Asyžiaus miesto bibliotekoje.

Šis rankraštis ne vien šv. Pranciškaus raštai. Be jų, čia yra dar liturginių gaidų, kai kurių „Legendų" ar šv. Pranciškaus biografijų dalių, konkrečiai – *„Legenda Versificata S. Francisci"*, ir keletas kūrinių apie šv. Klarą. Paties Pranciškaus darbai, įėję į šį rankraštį, išdėstyti tokia tvarka: „Antroji regula" (fol. 12r–15v); „Testamentas" (fol. 16r–18r); „Perspėjimai" (fol. 18r–23v); trys laiškai (fol. 23v–32v) – „Visiems tikintiesiems", „Generalinei kapitulai" ir „Visiems dvasininkams"; „Dorybių išaukštinimas" (fol. 32v–33r); „Sesers Saulės giesmė" (fol. 33r–34r); „Viešpaties maldos parafrazė" (fol. 34r–34v); „Dievo kančios pamaldos" (fol. 34v–42r) ir „Vienuolių gyvenimas eremuose" (fol. 43). Taigi šiame rankraštyje yra dešimt šv. Pranciškaus kūrinių, pripažintų autentiškais, ir vienas – „Viešpaties maldos parafrazė",– kurio autentiškumu abejojama[11].

Savaime iškyla šio kodekso amžiaus problema, ypač tos jo dalies, kurią sudaro šv. Pranciškaus darbai. Visi sutinka, kad rankraščių rinkinys siekia bent

jau XIV a. pradžią. Bet, kaip pastebi kai kurie tyrinėtojai, esama vilties, kad ta dalis, kurią sudaro šv. Pranciškaus raštai, gali būti ankstyvesnė. Pavyzdžiui, br. Cajetan Esser OFM straipsnyje *„Franziskanische Studien"* (1939) siūlo apytikriai XIII a. vidurį. Savo samprotavimus jis baigia išvada, kad antroji *Asyžiaus kodekso MS 338* dalis, kaip tik ta, kurią sudaro šv. Pranciškaus darbai, tikrai siekia XIII a. trečią ketvirtį, bet gal ir XIII a. pirmos pusės pabaigą[12]. Tokia data atrodo visai pagrįsta, nors kiti šiuolaikiniai tyrinėtojai labiau linksta nurodyti XIII a. pabaigą[13].

Antras šv. Pranciškaus darbų rinkinys rastas kitoje ankstyvųjų rankraščių grupėje, vertingame kodekse, žinomame kaip *Ognissanti MS*, kadangi jis aptiktas pranciškonų Visų Šventųjų (*Ognissanti*) vienuolyne Florencijoje, Italijoje. Šį rankraštį, išsamiai aptartą Paul'iaus Sabatier[14], sudaro šie šv. Pranciškaus darbai: „Pirmoji regula"; „Testamentas"; „Laiškas ministrui" apie sunkiai nusidėjusius vienuolius; „Laiškas visiems dvasininkams" (apie Švenčiausiosios Eucharistijos garbinimą); „Perspėjimai"; „Garbinimas prieš pamaldas" (*„Sanctus, sanctus, sanctus"*); „Dievo garbinimas" (*„Tu es Sanctus Dominus Deus"*); „Dorybių išaukštinimas"; „Švenčiausiosios Mergelės pasveikinimas"; „Laiškas generalinei kapitulai ir visiems vienuoliams"; „Laiškas visiems krikščionims"; „Vienuolių gyvenimas eremuose"; „Palaiminimas broliui Leonui"[15]. Šis rankraštis siekia XIV a. ir buvo sudarytas maždaug apie 1370 metus[16].

XVI a. pradžioje buvo išspausdinti du veikalai, kuriuose, be visų kitų, buvo ir keli šv. Pranciškaus kūriniai. Pirmasis šių leidinių buvo pavadintas *„Speculum B. Francisci et Sociorum Ejus"*. Pirmiausia jis buvo išleistas 1504 m. Venecijoje ir dar sykį – 1509 m. Mece. Čia randame „Pirmąsias Ordino regulas" ir keletą šv. Pranciškaus maldų. Antrasis leidinys pirmą kartą pasirodė 1509 m. Ruene, pavadintas *„Speculum Minorum"*, paskui – 1511 m. Salamankoje, pavadintas *„Monumenta Ordinis Minorum"* ir 1512 m. Paryžiuje – *„Firmamenta Trium Ordinum B. Francisci"*. Čia taipgi buvo keli šv. Pranciškaus kūriniai, šiek tiek daugiau negu pirmajame[17].

Bet iš visų šv. Pranciškaus raštų ankstyvųjų leidimų svarbiausias buvo br. Luko Waddding'o OFM Antverpene 1623 m. išleistas *„B. P. Francisci Assisiatis Opuscula"*[18]. Waddding suskirstė šį rinkinį į tris dalis. Pirma apėmė septyniolika šv. Pranciškaus laiškų, kelias maldas ir „Testamentą". Antrą sudarė dvi „Regulos". Trečią – dvidešimt aštuonios konferencijos, „Dievo kančios pamaldos" ir įvairios žinutės, pastabos, pranašystės, maksimos, parabolės ir t. t.

Vis dėlto Waddding'o leidimas, nors kadaise ir vertingas, nebuvo tikrai mokslinis. Be autentiškų šventojo darbų, į jį pateko ir keli tokie, kurie galėjo būti Pranciškui priskirti tik su abejone, ir tam tikri posakiai, kurie negalėjo būti jo. Nepaisant to, Wad-

ding'o leidimas tapo pagrindu daugeliui kitų vėlesnių leidimų ir, tiesą sakant, pranciškonų tyrinėtojų laikomas vertingu net dabar.

Tačiau šiuo metu žymiausias, svariausias šv. Pranciškaus raštų leidimas yra 1904 m. išleistas ir 1949 m. pakartotas Quaracchi Šv. Bonaventūro kolegijos tėvų, pavadintas *„Opuscula Sancti Patris Francisci Assisiensis"*. Šis tikrai mokslinis leidimas rėmėsi ankstyvaisiais rankraščiais, jį sudarė vien autentiški šv. Pranciškaus darbai. „Saulės giesmė" čia nepateko ne dėl to, kad Quaracchi leidėjai suabejojo jos autentiškumu, bet dėl to, kad norėta įtraukti tik lotynų kalba rašytus kūrinius[19]. Šia knyga remiasi mūsų angliškasis „Šventojo Pranciškaus kūrinių" vertimas.

Nuo Quaracchi leidinio pasirodymo 1904 m. prie šių raštų buvo dar daug padirbėta. Net šiandien tebesitęsia diskusijos dėl jų autentiškumo ir tebemėginama nustatyti vis tikslesnę jų datą. 1951 m. pasirodė vokiškas raštų vertimas *„Die Schriften Des Hl. Franziskus von Assisi"*[20], išleistas dviejų pranciškonų – dr. Cajetan'o Esser'io ir dr. Lothar'o Hardick'o, o 1959 m. – naujas vertimas į prancūzų kalbą, išleistas Alexandre'o Masseron'o[21]. Abu šie vertimai pagrįsti naujausiomis mokslinėmis nuomonėmis apie Pranciškaus raštus ir abu vertingi leidžiant kiekvieną naują raštų variantą.

Iš ankstyvųjų pranciškonų tyrinėjimų akivaizdu, kad jiems buvo žinomi ir kiti šv. Pranciškaus darbai, nors ir neišlikę užrašyti ankstyviausiuose rankraščiuose. Pirmasis šv. Pranciškaus biografas Tomas iš Celano ir pirmųjų vienuolių Anglijoje veiklos metraštininkas Tomas iš Eklestono remiasi šv. Pranciškaus rašytais, bet iki šių dienų neišlikusiais laiškais.

„Pirmajame šv. Pranciškaus gyvenime" Tomas iš Celano pamini laiškus, Pranciškaus rašytus kardinolui Hugolinui, Ostijos vyskupui ir pirmam oficialiam Ordino globėjui[22]. Šiuose laiškuose, pasak Celaniečio, Pranciškus numatė, kad Hugolinas kada nors taps popiežiumi, nes pavartojo tokį kreipinį: „Šventajam Tėvui, sinjorui Hugolinui, viso pasaulio Vyskupui"[23]. Labai gaila, kad šie laiškai neišliko; jie tikrai aiškiau nušviestų Pranciškaus ir kardinolo santykius[24].

Tomas iš Eklestono *„De Adventu Fratrum Minorum in Angliam"*[25] taipgi mini du laiškus, Pranciškaus rašytus maždaug tuo pat metu. Abu, deja, neišlikę. Vienas, pasak jo, Pranciškaus buvo rašytas generalinėje kapituloje[26], „stovint lietuje, bet nesušlampant", ir adresuotas „ministrui ir broliams Prancūzijoje, kad, išvydę šį laišką, jie džiaugtųsi ir šlovintų Triasmenį Dievą giedodami: „Mes garbiname Tave, Tėve, Sūnau ir Šventoji Dvasia""[27]. Netrukus buvo parašytas ir antrasis laiškas – Bolonijos žmonėms. Jame Pranciškus išpranašauja būsimą žemės drebėjimą. „Šis žemės drebėjimas,– priduria Ekles-

tonietis,– ištiko šalį prieš Fridricho karą ir truko keturiasdešimt dienų tokiu smarkumu, kad buvo supurtyti visi Lombardijos kalnai"[28]. Eklestonietis nurodo, jog šis laiškas parašytas „prasta lotynų kalba". Deja, daugiau nieko apie šiuos laiškus nežinome.

Vėlesniame veikale, pavadintame *„Speculum Perfectionis"*, arba „Tobulybės veidrodis"[29], aprašyti dar keli šv. Pranciškaus darbai. Jie taipgi pražuvę. Pirmasis jų yra nedidelis kūrinėlis, žinomas kaip „Trumpas šv. Pranciškaus testamentas". Nežinomas *„Speculum Perfectionis"* autorius rašo, kad Pranciškus, prieš mirtį sirgdamas Sienos mieste[30], pasiuntė pakviesti brolį Benediktą iš Pirato[31] ir perteikė jam visą esmę to, ką norėjo užrašyti. „Užrašyk,– pasakė šventasis,– kad aš laiminu visus savo brolius, kurie yra įstoję į Ordiną ir kurie įstos į jį iki pasaulio pabaigos. Ir kadangi dėl silpnumo bei ligos skausmų negaliu daug kalbėti, aš glaustai pareiškiu savo valią ir troškimą visiems broliams – dabartiniams ir būsimiems – šiais trimis priesakais. Tegu jie visuomet myli vienas kitą, kaip aš juos pamilau ir myliu, temyli ir gerbia savo sužadėtinę Neturtystę ir telieka visados ištikimi ir klusnūs šventosios Motinos Bažnyčios aukštiesiems dvasininkams ir kunigams. Tai bus ženklas, kad jie atsimena mane, mano palaiminimą, mano testamentą"[32]. Tačiau šio Sienos „Pro–Testamento", kaip kartais jis vadinamas, niekur kitur užrašyto nerandame.

Tame pačiame *„Speculum Perfectionis"* dar rašyta, kad Pranciškus, sukūręs „Sesers Saulės giesmę", „už-

rašė ir kelis šventus žodžius su melodija klarisėms, neturtėlėms seselėms, suraminti, paguosti ir pamokyti, žinodamas, kaip labai jos sielojasi dėl jo ligos". Šiame laiške, kurį Pranciškus pasiuntė Neturtėlėms klarisėms per vieną savo brolį, jis ragina jas gyventi ir bendrauti nuolankiai ir būti vienos minties ir vienos sielos tarnaujant artimui. Mat, kaip pats sakė, „mato, kad jų pasikeitimas ir šventas gyvenimas ne vien Ordino broliams daro garbę, bet ir yra didelė pamoka visai Bažnyčiai". Pranciškus drąsino jas ir toliau gyventi griežtu neturtu, kaip jos darė nuo pat pradžių, ir prašė Viešpaties, kad suteiktų joms malonę likti iki mirties ištikimoms šventam gailestingumui, neturtui ir klusnumui. Jis perspėjo jas ypač pasirūpinti savo kūno reikmėmis iš tos išmaldos, kurią Viešpats joms duoda, ir tai daryti su džiaugsmu ir dėkingumu. Galiausiai prisakė, kad sveikosios kantriai slaugytų ligones, o negaluojančios kantriai kęstų savo ligą. Laiškas rašytas po „Saulės giesmės" – 1225 m. vasarą arba kiek vėliau. Daugiau apie jį ankstyvuose rankraščiuose nieko nerandame[33].

Trečias kūrinys, aprašytas *„Speculum Perfectionis"*, bet, kaip ir anie du, iki šių dienų jokiame šaltinyje neišlikęs, yra šv. Pranciškaus laiškas šv. Klarai, kaip nurodo *„Speculum"*, rašytas paskutinę savaitę prieš savo mirtį[34]. Tuo metu Klara sirgo ir manė, kad gali mirti anksčiau už Pranciškų[35]. Trokšdama prieš mirtį dar kartą jį pamatyti, ji pasiuntė Pranciškui žinutę apie tai. Bet Pranciškus beįstengė tik išsiųsti jai guodžiantį ir laiminantį laišką pažа-

dėdamas, kad vis dėlto, iki Dievas ją pasišauks, ji ir jos seserys dar galės jį pamatyti. Jo pažadas liko ištesėtas, bet tik po mirties: mat broliai atnešė jo kūną į *San Damiano*, į Klaros ir jos seselių namus, gabendami laidoti[36].

Mes galime tik apgailestauti, kad kai kurie Pranciškaus rankraščiai dingo, kad ankstyvuosiuose šaltiniuose išliko tik jų nuotrupos ar įrašai apie juos. Be abejonės, jie būtų padėję mums labiau pajausti ir suprasti Pranciškų ir jo gyvenimo būdo idealą.

Pranciškaus raštų vertė

Paprastai viduramžiais berniukai įgydavo pradinį išsilavinimą kokioje nors bažnytinėje mokykloje, priklausančioje katedrai ar parapijos bažnyčiai. Dažniausiai tvarkaraštį sudarydavo gramatika ir katalikų tikybos mokymasis bei praktika. Gramatika reiškė lotynų kalbos studijas, kurios apėmė tiek kalbėjimą ir rašymą lotyniškai, tiek ir pagrindinių gramatikos taisyklių mokymąsi[38]. O tikybos mokymasis reiškė ne vien doktrinos pažinimą ir sakramentų praktiką, bet ir liturgijos supratimą, ir Šv. Rašto studijas.

Pranciškus gavo pradinį išsilavinimą Asyžiuje, bažnytinėje mokykloje prie Šv. Jurgio bažnyčios, netoli nuo namų. Kaip ilgai jis lankė šią mokyklą ir ar prityrę, sumanūs buvo jo mokytojai, kiek jis pats išmoko per tas dienas, lieka paslaptis. Tačiau iš viso

jo gyvenimo ir ypač raštų aišku, kad jis nebuvo „silpnaprotis" (*„idiota"*) ar visiškas beraštis, kaip pats save vadino[38]. Formalų Pranciškaus išsilavinimą praturtino bendravimas su trubadūrais ir menestreliais, anuo metu dažnai sutinkamais tokiuose miesteliuose kaip Asyžius. Trubadūrai buvo rimų ir eilių kūrėjai[39], jie dainavo savo dainas apie riterių meilę ir žygdarbius provansalų tarme[40]. Menestreliai nebuvo kūrėjai, jie paprastai dainuodavo kitų sukurtas dainas, trubadūrų dainas. Bet jie taip pat buvo nepakeičiami kasdieniame gyvenime, nes buvo nuolat kviečiami į dvarus ir pilis linksminti svečių, juos galėdavai sutikti kryžkelėse ir miestų aikštėse. Jie dainuodavo apie Karolį Didįjį, šventąjį Gralį, karalienę Ginevrą ir burtininką Merliną, pasakodavo populiarias tų laikų istorijas ir skleidė paprastiems žmonėms tam tikrą kultūrą, kurios šie buvo išsiilgę.

Be to, Pranciškus buvo mokomas prekybininko verslo. Jo tėvas Petras Bernardonė buvo drabužių pirklys. Jis veždavo savo prekes iš Prancūzijos, ir jo verslas tarp pasiturinčių Asyžiaus piliečių greitai suklestėjo. Kaip ir dauguma tėvų, jis troško matyti savo užaugusį sūnų tęsiant jo verslą ir mėgino Pranciškui įskiepyti tam pomėgį – tokį, kokį jautė jo apsukrūs pagalbininkai, mokantys pirkti ir parduoti.

Taigi Pranciškus turėjo tokį išsilavinimą, kokį ir kiekvienas eilinis to meto jaunuolis. Bet kai jis visa savo širdimi ir protu atsigręžė į Viešpatį ir kai vaikinai iš gretimų miestelių ėmė juo sekti, Pranciškus nebeturėjo laiko niekam kitam, kaip tik tobulumo

siekimui – tiek savo, tiek tų, kurie vienaip ar kitaip pradėjo gyventi kaip jis. Visa, ką jis rašė, buvo parašyta norint padėti šiems jaunuoliams ir priartinti juos prie Visagalio Dievo.

Kai kurie jo raštai, ypač Regula, kilo iš to meto būtinybės. Tačiau, be šių, buvo ir tokių kūrinių, kurie prasiveržė ir siūbtelėjo iš vidinio poreikio padaryti gera kitiems ar – tokia buvo „Sesers Saulės giesmė" – išreikšti gilų dėkingumą, kurį jis jautė pasaulio Kūrėjui. Jo raštai, deja, sudaro palyginti mažą tomelį, ir dauguma jų, kaip minėta, rašyti paskutiniaisiais gyvenimo metais, kai jis galbūt labiau nei bet kada jautė turįs ką nors padaryti savo jaunuolių išganymui, kol dar gali. Visi raštai, žinomi kaip jo ir pripažinti tikrai autentiškais, pateko į dabartinį rinkinį. Be to, gale pridėti dar keli kūriniai, kurių autentiškumu abejojama, ir Trečiojo ordino Regula, kuri pasiekė mus surašyti ne jo paties, o kardinolo Hugolino, bet vis dėlto išreiškia visą Pranciškaus gyvenimo būdo esmę, perteiktą taip, kad tiktų visiems, negalintiems palikti pasaulio ir gyventi bendruomenėje, nors ir trokštantiems eiti tobulumo keliu.

Paprastai Pranciškus savo kūrinius diktuodavo sekretoriui ar kokiam kitam pagalbininkui – dažniausiai broliui Leonui – lotyniškai arba Umbrijos tarme. Tačiau du jo kūriniai pasiekė mus užrašyti jo paties ranka: „Laiškas broliui Leonui" ir „Viešpaties pašlovinimas", abu skirti broliui Leonui. Jie labiausiai ir atskleidžia Pranciškaus galvoseną ir stilių, nors ir

kiti raštai, kad ir taisyti sekretoriaus ar kitų (kaip buvo, pavyzdžiui, su „Regula"), vis vien perteikia savitą Pranciškaus raiškos būdą. Jo lotynų kalba kartais netaisyklinga ar netgi „bloga", kaip sakė Eklestonietis apie laišką Bolonijos žmonėms, yra nemažai pasikartojimų. Bet apskritai visas jo raiškos būdas persmelktas vidinio būtinumo ir gilaus žmogiškos prigimties pažinimo, ir tai daro jo siūlomus praktinius patarimaus itin vertingus ir netgi būtinus, norint gyventi Kristuje ir dėl Kristaus. Ir pagaliau vienu savo kūriniu – „Sesers Saulės giesme" jis pakyla iki tokių poetinių aukštumų, kad įkvepia daugelį vėlesnių poetų, netgi Dantę Aligjerį.

Iš Pranciškaus raštų akivaizdu, kad jis gerai išmanė Šventąjį Raštą ir buvo susipažinęs su keliais kitais veikalais. Jis cituoja ar bent jau mini vieną ar kitą Šv. Rašto vietą daugiau nei du šimtus kartų. Neįskaičiuojant „Dievo kančios pamaldų", kurios sudarytos vien iš psalmių ištraukų, Pranciškus maždaug 39 kartus cituoja arba pasiremia ištraukomis iš 14 Senojo Testamento knygų ir 200 kartų – iš 19 Naujojo Testamento knygų. Dažniausiai jis remiasi Evangelija pagal šv. Matą, rečiau – pagal šv. Luką ir dar rečiau – pagal šv. Joną[41]. Be to, Pranciškus pateikia ištraukų ir iš kitų šaltinių, pavyzdžiui, šv. Benedikto „Regulos"[42].

Pranciškaus rūpinimasis kitais nebuvo rūpinimasis vien artimiausiais savo sekėjais, trijų jo įkurtų Ordinų nariais. Iš tiesų jo dėmesys aprėpė visus – viso pasaulio dvasininkus ir tikinčiuosius. Tai ypač

matyti iš įvairių jo laiškų, nors ir kiti darbai tinka visiems, ne vien artimiausiems bendražygiams.

Tačiau Pranciškus nebuvo filosofas, pašauktas abstrakčiam mąstymui. Jis buvo greičiau poetas ir apaštalas, persiėmęs „čia ir dabar" savo sekėjų ir apskritai visų tikinčiųjų gyvenimu. Kaip tik todėl jo raštai yra ne sistemingas asketikos ar mistinės teologijos vadovėlis, bet greičiau kasdieniai patarimai ir pastabos, paraginimai tobuliau gyventi. Vis dėlto, nors Pranciškus nebuvo filosofas siaurąja šio žodžio prasme, jis gerai perprato žmogaus širdies siekius ir reikmes, jam kovojant dėl išganymo ir šventumo. Šv. Pranciškaus raštuose yra daug dalykų, patenkinančių šiuos širdies poreikius: Švenčiausiojo būties Eucharistijoje garbinimas, stiprus pasitikėjimas Šventąja Komunija, nuoširdus nuodėmių išpažinimas, atgailos ir apsimarinimo praktika, dorybių – kantrumo, užuojautos, geraširdiškumo, paprastumo, tyrumo ir nuolankumo ugdymas; malda ir pasitikėjimas Dievu, meilė ir atsidavimas Švenčiausiajai Dievo Motinai. Visa tai ir dar daugiau randame Pranciškaus raštuose, visa tryško iš tyrumos širdies, liepsnojančios meile Dievui ir artimui. Būtent dėl to jo veikalai net po 750 metų savo aktualumu ir gaivastim patraukia kiekvieną, juose jauti atkaklumą, galintį kelti širdį vienytis su Kristumi meilėje.

Nuo pat tos 1894 metų dienos, kai Paul Sabatier išleido „Šv. Pranciškaus gyvenimą", vėl imta aiškintis, ko troško šv. Pranciškus, kurdamas savo Ordiną. Stengdamiesi išspręsti šią problemą, įvairūs tyrinė-

tojai atidžiai peržiūrėjo šv. Pranciškaus bei jo Ordino istorijos šaltinius, ypač šv. Pranciškaus raštus.

Sabatier tvirtino, kad geriausias informacijos apie šventąjį šaltinis yra šv. Pranciškaus kūriniai ir kad vienintelė, tikroji paties Pranciškaus valia išreikšta pradinėje 1209/1210 m. Reguloje. Jis manė, kad 1223 m. Regula turi mažai ką bendra su pirmine, nebent pavadinimą, nes vėlesnė Regula parodo ne tai, ko Pranciškus troško savo Ordinui, bet ko kardinolas Hugolinas ir Bažnyčia iš jo išreikalavo[43]. Sabatier atrodo, kad „Testamentas" iš tiesų yra 1223 m. Regulos atšaukimas.

Kitas tyrinėtojas – Sabatier amžininkas Walter Goetz sutinka su pagrindiniais Sabatier teiginiais ir mano, kad „Testamentas" labiau atitinka 1221 m. Reguloje išreikštą Pranciškaus mintį negu 1223 m. Reguloje. Mat pastaruosiuose pastebima stipri kardinolo Hugolino įtaka. Tačiau Goetz vengia primygtinio Sabatier teigimo, kad Pranciškus buvo kardinolo savanaudiškumo auka, nors pritaria Sabatier, jog „Testamentas" labiausiai atskleidžia Pranciškaus Ordino idealą. J. R. H. Moorman, rašęs 1940 m., taip pat laiko 1223 m. Regulą blankiu tikrųjų Pranciškaus ketinimų šešėliu, ir vien 1221 m. Regula jam atrodo atitinkanti idealą[44].

Vis dėlto „Testamentas" nebuvo skirtas tapti galutiniu kriterijumi, pagal kurį galima patikrinti, koks turėtų būti idealus Pranciškaus brolių gyvenimo būdas. Jame visai neaptarti kai kurie Regulos punktai, nors čia aptinkame savo griežtumu sukrečiantį drau-

dimą siekti popiežiaus dvaro malonių ir pakankamai griežtą draudimą savaip aiškinti Regulą. Bet tai neturėjo tiek reikšmės, kiek pagrindinis Regulos priesakas nepriimti pinigų[45]. Todėl „Testamentui" negali būti teikiama tokia pirmenybė, kokią jam suteikė minėtieji kritikai; paprasčiausiai jis turi būti laikomas tuo, kuo yra – ne kokiai nors kitai Regulai, bet vien priminimu, perspėjimu, paraginimu ir testamentu, arba paskutine šv. Pranciškaus valia[46].

Iš tikrųjų, kaip pastebėta iš naujo aptariant kelis Regulos variantus, yra ne trys Regulos, bet viena. Vadinamoji Pirmoji regula (1221) buvo ta pati pradinė Regula (1209/1210), tik papildyta tuo, ko pritrūko per pirmąjį Ordino gyvavimo dešimtmetį. 1223 m. Regula buvo 1221 m. Regula, bet jau tiksliai suformuluota ir parašyta visoms reguloms įprasta kalba. Ir pagaliau „Testamentas" buvo paskutinis šv. Pranciškaus prašymas tobulai laikytis Regulos ir pranciškonų gyvenimo būdo.

Taigi, norint iki galo suprasti, kokį Ordiną šv. Pranciškus įsivaizdavo, svarbi tiek Regula, tiek „Testamentas". Tačiau esama dar ir kitų Pranciškaus kūrinių. Tiesa, kiekviename jų menkai atsispindi šventojo biografija. Jie paprasčiausiai nebuvo tam skirti. Tačiau būtų didelė klaida atsisakyti šių kūrinių, atkuriant šv. Pranciškaus biografiją. Jie, nors ir nepateikdami kokių nors konkrečių faktų, vis dėlto atskleidžia šventojo asmenybę ir dvasią. Kaip tik dėl to pirmasis Pranciškaus biografas Tomas Celanietis taip dažnai remiasi jo kūriniais ir juos cituoja. Ir tai,

ką jie atskleidžia apie Pranciškų, liudija, jog jis buvo be galo žmogiškas netgi tada, kai jau buvo tapęs šventu mistiku. Jie atskleidžia, kad jis ir protu suvokė tikėjimo tiesas bei asketiško gyvenimo pagrindus. Bet dar labiau jie liudija, kad jo širdis buvo sujungta su Mokytojo Širdimi ir kad taip, neatskiriamai susivienijęs su Mokytoju, jis siekė išganymo savo bičiuliams.

Pranciškaus Asyžiečio kūriniai yra nenykstamos vertės ir krikščioniui, siekiančiam išganymo šiame beprotiškame pasaulyje ir blaškomam pasaulio vilionių, ir vienuoliui, besigrumiančiam dėl tobulumo bendruomenėje, ir kunigui, apraizgytam parapijos rūpesčių, ir biografui, rašytojui, poetui, netgi mažiems vaikams, turintiems savo rūpestėlį – išmokti mylėti Dievą. Šv. Pranciškus kiekvienam yra šventasis, kiekvieną įkvepiantis tobulesniam gyvenimui ir visuotinesnei pilnatvei Kristuje, Karaliuje ir Visatos Šerdyje.

Br. Placid Hermann OFM

Pirma dalis

„MAŽESNIŲJŲ BROLIŲ REGULA IR GYVENIMAS"

1221 metų Regula[1]

1206 metų pradžioje Pranciškus iš Asyžiaus galutinai nutraukė ryšius su pasauliu[2]. Jo elgesys ir iki tol kėlė tėvui Petrui Bernardonei didelį nerimą, ypač tai, kad jis pardavė kelis rietimus audeklo ir pasisavino pinigus[3]. Vildamasis atgauti pinigus ir atkalbėti sūnų nuo to, ką pats laikė klystkeliais, Pranciškaus tėvas iškvietė jį stoti prieš Asyžiaus pilietinę valdžią. Bet Pranciškus atsisakė ateiti, aiškindamas, kad jau stojo tarnauti Viešpačiui ir todėl nebėra pavaldus pasaulietinei valdžiai. Tada tėvas iškvietė jį pas Asyžiaus vyskupą. Šiam reikalavimui Pranciškus pakluso ir čia, tėvo ir vyskupo akivaizdoje, nusimetė savo rūbus, ir paklojo tėvui po kojomis, tardamas: „Nuo dabar aš laisvai galiu sakyti „Tėve mūsų, kuris esi danguje", o ne „tėve Petrai Bernardone""[4].

Nuo tada Pranciškus visiškai atsidavė Dievo tarnystei. Kelerius metus jis plušo atstatinėdamas kelias gretimų apylinkių bažnyčias, pirmiausia – Šv. Damijono, vėliau – Šv. Petro, esančią netoli Asyžiaus[5], o jau paskui – mažutę Švč. Marijos Angeliškosios bažnytėlę Asyžiaus miškų glūdumoje. Pasak Tomo Celaniečio, kai jis baigė šiuos darbus, ėjo tretieji jo atsivertimo metai[6].

Maždaug tuo metu kartą jis atėjo į šv. Mišias Švč. Marijos Angeliškosios, arba Porciunkulės, kaip ji buvo vadinama, bažnytėlėje. Čia išgirdo skaitant Evangelijos ištrauką, raginančią: „Eikite ir skelbkite, jog prisiartino dangaus karalystė. Gydykite ligonius, prikelkite mirusius,

apvalykite raupsuotus, išvarinėkite demonus. Dovanai gavote, dovanai ir duokite! Neįsigykite nei aukso, nei sidabro, nei variokų savo kapšams prikimšti; nei kelionmaišio, nei dvejų marškinių, nei kurpių, nei lazdos, nes darbininkas vertas savo valgio" (*Mt* 10, 7–10). Štai, pasakė sau Pranciškus, kaip tik tai, ko aš trokštu. Ir iškart, atsisakęs ligi šiol vilkėtų atsiskyrėlio drabužių[8], liko su šiurkščiu paprasto valstiečio palaidiniu, susijuosęs per liemenį virve, ir basas[9].

Greitai Pranciškų pastebėjo kiti jaunuoliai ir paprašė leisti jiems prisidėti prie jo ir gyventi taip kaip jis. Pirmasis buvo Bernardas iš Kvintavalės, po jo – Petras Katani, vėliau – Egidijus iš Asyžiaus[10]. Kitų metų (1209) balandį Pranciškaus bendražygių jau buvo vienuolika[11]. Pradžioje Pranciškui net mintis nekilo laikytis kokių nors gyvenimo taisyklių, bet pamatęs, kad jo sekėjų vis daugėja, suprato, jog taisyklės bus neišvengiamos ir joms reikės Bažnyčios palaiminimo.

Todėl jis keliais paprastais žodžiais surašė trumpą Regulą, pagrįsdamas ją Šv. Rašto ištraukomis ir pridėdamas tai, kas būtina, kad šios taisyklės tiktų gyvenimui[12]. Paskui su savo bendražygiais iškeliavo į Romą, norėdamas gauti Šventojo Sosto pritarimą. Čia, kilus ginčams ir visiems delsiant, jis pajėgė įtikinti popiežių Inocentą III bent žodžiu viešai patvirtinti jo surašytą Regulą. Tai įvyko 1209 m. balandžio 16 d. Deja, ši trumpa Regula savo pradine forma iki šių dienų neišliko[13]. Bet visą tolesnį dešimtmetį brolija ja vadovavosi kaip savo gyvenimo principais, kuriuos palaikė paties Pranciškaus pavyzdys.

Laikui bėgant, vienuolių vis daugėjo, jie ėmė veikti ir kitose šalyse už Italijos ribų, tad pradinę Regulą prireikė papildyti. Tai buvo padaryta brolijos generalinėse kapitulose[14], kur buvo aptariamos ir sprendžiamos naujai iš-

kylančios problemos, patariant ir pritariant Šventojo Sosto atstovams, dalyvavusiems šiose kapitulose[15].

„Legenda apie tris bičiulius" pasakoja mums, kad šiose generalinėse kapitulose Pranciškus duodavo broliams „patarimų, pastabų ir nurodymų, kaip jam atrodė gerai, pasitarus su Viešpačiu"[16]. Be viso kito, jis patarė jiems ypatingai garbinti Švenčiausiąją Eucharistiją ir gerbti kunigus, atlikti Dievo pamaldas nuolankiai ir su atsidavimu, neteisti tų, kurie gyvena ištaigingai, gerbti vienas kitą, vaikščioti pasaulyje taip, kaip garbini Dievą, nesukelti kitų pykčio ir apkalbų ir nebūti pernelyg griežtiems atgailojant ir baudžiant save už nuodėmes. Kai kurie patarimai pateko į pirmą kartą peržiūrėtą 1221 m. Regulą.

Tomas Celanietis ypač pabrėžia vieną patarimą, įtrauktą į Regulą: „Jis taip mylėjo žmogų, kupiną dvasinio džiaugsmo, kad vienoje generalinėje kapituloje kaip perspėjimą visiems įrašė šiuos žodžius: „Tegu broliai saugosi, kad neatrodytų niūrūs ir liūdni veidmainiai, tebūna linksmi Viešpatyje, malonūs ir atlaidūs"[17]. Ir pagaliau pradinė Regula, įsakius popiežiui Honorijui III, buvo papildyta dar dviem taisyklėm: privalomu vienerių metų noviciatu[18] ir draudimu keliauti „po pasaulį, peržengus klusnumą"[19].

Taigi 1221 m. iškilo būtinybė Regulą peržiūrėti ir sutvarkyti. 1217 m. Ordinas buvo suskirstytas į provincijas ir drauge įsteigtos provincijos ministro pareigos[20]. Be to, atsirado tam tikrų klaidų, piktnaudžiavimų ir nukrypimų, ypač Pranciškui 1219 m. būnant Rytuose[21]. Todėl prireikė kur kas tiksliau apibrėžti ministrų pareigas ir pritaikyti Regulą vadovavimui Ordino nariams[22]. Tada Pranciškus 1220 ir 1221 metais ėmėsi perrašinėti ir taisyti pradinę Regulą, atsižvelgdamas į tuo metu iškilusias reikmes.

Baigęs taisyti, davė ją broliui Cezariui iš Spejerio patik-

rinti ir papuošti Šventojo Rašto ištraukomis[23]. Brolis Cezaris tai padarė, ir taip atsirado vadinamoji 1221 metų Pirmoji regula. Tačiau jie nebuvo pateikti Šventajam Sostui – iš dalies dėl to, kad tai buvo iš esmės ta pati 1209 m. viešai patvirtinta Regula, tik šiek tiek papildyta, iš dalies dėl to, kad jos kalba nebuvo pakankamai oficiali, tokia, kokia patenkintų Šventąjį Sostą kaip galutinė jaunojo Ordino Regulos išraiška.

Žinoma, ši Regula šiandien nėra oficiali[24], bet tebėra svarbi ir tikrai vertinga, ypač Pranciškonų ordino nariams, o ir visiems, besigilinantiems į jo dvasią, kadangi joje iš tikrųjų smulkiai ir konkrečiai išreikštas Pranciškaus gyvenimo būdo idealas, pagal kurį jo broliai turėjo gyventi.

1221 METŲ REGULA

Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen. Štai gyvenimas, kurį brolis Pranciškus prašė garbingojo popiežiaus Inocento leisti jam gyventi ir tai patvirtinti. Popiežius patenkino jo prašymą ir patvirtino Regulą jam ir jo broliams – dabartiniams ir būsimiems.

Brolis Pranciškus ir jo įpėdiniai, kaip Ordino vadovai, turi pasižadėti gerbti ir klausyti jo šventenybės popiežiaus Inocento ir jo įpėdinių. Kiti vienuoliai įpareigojami klausyti brolio Pranciškaus ir jo įpėdinių.

1 skyrius. Broliai turi gyventi klusnumu, neturtu ir skaistybe

Brolijos Regula ir gyvenimas yra toks, kad jie turi gyventi klusniai, be turto ir skaisčiai, laikydamiesi mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus mokymo ir sekdami jo pėdomis, nes Jis sako: „Jei nori būti tobulas, eik parduok, ką turi, išdalyk vargšams, tai turėsi lobį danguje. Tuomet ateik ir sek paskui mane" (*Mt* 19, 21) ir: „Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka manimi" (*Mt* 16, 24). Dar kitur Jis sako: „Jei kas ateina pas mane ir nelaiko neapykantoje savo tėvo, motinos, žmonos, vaikų, brolių, seserų ir net savo paties gyvybės,– negali būti mano mokinys" (*Lk* 14, 26). „Ir kiekvienas, kas paliko namus, brolius, seseris, tėvą, motiną, žmoną, vaikus, dirvas dėl manęs, gaus šimteriopai ir paveldės amžinąjį gyvenimą" (*Mt* 19, 29).

2 skyrius. Kaip priimti ir aprengti vienuolius

Jeigu Dievas ką įkvėptų gyventi mūsų gyvenimą ir jis ateitų pas mūsų brolius, tegu jie maloniai jį priima ir, jeigu mato, kad jis apsisprendęs laikytis mūsų Regulos, kuo greičiau veda pas savo ministrą, saugodamiesi jokiu būdu neįsikišti į jo žemiškus reikalus. Ministras savo ruožtu turi jį maloniai sutikti, padrąsinti ir viską papasakoti apie mūsų gyvenimo būdą. Po to kandidatas turi parduoti visą savo turtą ir pinigus išdalyti vargšams, jeigu jis nori ir gali tai padaryti sąžiningai ir be kliūčių. Tačiau vie-

nuoliai ir jų ministrai turi būti atsargūs ir jokiu būdu nesikišti į jo reikalus. Jie privalo neimti iš jo jokių pinigų – nei patys, nei per tarpininką. Bet jeigu broliai ko stokoja, gali priimti kitas medžiagines gėrybes, kaip ir visi vargšai, tik ne pinigus.

Kai kandidatas sugrįžta, ministras turi jį vieneriems metams aprengti kaip naujoką, duodamas jam dvi tunikas be gobtuvo, virvę ir kelnes bei kaperoną[25], nutįsusį iki virvės. Kai naujokui skirti metai baigiasi, jam turi būti leista pareikšti klusnumą; po to jis nebegali pereiti į jokį kitą ordiną arba bastytis po pasaulį, nepaisydamas klusnumo, kurį prisakė Popiežius[26]. Evangelija sako mums: „Nė vienas, kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal, netinka Dievo karalystei" (*Lk* 9, 62).

Jeigu kas trokšta įstoti į Ordiną, bet negali laisvai, be kliūčių, parduoti savo nuosavybės, nors dvasioje ir yra pasiryžęs tai padaryti, jis turi palikti visa, ir to pakanka.

Nė vienas kandidatas negali būti priimtas nesilaikant Bažnyčios taisyklių ir įsakymų.

Davusieji klusnumo įžadus vienuoliai gali turėti vieną abitą su gobtuvu ir, jei būtina, kitą be jo. Jiems taip pat galima turėti virvę ir kelnes. Visi vienuoliai privalo dėvėti skurdžius, vargingus rūbus ir lopyti juos storos pašukinės drobės ar kitos prastos medžiagos skiautėmis su Dievo palaiminimu. Kaip mūsų Viešpats sako mums Evangelijoje, „tie, kurie ištaigingai vilki ir prabangiai gyvena, yra karaliaus rūmuose" (*Lk* 7, 25).

Ir net jei žmonės vadintų juos veidmainiais, tegu broliai nesiliauja darę gera. Tevengia jie prašmatnių ir brangių rūbų šiame pasaulyje, kad turėtų ką dėvėti dangaus karalystėje.

3 skyrius. Dievo tarnyba ir pasninkas

Mūsų Viešpats sako mums Evangelijoje: „Ta veislė [piktosios dvasios] neišvaroma nieku kitu, tik malda ir pasninku" (plg. *Mk* 9, 28) ir kitoje vietoje: „Kai pasninkaujate, nebūkite paniurę kaip veidmainiai" (*Mt* 6, 16). Todėl visi broliai, ar jie būtų dvasininkai, ar paprasti broliukai, turi atlikti Dievo tarnybą – *„divinum officium"*[27], garbindami Dievą ir melsdamiesi, kaip kiekvienam iš jų dera.

Dvasininkai turi kalbėti brevijorių, melsdamiesi už gyvus ir mirusius kaip Romos kurijos dvasininkai. Kiekvieną dieną už brolių kaltes ir apsileidimus jie turi sukalbėti *„Miserere"* (50 psalmę) ir vieną „Tėve mūsų", be to, *„De Profundis"* (129 psalmę) ir „Tėve mūsų" už mirusius brolius.

Jie gali turėti tik tas knygas, kurių reikia maldos gyvenimui. Paprasti broliai (ne kunigai), mokantys skaityti Psalmyną, gali turėti po vieną jo egzempliorių, bet tiems, kurie nemoka skaityti, tai neleidžiama.

Broliai Aušrinę valandą (*Matutinum*) turi kalbėti „Tikiu", dvidešimt keturis „Tėve mūsų" ir „Garbė Dievui Tėvui". Garbinimo valandą (*Laudes*) jie turi sukalbėti penkis, Pirmąją valandą (*Prima*) – „Tikiu"

ir septynis „Tėve mūsų" kartu su „Garbė Dievui Tėvui". Trečiąją (*Tertia*), Šeštąją (*Sexta*) ir Devintąją (*Nona*) valandą jie turi sukalbėti septynis, Vakarinę valandą (*Vespera*) – dvylika, ir Naktinę valandą (*Completa*) – „Tikiu", septynis „Tėve mūsų" ir „Garbė Dievui Tėvui". Už mirusius jie turi kalbėti septynis „Tėve mūsų" ir „Amžinąjį atilsį", kasdien – tris „Tėve mūsų" už vienuolių prasižengimus ir kaltes.

Visi vienuoliai be išimties turi pasninkauti nuo Visų Šventųjų iki Kalėdų ir nuo Trijų Karalių, kai mūsų Viešpats pradėjo savo pasninką, iki Velykų. Regula neįpareigoja brolių pasninkauti kitu metu, išskyrus penktadienį. Iš klusnumo Evangelijai jie gali valgyti bet kokį maistą, kuris prieš juos padėtas (plg. *Lk* 10, 8).

4 skyrius. Santykiai tarp ministrų ir kitų brolių

Brolių, išrinktų ministrais, vadinasi, kitų vienuolių tarnais, pareiga yra priskirti savo globotinius įvairiems provincijos namams. Po to jie turi dažnai juos lankyti, stiprinti ir teikti dvasinių patarimų. Visi kiti mylimieji mano broliai turi klausyti jų visa kame, kas susiję su sielų išganymu ir neprieštarauja mūsų gyvenimo būdui.

Broliai turi elgtis tarpusavy taip, kaip moko mus Viešpats: „Tad visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite" (*Mt* 7, 12) ir: „Ko nenori, kad tau darytų, nedaryk ir kitam" (*Tob* 4, 16).

Tegul ministrai, taigi – kitų tarnai, atsimena mūsų Viešpaties žodžius: „Žmogaus Sūnus irgi atėjo, ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti" (*Mt* 20, 28). Tegu nepamiršta, kad jiems patikėta rūpintis brolių sielomis. Jeigu kuri per jų kaltę ar blogą pavyzdį pražūva, teismo dieną jie turės už ją atsakyti Viešpačiui Jėzui Kristui.

5 skyrius. Įpuolusių į nuodėmę brolių pasitaisymas

„Baisu pakliūti į gyvojo Dievo rankas!" (*Žyd* 10, 31), todėl ministrai turi akylai sergėti savo pačių ir brolių sielas. Jei ministras liepia ką nors, kas prieštarauja mūsų gyvenimui ar vienuolio sąžinei, vienuolis neturi jo klausyti. Negali būti jokios pareigos paklusti, jeigu tai reiškia padaryti nuodėmę.

Be to, vienuoliai, pavaldūs ministrams – savo tarnams,– proto šviesa ir skaistumo dvasia turi ištirti savo ministrų, taigi – tarnų, elgseną. Jeigu jie mato, kad kuris nors iš jų gyvena pasaulietišką ir nepamaldų gyvenimą – ne taip, kaip reikalauja mūsų gyvenimo tobulumas,– tai turi tris kartus jį įspėti. Jeigu šis ir tada nesitaiso, nepaisydami jokio prieštaravimo, jie turi per Sekminių kapitulą pranešti apie tai generaliniam ministrui, kuris yra viso Ordino tarnas.

Jeigu vienuolis aiškiai nusiteikęs gyventi kūnu, o ne dvasia[28], kad ir kur jis būtų, kiti įpareigojami su gailesčiu ir nusižeminimu jį perspėti, pamokyti ir pataisyti. Jeigu jis, tris kartus perspėtas, atsisako ką

nors keisti, vienuoliai privalo kuo greičiau siųsti jį pas savo ministrą, taigi – tarną, ar bent jau viską jam apie tai papasakoti. Ministras gali elgtis su juo taip, kaip mano esant teisinga pagal Dievo valią.

Broliai, tiek ministrai, kurie yra tarnai, tiek jų globotiniai, tebūna atsargūs, kad, įpuolus kam nors į nuodėmę ar rodant blogą pavyzdį, nesupyktų ir nenusimintų; nelabasis būtų tik patenkintas, per vieno žmogaus nuodėmę į pinkles įviliojęs daugelį kitų. Priešingai, jie turi kuo galėdami nusidėjėliui dvasiškai pagelbėti. „Ne sveikiesiems reikia gydytojo, o ligoniams" (*Mt* 9, 12).

Visiems broliams be išimties draudžiama panaudoti valdžią ar galią, ypač vienas kitam. Mūsų Viešpats Evangelijoje mums sako: „Tautų valdovai engia tautas ir didžiūnai rodo joms savo galią" (*Mt* 20, 25). Nedera, kad taip būtų tarp brolių. Kas tarp jų norėtų tapti didžiausias, tas tebūnie kitų tarnas, ir kas panorėtų būti pirmas, tas tebūnie jų vyresnysis, taigi – tarnas (*Mt* 20, 26–28). „Kas vyriausias tarp jūsų, tebūnie tarsi mažiausias, o viršininkas tebūnie lyg tarnas" (*Lk* 22, 26).

Vengdami daryti bloga ar kalbėti pikta, broliai turėtų džiugiai vienas kitam tarnauti ir, kupini artimo meilės, vienas kito klausyti. Tai – tikrasis, šventas mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus paklusnumas. Neklusnūs ir nesilaikantys Dievo įsakymų broliai, klajojantys iš vienos vietos į kitą, gali būti tikri, kad yra pražuvę, kol pasilieka savo nuodėmėse. Bet jeigu jie vykdo Viešpaties įsakymus, kaip yra pasižadėję

pagal Evangeliją ir mūsų gyvenimo būdą, gali būti ramūs, kad jų klusnumas tikras ir kad pats Viešpats juos laimina.

6 skyrius. Prašykite ministrų pagalbos, ir tegu niekas iš brolių nebūna vadinamas „prioru"

Broliai, negalintys laikytis Regulos, kad ir kur jie būtų, privalo kuo greičiau kreiptis pagalbos į savo ministrą ir viską jam apie tai papasakoti. Šis turi padaryti viską, ką gali, kad jiems padėtų, kaip norėtų, kad būtų pasirūpinta juo pačiu, jeigu jis atsidurtų panašiose aplinkybėse.

Niekas neturi būti vadinamas „prioru" (viršininku). Visi esame „mažesnieji broliai", be jokio išskirtinumo, ir turime būti pasirengę mazgoti vienas kitam kojas.

7 skyrius. Darbas ir tarnystė kitiems

Broliai, tarnaujantys ir dirbantys pasauliečiams, neturi imtis saugoti pinigų ir vyno atsargų. Jiems savo darbdavių namuose draudžiama užimti viršininkų, prižiūrėtojų vietas ar imtis tokio darbo, kuris sukeltų apkalbas ir pražudytų jų pačių sielas. Jie turėtų būti mažiausi, mažesni už kiekvieną ir pavaldūs kiekvienam tuose namuose.

Broliai, turintys darbą, privalo darbuotis saugodamiesi, kad tai netaptų kliūtimi dvasiniam jų tobulėjimui ir kad galėtų melstis, nesukeldami apkalbų. Psalmininkas mums sako: „Savo darbo vaisiais mai-

tinsies, laimingas būsi ir mylimas" (*Ps* 127, 2), ir šv. Paulius prideda: „Kas nenori dirbti, tenevalgo" (*2 Tes* 3, 10). Kiekvienas telieka tame darbe ir toje vietoje, į kurią buvo pašauktas. Kaip atlyginimą už darbą jie gali priimti viską, ko jiems reikia, iškyrus pinigus. Jeigu būtina, jie gali prašyti išmaldos, kaip ir kiti broliai. Jiems leidžiama turėti darbui reikalingus įrankius.

Visi broliai turi sunkiai darbuotis darydami gera, kaip yra pasakyta: „Nuolat dirbk ką nors naudinga, kad nelabasis visuomet rastų tave užimtą"[29] ir: „Dykinėjimas yra sielos priešas"[30]. Todėl tie, kurie tarnauja Viešpačiui, tebūna nuolatos užimti malda ar gerais darbais.

Nesvarbu, kur jie būtų – eremuose ar kur kitur, tebūna budrūs, kad nepradėtų savintis kokios nors vietos, stengtis ją išlaikyti, ginti nuo ko nors kito. Kiekvienas, kuris pas juos ateina – draugas ar priešas, valkata ar pokštininkas, ar koks plėšikas,– tebūna šiltai, mielai sutiktas.

Kad ir kur jie būtų, kad ir kas juos ištiktų, visi broliai, kaip dvasinės nuostatos žmonės, tegul „nemurmėdami" (*1 Pt* 4, 9) būna pagarbūs ir dėmesingi vienas kitam. Tebus matyti, kad jie laimingi su Viešpačiu, džiugūs ir paslaugūs, kaip to iš jų ir tikimasi. Žiūrėkite, kad nebūtumėte niūrūs ar prislėgti lyg veidmainiai.

8 skyrius. Broliams draudžiama imti pinigus

Mūsų Viešpats Evangelijoje mums sako: „Būkite budrūs ir saugokitės bet kokio godumo" (*Lk* 12, 15) ir blogio, taip pat: „Saugokitės, kad jūsų širdis nebūtų apsunkusi nuo svaigalų, girtybės ir kasdienių rūpesčių" (*Lk* 21, 34) ir šio pasaulio troškimų. Todėl visi broliai, ar jie kur būtų apsistoję, ar keliautų, privalo jokiu būdu ir jokia forma neimti ir nepriimti pinigų nei naudotis kitų paimtais – rūbams ar knygoms, ar kaip alga, ar kokiam kitam reikalui, nebent būtiniausioms ligonių reikmėms. Mes neturėtume vertinti jų ar godoti labiau nei dulkių. Tie, kurie mano, kad jų vertė didesnė, ar trokšta jų, patenka į pavojų būti nelabojo suklaidinti. Mes palikome visa, ką turėjome, tad būkime atidūs, kad neprarastume dangaus karalystės dėl kokio trupinio. Jeigu kada rastume kur pinigų, galvokime apie juos ne daugiau kaip apie dulkes, kurias trempiame kojomis, nes tai tuštybių tuštybė ir visa tuštybė (*Koh* 1, 2).

Jeigu kuris iš brolių kaupia ar saugo pinigus, išskyrus tuos, kurie skirti ligoniams, tegu kiti jį laiko apgaviku, vagimi ir plėšiku, ir išdaviku, kuris turi iždą[31], kol jis to nuoširdžiai neapgaili. Vienuoliams griežtai draudžiama priimti išmaldą pinigais ar kad kas nors kitas jiems juos paimtų, todėl jie negali prašyti jų nei patys, nei per kitus, nei namams, nei gyvenamai vietai. Taipgi draudžiama lydėti ką nors, kas renka pinigus saviems namams.

Broliai su Dievo palaiminimu gali laisvai imtis bet

kurios veiklos, nepriešta raujančios mūsų Regulai. Bet jei raupsuotieji stokoja būtiniausių dalykų, vienuoliai turi rinkti jiems išmaldą, tik tesisaugo pinigų. Be to, jie neturi leistis į ilgas keliones dėl aiškiai pasaulietinių priežasčių.

9 skyrius. Išmaldos prašymas

Tesidžiaugia broliai, galėdami būti nusižeminę ir neturtingi kaip mūsų Viešpats Jėzus Kristus, tegu nuolat prisimena, kad šiame pasaulyje mes privalome nieko neturėti, bet gavę „maisto, drabužį, pastogę, būkime patenkinti" (*1 Tim* 6, 8), kaip sako šv. Paulius. Tebūna jie džiugūs, gyvendami tarp visuomenės atstumtųjų, benamių, vargetų, bejėgių, ligonių, raupsuotųjų ir elgetaujančių pakelėse. Jeigu jiems ko trūksta, tegu nesigėdija prašyti išmaldos, prisimindami mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, gyvąjį Sūnų, visagalį Dievą, kurio „veidas tapo kietas kaip uola" (*Iz* 50, 7) ir kuris nesigėdijo. Jis buvo vargšas ir neturėjo savo namų, ir gyveno iš išmaldos – Jis pats, Švenčiausioji Mergelė Marija ir Jo mokiniai.

Jeigu žmonės įskaudina juos ir atsisako duoti išmaldą, tedėkoja jie Dievui, nes per tuos įžeidimus buvo pašlovinti prieš mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus teismo sostą. Gėda bus tiems, kurie taip darė, o ne tiems, kurie tai kentė. Išmalda yra vargšų paveldas ir teisė, palikta mums mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus. Broliai, prašantys išmaldos, gaus didelį atpildą, kartu praturtindami ir tuos, kurie ją duoda.

Visa, ką žmonės palieka jiems, šiame pasaulyje yra prarasta, bet už jų gailestingumą ir išmaldą Dievas jiems gausiai atlygins.

Tenesidrovi broliai vienas kitam pasisakyti, ko jiems trūksta, kad galėtų pasirūpinti vienas kitu. Jie turi mylėti ir rūpintis vienas kitu lyg broliai, kaip Viešpats juos įkvepia, kaip motina myli ir rūpinasi savo sūnumi. Šv. Paulius sako: „Kuris valgo, tegul neniekina nevalgančio, o kuris nevalgo, tegul neteisia valgančio" (*Rom* 14, 3). Kad ir kur jie būtų, jeigu reikia, vienuoliai gali valgyti bet kokį paprastą maistą, kaip mūsų Viešpats pasakoja apie karalių Dovydą, kuris „valgė padėtinės duonos ir davė jos valgyti savo palydovams, nors niekam nevalia jos valgyti, tik kunigams" (*Mk* 2, 26). Ir teprisimena jie kitus Viešpaties žodžius: „Saugokitės, kad jūsų širdis nebūtų apsunkusi nuo svaigalų, girtybės ir kasdienių rūpesčių, kad toji diena neužkluptų jūsų netikėtai. Ir žabangai ji užgrius visus žemės gyventojus" (*Lk* 21, 34–35).

Sunkiu laiku, kai trūksta būtiniausių dalykų, vienuoliams leidžiama pasirūpinti savimi taip, kaip Dievas duos, nes būtinybė nepažįsta įstatymo[32].

10 skyrius. Ligoniai

Jeigu vienuolis suserga, kad ir kur jis būtų, kiti neturi teisės jo palikti, kol kas nors paskiriamas jį slaugyti taip, kaip pats norėtų būti slaugomas.

Jeigu tai tikrai neišvengiama, jie vis dėlto gali jį

palikti su kokiu nors pasauliečiu, įsipareigojusiu slaugyti sergantįjį.

Aš meldžiu sergantį brolį dėkoti už viską Dievui; tebūna patenkintas būdamas toks, kokio Dievas jo nor,– ligoto ar sveiko,– nes kaip tik tuos, kurie „skirti amžinajam gyvenimui" (*Apd* 13, 48), Dievas moko, per ligą ir skausmą pažadindamas atgailos dvasią. Jis pats sako mums: „Aš baru ir ugdau tuos, *kuriuos myliu*" (*Apr* 3, 19).

Bet jeigu sergantis brolis leidžiasi savo ligos prislegiamas, jeigu nuliūsta ir ima rūstauti ant Dievo ir brolių, vis ieškodamas vaistų ir palengvinimo kūnui, kuris greitai turės mirti ir kuris yra sielos priešas,– tai liudija jo viduje esant blogį ir rodo, kad jis – geidulingas, kūniškas žmogus, nepanašus į tikrą vienuolį, nes savo kūnu rūpinasi labiau negu siela.

11 skyrius. Broliai turi mylėti vienas kitą; kito menkinimas ar skaudinančios apkalbos draudžiamos

Neleisdami sau niekinti kitų, apkalbinėti (*2 Tim* 2, 14) ir ginčytis, tegu broliai kaip įmanydami vengia plepėti, kiek tik Viešpats jiems suteikia tam progų. Nei tarpusavy, nei su kitais neturi kilti kivirčų. Tegu pasitenkina nuolankiai kiekvienam atsakydami: „Esame nenaudingi tarnai" (*Lk* 17, 10). Jie privalo nepasiduoti pykčiui, nes Evangelija perspėja: „Jei kas pyksta ant savo brolio, turi atsakyti teisme. Kas sako savo broliui: „Pusgalvi!", turės stoti prieš aukščiausiojo

teismo tarybą. O kas sako: „Beproti!", tas smerktinas į pragaro ugnį" (*Mt* 5, 22).

Broliai įpareigoti mylėti vienas kitą, nes mūsų Viešpats sako: „Tai mano įsakymas, kad vienas kitą mylėtumėte, kaip aš jus mylėjau" (*Jn* 15, 12). Ir tegu jie įrodo savo meilę darbais, kaip moko šv. Jonas: „Vaikeliai, nemylėkite žodžiu ar liežuviu, bet darbu ir tiesa" (*1 Jn* 3, 18).

Jie turi apie nieką blogai nekalbėti (*Tit* 3, 2), nesiskųsti nei liežuvauti ar šmeižti, nes parašyta: „Jie – Dievo nekenčiami šmeižikai ir apkalbinėtojai" (*Rom* 1, 29). Tegu būna „romūs, visiems žmonėms terodo meilumą" (*Tit* 3, 2), nekritikuodami ir nesmerkdami. Kaip moko mūsų Viešpats, jie neturi prisileisti net minties kad ir apie lengviausias kitų kaltes (plg. *Mt* 7, 3; *Lk* 6, 41), bet verčiau su sielos skausmu teperkrato savąsias (*Iz* 38, 15). Jie turi stengtis „įeiti pro ankštus vartus" (*Lk* 13, 24), nes, Evangelijos žodžiais tariant: „Kokie ankšti vartai ir koks siauras kelias į gyvenimą! Tik nedaugelis jį atranda" (*Mt* 7, 14).

12 skyrius. Privalu vengti blogų ryšių su moterimis

Nesvarbu, kur vienuoliai būtų ar eitų, jie privalo vengti moterų žvilgsnio ar draugijos, kai tai yra blogis. Niekas neturi kalbėtis su jomis vienas. Kunigai gali kalbėtis su jomis per išpažintį arba dvasiškai joms vadovaudami, bet tik taip, kad nekiltų

apkalbų. Vienuoliams griežtai draudžiama leisti kokiai nors moteriai pareikšti jiems klusnumą. Kartą davę patarimą, tegu leidžia jai eiti ir gyventi atgailos gyvenimą ten, kur ji nori.

Mes turime budriai save stebėti ir neleisti niekam suteršti mūsų jausmų tyrumo, nes Viešpats sako: „Kiekvienas, kuris geidulingai žvelgia į moterį, jau svetimauja savo širdimi" (*Mt* 5, 28).

13 skyrius. Bausmė už nesusivaldymą

Jeigu vienuolis yra gundomas ir padaro paleistuvystės nuodėmę, iš jo turi būti atimtas abitas. Dėl savo sugedimo jis prarado teisę jį nešioti, todėl privalo jį atiduoti ir išeiti iš Ordino. Paskui teatgailoja už savo nuodėmes.

14 skyrius. Kaip broliai turi keliauti

Keliaudami po šalį, broliai turi į kelionę nieko neimti – „nei lazdos, nei krepšio, nei duonos, nei pinigų" (*Lk* 9, 13). Užėję į kuriuos nors namus, pirmiausia tesako: „Ramybė šiems namams" (*Lk* 10, 5). Ir tepasilieka „tuose namuose, valgydami ir gerdami, kas duodama" (*Lk* 10, 7).

Tegu nesipriešina įžeidinėjami; jeigu kas suduos jiems per vieną skruostą, teatsuka jam ir kitą (plg. *Mt* 5, 39).

Jeigu kas paimtų jų apsiaustą, tenegaili jam ir marškinių. Tegu duoda kiekvienam, kuris prašo, ir

jeigu žmogus paima tai, kas yra jų, tenepraašo, kad sugrąžintų (plg. *Lk* 6, 29–30).

15 skyrius. Vienuoliams negalima laikyti gyvulių ar jodinėti arkliais

Vienuoliams, ar jie būtų kunigai, ar broliukai, ar keliautų po šalį, ar būtų apsistoję vienoje vietoje, neleidžiama laikyti jokių gyvulių – nei pačių, nei kitų prižiūrimų, ar dar kaip kitaip. Jiems taip pat draudžiama joti arkliais, jeigu to daryti neverčia liga ar kokia kita bėda.

16 skyrius. Misionieriai tarp saracėnų ir kitų netikinčiųjų

Mūsų Viešpats kalbėjo savo apaštalams: „Štai aš siunčiu jus kaip avis tarp vilkų. Todėl būkite gudrūs kaip žalčiai ir neklastingi kaip balandžiai" (*Mt* 10, 16). Taigi broliai, kuriuos Dievas įkvėpė misionieriauti tarp saracėnų ir kitų netikinčiųjų, iš savo vyresniojo, jų tarno, turi gauti leidimą. Šis savo ruožtu, jeigu mato, kad jie tam tinkami, teduoda leidimą ir tenedaro kliūčių. Jis turės atsiskaityti prieš Dievą, jeigu pasielgs neprotingai ir neapgalvotai.

Keliaujantys broliai gali dvasiškai veikti dvejopai. Vienas būdas – vengti ginčų, disputų ir būti klusniems kiekvienai žmonių valdžiai dėl Viešpaties (*1 Pt* 2, 13), taip liudijant savo krikščioniškumą. Kitas būdas – matant, kad tokia Dievo valia, atvirai skelbti

Viešpaties žodį, kviesti klausančiuosius tikėti Dievą visagalį – Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią,– visa ko Kūrėją, tikėti Sūnų – Atpirkėją ir Išganytoją,– aiškinti, kad jie gali būti pakrikštyti ir tapti krikščionimis, nes „kas negims iš vandens ir Dvasios, neįeis į Dievo karalystę" (*Jn* 3, 5).

Tepasakoja jie visa tai ir dar daugiau, kaip Dievas juos įkvepia, nes mūsų Viešpats sako Evangelijoje: „Kas išpažins mane žmonių akivaizdoje, ir aš jį išpažinsiu savo dangiškojo Tėvo akivaizdoje" (*Mt* 10, 32) ir: „Jei kas gėdysis manęs ir mano žodžių, to gėdysis ir Žmogaus Sūnus, kai ateis su savąja bei Tėvo ir šventųjų angelų šlove" (*Lk* 9, 26).

Kad ir kur broliai būtų, tegu nuolat prisimena, kad visiškai atsižadėjo savęs ir visą save atidavė Viešpačiui Jėzui Kristui. Todėl tebūna pasirengę iš meilės Jam stoti prieš kiekvieną priešą, regimą ar neregimą. Jis pats mums sako: „O kas pražudys savo gyvybę dėl manęs ir dėl Evangelijos, tas ją išgelbės" (*Mk* 8, 35) amžinajam gyvenimui. „Palaiminti persekiojami dėl teisybės, jų yra dangaus karalystė" (*Mt* 5, 10). „Jie persekiojo mane, tai ir jus persekios" (*Jn* 15, 20). „Kai pradės jus persekioti viename mieste, bėkite į kitą" (*Mt* 10, 23). „Palaiminti jūs, kai dėl manęs jus niekina ir persekioja bei meluodami visaip šmeižia" (*Mt* 5, 11). „Džiaukitės tą dieną ir linksminkitės, nes jūsų laukia gausus atlygis danguje" (*Lk* 6, 23). „Aš sakau jums, savo bičiuliams: nebijokite tų, kurie žudo kūną ir paskui nebegali daugiau pakenkti" (*Lk* 12, 4). „Žiūrėkite, kad neišsigąstumėte"

(*Mt* 24,6). „Savo ištverme jūs laimėsite savo sielas" (*Lk* 21, 19). „Bet kas ištvers iki galo, bus išgelbėtas" (*Mt* 10, 22).

17 skyrius. Pamokslininkai

Joks brolis negali mokyti, nepaisydamas Bažnyčios teisės ar neturėdamas savo ministro leidimo. Pastarasis savo ruožtu privalo būti atsargus, neduoti leidimo nepatikrinęs, be atrankos. Tačiau, pasiremdami jų pavyzdžiu, tikėjimą skelbti turėtų visi broliai.

Ministrai ir pamokslininkai turi atsiminti, kad ši tarnystė broliams ar pamokslavimas nėra jų svarbiausioji pareiga, todėl tebūna pasirengę neprieštaraudami atsisakyti to, vos jiems bus liepta. Su meile, kuri yra Dievas (plg. *Jn* 4, 8), aš prašau visų savo brolių, ar jie būtų užsiėmę pamokslais ar malda, ar rankų darbu, stengtis kiekviena proga nusižeminti: nesigirti, nebūti savimi patenkintiems ir nesididžiuoti kiekvienu gėriu, kurį Dievas per juos pasako ar padaro, ar kurį sukuria juose; kaip mūsų Viešpats sako: „Bet jūs džiaukitės ne tuo, kad dvasios jums pavaldžios" (*Lk* 10, 20).

Mes privalome būti tvirtai įsitikinę, kad nieko neturime savo, išskyrus ydas ir nuodėmes. Todėl džiaukimės, kai „pakliūvame į visokius išmėginimus" (*Jok* 1, 2), kai kenčiame kūno ar sielos skausmą ar kitokį šio pasaulio vargą, nes visa tai yra amžinojo gyvenimo vardan. Taigi sergėkimės išpuikimo ir tuščiagarbystės, šio pasaulio išminties ar prigimtinio gud-

ravimo vardan. Pasaulio dvasia mėgsta daug kalbėti, bet nieko nedaryti, siekdama išorinių, pastebimų šventumo ženklų, netrokšdama tikro pamaldumo ir vidinio sielos šventumo. Tai apie tokius žmones mūsų Viešpats yra pasakęs: „Iš tiesų sakau jums: jie jau atsiėmė savo užmokestį" (*Mt* 6, 2). O Dievo Dvasia įkvepia mus apmarinti savo žemąją prigimtį ir niekinti ją, laikyti ją gėdos bei menkystės šaltiniu, be jokios vertės. Nuolankumas, kantrybė, tobulas paprastumas ir tikra širdies ramybė yra jos tikslas, bet užvis labiausiai ji siekia Dievo baimės, dieviškos išminties ir dieviškos Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios meilės.

Mes turime visą gėrį priskirti aukščiausiajam Dievui, suprasdami, kad visa gera priklauso Jam. Ir Jam turime už visa dėkoti, nes visas gėris kyla iš Jo. Aukščiausiajam ir vieninteliam tikrajam Dievui tebūna visa garbė ir šlovė, Jam – visas gyrius ir iš Jo – visa palaima, Jam – padėka ir Jo – visas didingumas, nes visas gėris priklauso Jam vienam, ir „niekas nėra geras, tik Dievas" (*Lk* 18, 19). Ir matydami žmones darant ar girdėdami kalbant bloga ar piktžodžiaujant prieš Dievą, sakykime ir darykime gera, garbindami Dievą, kuris yra šventas per amžius.

18 skyrius. Ministrai kapituloje

Kiekvienais metais per šv. Mykolo Arkangelo šventę ministrai ir jų vienuoliai gali burtis, kur nori, aptarti dieviškų reikalų. Visi ministrai įpareigoti per Sek-

mines atvykti į kapitulą Porciunkulės Švč. Marijos bažnyčioje; tie, kurie yra užjūriuose ar kitapus Alpių – kartą per trejus metus, o visi kiti – kartą per metus, jeigu generalinis ministras, viso Ordino tarnas, nerengia dar kokių susibūrimų.

19 skyrius. Broliai turi būti katalikai

Visi broliai turi būti katalikai ir gyventi bei kalbėti, kaip dera katalikams. Kiekvienas, kuris žodžiais ar darbais atsižada katalikų tikėjimo ir praktikos, turi būti visiškai atskirtas nuo Ordino, jeigu jis to neapgaili. Visus kitus dvasininkus ir vienuolius mes turime laikyti savo vyresniaisiais visa kame, kas susiję su sielos išganymu ir neprieštarauja mūsų vienuoliniam gyvenimui. Mes privalome gerbti jų padėtį, pareigas ir tarnystę.

20 skyrius. Vienuolių išpažintys ir Šventosios Komunijos priėmimas

Mano vienuoliai, tiek kunigai, tiek paprasti broliai, turi eiti išpažinties pas Ordino kunigus. Jeigu tai neįmanoma, jie gali išpažinti nuodėmes kokiam nors kitam geram katalikų kunigui. Ir jei jau gavo atgailą ir išrišimą iš bet kurio katalikų kunigo, turi būti tikri, kad nuodėmės jiems atleistos, tik tepasirūpina skirtą atgailą atlikti nuolankiai ir su tikėjimu.

Jeigu jie prireikus negali arti rasti kunigo, tai tegul prisipažįsta kaltes vienas kitam, kaip pataria šv. Jo-

kūbas: „Tad išpažinkite vieni kitiems savo nuodėmes" (*Jok* 5, 16). Tačiau tai nereiškia, kad nebereikia viso to vėliau išpažinti kunigui, nes išrišimo ir atleidimo galia suteikta tik jam.

Ir deramai jau apgailėję ir išpažinę savo nuodėmes, jie su didžiu nusižeminimu ir pagarba gali priimti mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūną ir Kraują, atmindami paties mūsų Viešpaties žodžius: „Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turi amžinąjį gyvenimą" (*Jn* 6, 55) ir: „Tai darykite mano atminimui" (*Lk* 22, 19).

21 skyrius. Kaip broliai gali garbinti ir mokyti

Radę tinkamą progą, mano broliai teragina žmones garbinti Dievą, tardami: „Bijokime Jo ir garbinkime, šlovinkime Jį ir laiminkime, dėkokime Jam ir adoruokime Jį, Dievą visagalį, Trejybę ir Vienybę – Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią, visa ko Kūrėją". „Atsiverskite, nes prisiartino Dangaus karalystė" (*Mt* 3, 2); prisiminkite, kad greitai turėsime mirti. „Atleiskite, ir jums bus atleista, duokite, ir jums bus duota" (*Lk* 6, 38); „jeigu jūs neatleidžiate, nei jūsų dangiškasis Tėvas neatleis jums jūsų prasižengimų" (*Mk* 11, 26). Išpažinkite visas savo nuodėmes.

Gera tiems, kurie miršta apgailėję nuodėmes, jie turės buveinę dangaus karalystėje. Vargas tiems, kurie miršta be atgailos, jie bus velnio vaikai, nes jo darbus darė, ir eis į amžinąją ugnį. Budėkite ir venkite visokio blogio, ištverdami iki galo.

Prisiminkite mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus žodžius: „Mylėkite savo priešus, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia" (*Lk* 6, 27). Pats mūsų Viešpats Jėzus Kristus, kurio pėdomis turime sekti (plg. *1 Pt* 2, 21), jį išdavusį žmogų vadino savo draugu ir laisva valia pasidavė budeliams. Taigi mūsų draugai yra tie, kurie be priežasties mus vargina ir kamuoja, žeidžia ar žemina, kelia skausmą ar kančią, tampa mūsų kankinystės ir mirties kaltininkais. Juos mes turime mylėti, labai mylėti, nes už visa, ką jie mums padaro, mums suteikiamas amžinasis gyvenimas.

Mes turime nekęsti savo žemesniosios prigimties su jos ydomis ir nuodėmėmis, nes, mėgdama pasaulietišką gyvenimą, ji gali atskirti mus nuo Viešpaties Jėzaus Kristaus meilės ir amžinojo gyvenimo, traukdama žemyn į pragaro gelmes. Dėl savo pačių kaltės esame sugedę, apgailėtini, nepažįstantys jokio gėrio, godūs ir trokštantys daryti vien blogį, kaip sako Viešpats Evangelijoje: „Iš vidaus, iš žmonių širdies, išeina pikti sumanymai, paleistuvystės, vagystės, žmogžudystės, svetimavimai, godumas, suktybės, klasta, begėdystės, pavydas, šmeižtai, puikybė, neišmanymas. Visos tos blogybės išeina iš vidaus ir suteršia žmogų" (*Mk* 7, 21–22).

Mes jau palikome pasaulį, ir visa, ką turime daryti,– tai rūpintis vykdyti Dievo valią ir Jam patikti. Turime būti labai budrūs, antraip tapsime lyg šalikelės ar akmenuota, ar erškėčiais apaugusi žemė, apie

kurią Viešpats kalba Evangelijoje: „Sėkla yra Dievo žodis. Pakelėje – tai tie, kurie klausosi, paskui ateina velnias ir išrauna žodį iš jų širdies, kad jie netikėtų ir nebūtų išgelbėti. Ant uolų – tie, kurie, išgirdę žodį, su džiaugsmu jį priima, bet neturi šaknų: kurį laiką jie tiki, bet gundomi atkrinta. Kas krito tarp erškėčių,– tai tie, kurie išgirdo, bet tolyn eidami liko nusmelkti rūpesčių, turtų ir gyvenimo malonumų ir neduoda vaisiaus. Nukritusi į gerą žemę sėkla – tai tie, kurie klauso žodžio, išsaugo jį taurioje ir geroje širdyje ir duoda vaisių kantrumu" (*Lk* 8, 11–15).

Taigi, broliai, palikime „mirusiems laidoti savo numirėlius" (*Mt* 8, 22), kaip sako Viešpats. Mes turime ypatingai saugotis piktų šėtono kėslų ir vilionių; juk vienintelis jo noras – sutrukdyti žmogui kelti protą ir širdį į Viešpatį, savo Dievą. Jis slankioja aplink, vildamasis slapta įsėlinti į žmogaus širdį, prisidengęs gera dingstimi – kokiu geru darbu ar naudingu sumanymu, ir išdildyti iš žmogaus atminties Dievo žodžius bei įsakymus. Šio pasaulio rūpesčiais ir troškimais jis stengiasi atbukinti žmogaus širdį ir įsirengti joje sau buveinę, kaip mūsų Viešpats ir perspėja: „Netyroji dvasia, išėjusi iš žmogaus, klaidžioja bevandenėse vietose, ieškodama poilsio, ir neranda. Tada ji sako: „Grįšiu į savo namus, iš kur išėjau". Sugrįžusi randa juos tuščius, iššluotus ir išpuoštus. Tada eina, pasiima kitas septynias dvasias, dar piktesnes už save, ir įėjusios jos ten apsigyvena. Ir paskui tam žmogui darosi blogiau negu pirma" (*Mt* 12, 43–45). Todėl mes privalome budriai save stebėti,

antraip pražūsime ir mintimis bei širdimi nutolsime nuo Dievo, manydami, kad ką nors turėti ar veikti yra savaime vertinga, kad taip mes įgysime šiokį tokį pranašumą.

Su meile, kuri yra Dievas (plg. *Jn* 4, 16), aš meldžiu visų savo brolių – tiek ministrų, tiek jų valdinių – atmesti visokį prisirišimą, visus reikalus bei rūpesčius ir tarnauti, mylėti, šlovinti bei garbinti mūsų Viešpatį Dievą tyra širdimi ir protu[34], nes šito Jis užvis labiausiai trokšta. Įkurkime savo viduje buveinę, kur Jis galėtų apsigyventi, Jis, Viešpats Dievas visagalis – Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia. Jis pats mums sako: „Todėl visą laiką budėkite ir melskitės, kad pajėgtumėte išvengti visų būsimųjų nelaimių ir atsilaikyti Žmogaus Sūnaus akivaizdoje" (*Lk* 21, 36).

„Eidami melstis" (*Mk* 11, 25), sakykite: „Tėve mūsų, kuris esi danguje" (*Mt* 6, 9). Garbinkime jį tyra širdimi, nes mums „reikia visuomet melstis ir nepaliauti" (*Lk* 18, 1); kaip tik tokius žmones Tėvas laiko savo garbintojais. „Dievas yra dvasia, ir jo garbintojai turi šlovinti jį dvasia ir tiesa" (*Jn* 4, 24). Mes turime kreiptis į Jį kaip į „savo sielų ganytoją ir sargą" (*1 Pt* 2, 25). Viešpats sako: „Aš esu gerasis ganytojas" (*Jn* 10, 11). Ganau savo avis ir „už savo avis aš guldau gyvybę" (*Jn* 10, 15).

„Visi jūs esate broliai. Ir nė vieno iš savųjų nevadinkite tėvu, nes turite vienintelį Tėvą danguje. Taip pat nesivadinkite mokytojais, nes jūsų vienintelis Mokytojas yra Kristus" (*Mt* 23, 8–10), kuris yra danguje.

„Jei pasiliksite manyje ir mano žodžiai pasiliks jumyse,– jūs prašysite, ko tik norėsite, ir bus jums suteikta" (*Jn* 15, 7). „Nes kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu tarp jų" (*Mt* 18, 20). „Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos" (*Mt* 28, 20). „Žodžiai, kuriuos aš jums kalbėjau, yra dvasia ir gyvenimas" (*Jn* 6, 64). „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas" (*Jn* 14, 6). Todėl mes turime ištikimai laikytis mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus žodžių, gyvenimo, mokymo ir Evangelijos. Iš savo širdies gerumo jis meldė už mus savo Tėvą ir apreiškė mums Jo vardą, kaip sakė pats: Tėve, „aš apreiškiau tavo vardą žmonėms, kuriuos man davei iš pasaulio. Jie buvo tavo, o tu juos atidavei man, ir jie laikėsi tavojo žodžio. Dabar jie suprato, jog visa, ką man esi davęs, iš tavęs kyla. Tavo man patikėtus žodžius aš perdaviau jiems, o jie priėmė juos ir tikrai pažino, kad esu iš tavęs išėjęs; įtikėjo, kad esi mane siuntęs. Aš meldžiu už juos. Ne už pasaulį meldžiu, bet už tavo man pavestuosius. Jie juk yra tavieji! Ir visa, kas mano, yra tavo, o kas tavo – tai mano, ir aš pašlovintas juose. ... Šventasis Tėve, išlaikyk ištikimus savo vardui visus, kuriuos esi man pavedęs, kad jie būtų viena, kaip ir mes. ... Tai kalbu pasaulyje, kad jie turėtų savyje manojo džiaugsmo pilnatvę.

Aš jiems perdaviau tavo žodį, bet pasaulis jų nekentė, nes jie ne iš pasaulio, kaip ir aš ne iš pasaulio. Aš neprašau, kad juos paimtum iš pasaulio, bet kad apsaugotum juos nuo piktojo. ... Pašventink juos tiesa! Tavo žodis yra tiesa.

Kaip tu esi mane atsiuntęs į pasaulį, taip ir aš juos pasiunčiau į pasaulį. Dėl jų aš pašventinu save, kad ir jie būtų pašventinti tiesa. Ne tik už juos aš meldžiu, bet ir už tuos, kurie per jų žodį mane įtikės: tegul visi bus viena! ... kad jie pasiektų tobulą vienybę ir pasaulis pažintų, jog tu esi mane siuntęs ir juos myli taip, kaip mane mylėjai. Tėve, aš noriu, kad tavo man pavestieji būtų su manimi ten, kur ir aš; kad jie pamatytų mano šlovę, kurią esi man suteikęs, nes pamilai mane prieš pasaulio įkūrimą. ... Aš pagarsinau tavo vardą ir dar garsinsiu, kad meilė, kuria mane pamilai, būtų juose ir aš būčiau juose" (*Jn* 17, 6–26).

23 skyrius. Malda, garbinimas ir dėkojimas

Visagali, aukščiausiasis ir tobuliausiasis Dieve, Tėve šventas ir teisingas, Viešpatie, dangaus ir žemės Karaliau, mes dėkojame Tau, kad esi. Savo šventa valia Tu sukūrei visus kūrinius – dvasiškus ir kūniškus, padarei mus pagal savo atvaizdą ir panašumą ir leidai mums gyventi rojuje per savo Vienatinį Sūnų, Šventojoje Dvasioje. Ir tai mūsų pačių kaltė, kad nupuolėme. Mes dėkojame Tau už tai, jog iš tos šventos meilės, kuria mus pamilai, sukūręs mus per savo Sūnų, Tu nusprendei, kad Jis turi gimti – tikras Dievas ir tikras Žmogus – iš palaimintosios Mergelės Marijos ir savo krauju, kančia ir mirtimi išvaduoti mus iš mūsų vergijos. Dėkojame Tau, kad Tavo Sūnus ateis antrą kartą su didžia galybe ir garbe ir

įmes į amžinąją ugnį pasmerktuosius – tuos, kurie atsisakė atgailos ir nepanoro pažinti Tavęs, o tuos, kurie pažino Tave, garbino ir kupinu atgailos gyvenimu tarnavo Tau, pakvies: „Ateikite, mano Tėvo palaimintieji, paveldėkite nuo pasaulio sukūrimo jums paruoštą karalystę" (*Mt* 25, 34).

Mes visi esame vargšai nusidėjėliai, neverti net Tavo vardo minėti, todėl meldžiame mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, Tavo mylimąjį Sūnų, „kuriuo Tu gėriesi" (*Mt* 17, 5), ir Šventąją Dvasią dėkoti Tau už viską, kaip Tau ir jiems patinka. Jis, be jokio trūkumo, niekada neišsilenkė Tavosios valios, ir todėl kaip tik per Jį Tu galėjai tiek daug mums padaryti.

Ir mes prašome garbingąją Jo Motiną, palaimintąją Mariją, visuomet Mergelę, šventuosius Mykolą, Gabrielių ir Rapolą, visus palaimintųjų dvasių, serafimų, cherubinų, sostų ir viešpatysčių, galybių ir jėgų, angelų ir arkangelų chorus, šv. Joną Krikštytoją, šv. Joną Evangelistą, šv. Petrą ir šv. Paulių, šventuosius patriarchus, pranašus, Nekaltuosius vaikelius, apaštalus, evangelistus, mokinius, kankinius, išpažinėjus, mergeles, palaimintuosius Eliją ir Enochą ir kitus šventuosius, gyvus ir mirusius ar dar kada nors gimsiančius, mes visų jų nuolankiausiai meldžiame iš meilės Tau dėkoti Tau, aukščiausiajam amžinajam Dievui, gyvam ir teisingam, kartu su Tavo Sūnumi, mūsų mylimuoju Viešpačiu Jėzumi Kristumi, ir Šventąja Dvasia Guodėja per amžių amžius. Amen.

Mes, Mažesnieji broliai, nieko neverti tarnai, nuo-

lankiai prašome ir maldaujame kiekvieno, kad liktų ištikimas, išlaikytų tikrą tikėjimą ir atgailos gyvenimą, nes kito kelio būti išganytam nėra. Mes prašome taip daryti visą pasaulį, visus, kurie tarnauja mūsų Viešpačiui ir Dievui šventojoje visuotinėje apaštalinėje Bažnyčioje, visą hierarchiją, visus kunigus, diakonus, subdiakonus, akolitus, egzorcistus, lektorius, ostiarijus, visus dvasininkus, vienuolius ir vienuoles, mes prašome visus vaikus, didelius ar mažus, visus vargšus ir skurstančius, karalius ir princus, darbininkus ir ūkininkus, tarnus ir amatininkus, mes meldžiame visas mergeles ir moteris, ištekėjusias ar ne, visus pasauliečius, vyrus ir moteris, kūdikius ir jaunuolius, senus ir jaunus, sveikus ir ligotus, mažus ir didelius – visą žmoniją, visas gentis, šeimas, tautas, įvairiomis kalbomis kalbančius ir apskritai visus žmones, kad ir kokiame pasaulio kampelyje jie gyventų, dabar ar kada nors; mes, Mažesnieji broliai, maldaujame, kad jie visi išlaikytų tikrą tikėjimą ir atgailos gyvenimą.

Visa širdimi ir visa siela, visu protu ir visomis jėgomis, visomis savo galiomis ir supratimu, kiekvienu gabumu ir kiekviena pastanga, kiekvienu jausmu ar emocija, polinkiu ar troškimu mylėkime Viešpatį, savo Dievą, davusį ir duodantį mums visa – kūną ir sielą, ir visą gyvenimą. Tai Jis sukūrė mus ir atpirko, ir savo malone išgelbės – tokius niekingus ir apgailėtinus, kokie esame, nedėkingus ir blogus, kiaurai ir perdėm sugedusius. Jis aprūpino mus visokiu gėriu ir nepaliauja jį teikęs.

Nesiilgėkime ir netrokškime nieko daugiau, neieškokime jokio kito malonumo ar džiaugsmo kur nors kitur, tebūnie džiaugsmo šaltinis vien mūsų Kūrėjas, Atpirkėjas ir Išganytojas. Jis vienas yra tikrasis Dievas, tobulas gėris, visas gėris, kiekvienas gėris, tikriausias ir aukščiausias gėris, ir Jis vienintelis yra geras, mylįs, romus, švelnus ir suprantantis, Jis vienas – šventas ir tikras, ištikimas ir teisingas, švelnus, nekaltas ir tyras; ir tik iš Jo, per Jį ir Jame – visiškas atleidimas, visa malonė ir garbė atgailojantiems nusidėjėliams, teisiesiems ir palaimintiesiems, kurie džiūgauja danguje.

Niekas tad neturi mūsų traukti atgal, niekas – atskirti nuo Jo, įsiterpti tarp mūsų ir Jo.

Per visus amžius ir metų laikus, kiekviename krašte ir vietovėje, kiekvieną dieną ir per dienų dienas tebūna tvirtas, tikras ir nuolankus mūsų tikėjimas, išsaugokime jį savo širdyse, kur mes turime mylėti, garbinti, adoruoti, tarnauti, šlovinti ir laiminti, giedoti ir sveikinti, aukštinti ir dėkoti aukščiausiajam visagaliam amžinajam Dievui, Trejybei ir Vienybei – Tėvui, Sūnui ir Šventajai Dvasiai, visatos Kūrėjui ir Gelbėtojui tų, kurie Jį tiki, viliasi ir kurie Jį myli. Jis, be pradžios ir be galo, yra nekintantis, neregimas, nepaaiškinamas ir neapsakomas, neperprantamas ir neaprėpiamas, šventas ir vertas visokios garbės ir išaukštinimo, šlovingiausias, kilniausias, švelniausias, mylimiausias, šviesiausias ir trokštamas labiau už viską per amžių amžius.

Vardan Dievo aš prašau vienuolių suvokti prasmę

to, kas čia, šioje Reguloje, sielų gelbėjimui surašyta, ir nuolatos tai vis iš naujo prisiminti. Meldžiu visagalį Dievą, Trejybę ir Vienybę, palaiminti tuos, kurie moko, mokosi ar per kuriuos kas nors gauna šią Regulą, išlaiko ją atmintyje ir gyvena ja praktiškai, palaiminti juos, kai jie kartoja ar daro tai, kas čia mūsų išganymui surašyta. Parklupęs prie jų kojų, aš meldžiu, kad jie visi mylėtų, laikytųsi ir brangintų šią Regulą. Vardan klusnumo dorybės aš, brolis Pranciškus, visagaliu Dievu ir jo šventenybe Popiežiumi remdamasis, griežtai draudžiu ką nors prie šios Regulos pridėti ar iš jų išmesti ir įsakau visiems broliams laikytis būtent jos, o ne kokios nors kitos.

Garbė Tėvui ir Sūnui, ir Šventajai Dvasiai. Kaip buvo pradžioje, dabar ir visados, ir per amžius. Amen.

1223 metų Regula[35]

Pirmoji – 1221 m. Regula neatitiko vienuolių, ypač vyresniųjų ir mokytesnių broliukų lūkesčių ir vilčių labiausiai dėl to, kad nebuvo surašyta oficialiai priimta terminija ir kad jos taisyklės buvo suformuluotos nepakankamai tiksliai. Todėl Pranciškus buvo verčiamas perrašyti Regulą, be abejo, patariant, jog tokia, kokia ji yra dabar, vargu ar bus priimtini tiksliam Romos kurijos mąstymui kaip galutinė vienuolių ordino Regula.

Todėl Pranciškus pradėjo rūpintis suteikti Regulai priimtinesnę išraišką. *„Speculum Perfectionis"* rašoma, kad jis pasitelkė į pagalbą savo artimą draugą brolį Leoną kaip bendradarbį ir sekretorių ir brolį Bonizą iš Bolonijos, kanonų teisės žinovą, kad būtų garantuotas dėl juridinių darbo aspektų[36].

Regulos taisymas truko 1221 ir 1222 m., o 1223 m. pavasarį Pranciškus jau galėjo ją duoti kardinolui Hugolinui, kad šis padėtų suteikti jai galutinę išraišką[37]. Kai jie baigė darbuotis, Pranciškus įteikė Regulą Sekminių kapitulai. Tai įvyko 1223 m. birželio 11 d. Be abejonės, kapitula apsvarstė ją ir truputį pataisė. Tai, kas iš viso to išėjo, jau buvo Regula, glausčiau ir tiksliau, oficialesne kalba išreiškianti 1221 m. Regulos dvasią ir taisykles[38].

Šią Regulą, dažniausiai vadinamą Antrąja, 1223 m. lapkričio 29 d. popiežius Honorijus III patvirtino bule *„Solet annuere"*. Todėl ji dažnai vadinami *„Regula Bullata"*. Bet reikia pabrėžti, kad Antroji regula savo turiniu jokiu būdu nebuvo visai nauja Regula. Popiežius Honorijus kaip galėdamas pažymėjo tai savo bulėje, teigdamas: „Mes, remdamiesi Apaštalų Sosto galia, šiuo dokumentu patvirtiname ir leidžiame bei giname jūsų Ordino regulą, pripažintą jau mūsų pirmtako – amžino atminimo popiežiaus Inocento". Taigi šia prasme Pranciškonų ordinas

įgijo vieną Regulą, kadangi 1221 m. Regula buvo paprasčiausiai ta pati pradinė Regula (1209), papildyta tuo, kas per prabėgusius metus pasirodė esą būtina. Arba, kitaip tariant, pradinė Regula (1209), Pirmoji regula (1221) ir Antroji regula (1223) buvo tik Mažesniųjų brolių tos pačios Regulos raidos etapai[39].

Jeigu panagrinėsime 1223 m. Regulą, pamatysime, kad svarbiausi skyriai yra pirmas ir paskutinis. Pirmame skyriuje drąsiai išdėstoma tai, kas bus išsamiai aiškinama tolesniuose: „Mažesniųjų brolių Regula ir gyvenimas yra toks: laikytis mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus šventos Evangelijos, gyvenant klusniai, be turto ir skaisčiai". Ir paskutiniame skyriuje viskas apibendrinama vienu sakiniu: „Taigi tvirtai remdamiesi katalikų tikėjimu, mes galime visuomet gyventi neturtu ir klusnumu, ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Evangelija, kaip ir esame iškilmingai pasižadėję".

Šv. Pranciškus visąlaik jautė, kad jo Ordino regula buvo jam duota paties Dievo. Savo „Testamente" jis teigia: „Kai Dievas atsiuntė man kelis brolius, nebuvo, kas man pasakytų, ką turiu daryti, bet Aukščiausiasis pats apšvietė mane, kad turiu gyventi Evangelija". Šią Regulą jis pavadino „gyvenimo knyga, išganymo viltimi, Evangelijos esme, tobulėjimo keliu, dangaus vartų raktu ir amžinąja sandora".[40]

1223 METŲ REGULA

1 skyrius. Čia prasideda Mažesniųjų brolių gyvenimas Viešpaties vardan[41]

Mažesniųjų brolių Regula ir gyvenimas yra toks: laikytis šventosios mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Evangelijos, gyvenant klusniai, be turto ir skaisčiai. Brolis Pranciškus pasižada klausyti jo šventenybės popiežiaus Honorijaus ir teisėtai išrinktų jo įpėdinių bei Romos Bažnyčios ir juos gerbti. Kiti vienuoliai turi klausyti brolio Pranciškaus ir jo įpėdinių.

2 skyrius. Apie tuos, kurie nori gyventi šį gyvenimą, ir kaip juos reikia priimti

Jeigu kas nori pripažinti mūsų Regulą ir ateina pas brolius, šie turi nusiųsti jį pas savo provincijos ministrą, kadangi tik jam, kaip ir kitų provincijų ministrams, leidžiama priimti į Ordiną vienuolius. Jie privalo kruopščiai ištirti, ar katalikiškas kandidatų tikėjimas, ar pripažįsta jie Bažnyčios sakramentus. Jeigu jie tiki visa, ko moko katalikų tikėjimas, ir yra pasirengę išpažinti tai viešai bei tvirtai laikytis iki pat savo gyvenimo pabaigos ir jeigu nėra vedę arba yra vedę, bet jų žmonos jau įstojusios į vienuolyną, arba, pasižadėję gyventi skaisčiai, yra gavę iš savo vyskupo leidimą, o jų žmonos jau tokio amžiaus, kad dėl jų nebegali kilti joks įtarimas, tai tegul ministras papasakoja jiems, ką sako šventoji Evangelija

(*Mt* 19, 21) – kad jie turi eiti, parduoti viską, kas jiems priklauso, ir išdalyti vargšams. Jeigu jie negali to padaryti, pakanka jų geros valios, jų nusiteikimo.

Broliai ir jų ministrai privalo būti atsargūs ir nesikišti į naujokų žemiškus reikalus, kad šie galėtų savo gėrybių atsisakyti laisvai, kaip Dievas juos įkvepia. Jeigu jie prašytų patarimo, ministrai gali nusiųsti juos pas kokius nors dievobaimingus žmones, kurie patartų, kaip savo turtą išdalyti vargšams.

Kai šitai atlikta, tegu ministrai aprengia kandidatus bandomojo laikotarpio abitu, t. y. duoda dvi tunikas be gobtuvų, virvę ir kelnes bei kaperoną, siekiantį virvę, jeigu patys kokiu nors metu nenusprendžia, kad dar ko nors reikia. Po metų noviciato, davę klusnumo įžadus ir pasižadėję visada laikytis Regulos ir šio gyvenimo būdo, naujokai turi būti priimti. Palikti Ordiną, kaip pabrėžė jo šventenybė Popiežius, griežtai draudžiama[42]. Juk Evangelija mums sako: „Nė vienas, kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal, netinka Dievo karalystei" (*Lk* 9, 62).

Broliai, jau davę klusnumo įžadus, gali turėti vieną tuniką su gobtuvu ir, jeigu nori, dar vieną be gobtuvo. Jeigu ką verčia būtinumas, gali avėti batus. Visi broliai turi dėvėti skurdžius rūbus ir lopyti juos pašukinės drobės ar kokios kitos prastos medžiagos skiautėmis su Dievo palaiminimu.

Aš įspėju visus brolius ir meldžiu juos nesmerkti ir neniekinti žmonių, kurie vilki švelniu ir prašmatniu rūbu, mėgaujasi prabangiu valgiu bei gėrimu; kiekvienas verčiau tegu teisia ir niekina pats save.

3 skyrius. Apie Dievo tarnybą bei pasninką ir apie tai, kaip vienuoliai turi keliauti po pasaulį

Dvasininkai turi atlikti Dievo tarnybą Romos kurijos[43] nustatyta tvarka, išskyrus Psalmyną, todėl jiems leidžiama turėti brevijorių[44]. O paprasti broliukai turi sukalbėti 24 „Tėve mūsų" per Aušrinę, 5 – per Garbinimo valandą, o Pirmąją, Trečiąją, Šeštąją ir Devintąją valandą – po 7, per Vakarinę – 12 ir per Naktinę valandą – 7. Jie turi sukalbėti kelias maldas už mirusius.

Visi vienuoliai turi pasninkauti nuo Visų Šventųjų iki Kalėdų. Tuos, kurie savo noru pasninkauja 40 dienų po Trijų Karalių, laimina Dievas, nes šį laiką savo šventu pasninku pašventino pats Viešpats (plg. *Mt* 4, 2). Tačiau tie, kurie nenori to daryti, neturi būti verčiami. Visi vienuoliai privalo pasninkauti per gavėnią prieš Velykas, bet kitu metu pasninkauti jie neprivalo, išskyrus penktadienius. Tačiau jeigu tikrai būtina, nuo kūno pasninko jie atleidžiami.

Štai mano patarimas, prašymas ir karščiausias troškimas: tegul mano broliai Viešpatyje Jėzuje Kristuje keliaudami po pasaulį nesikivirčija, nesivaidija, nesivelia į ginčus (plg. *2 Tim* 2, 14) ir nekritikuoja kitų, bet būna malonūs, taikūs, romūs, neišpuikę, paslaugūs ir nuolankūs, su kiekvienu kalba pagarbiai, kaip iš jų ir tikimasi. Jiems draudžiama joti arkliais, jeigu to daryti neverčia tikras būtinumas ar liga. „Į kuriuos tik namus užeisite, pirmiausia tarkite: „Ramybė šiems namams" (*Lk* 10, 5) ir, Evangelijos

žodžiais tariant, „valgykite, kas bus jums padėta" (*Lk* 10, 8).

4 skyrius. Broliams draudžiama imti pinigus

Aš griežtai draudžiu visiems broliams kokiu nors būdu imti pinigus, tiek patiems, tiek per tarpininką. Ministrai ir gvardijonai turi sąžiningai pasirūpinti ligonių reikmėmis ir visų brolių apranga, kreipdamiesi pagalbos į dvasios bičiulius, atsižvelgdami į gyvenamosios vietos sąlygas, metų laiką, švelnų ar atšiaurų klimatą, kaip jiems atrodo geriausia tomis aplinkybėmis. Tai neatleidžia jų nuo draudimo kokiu nors būdu imti pinigus.

5 skyrius. Kaip reikia darbuotis

Broliai, kuriems Dievas davė malonę darbuotis, tegul dirba tikėjimo ir pamaldumo dvasia. Tegul vengia tinginystės – šio sielos priešo – ir nepraranda maldos ir atsidavimo dvasios, kuriai turi būti palenkta kiekviena žemiška pastanga. Kaip atlygį už darbą jie gali priimti viską, ko tik jiems reikia – patiems ar brolijai, tik ne pinigus. Ir tegul tai daro nuolankiai, kaip tikimasi iš tų, kurie tarnauja Dievui ir siekia tobuliausio neturto.

6 skyrius. Apie tai, kad broliai turi nieko nesisavinti; apie išmaldos rinkimą; apie sergančiuosius

Broliai turi nieko nesisavinti – nei namų, nei vietos, nei dar ko nors. Kaip ateiviai ir svečiai šiame pasaulyje (*1 Pt* 2, 11), tarnaujantys Dievui neturtu ir nuolankumu, jie turi su pasitikėjimu prašyti išmaldos. Ir nėra jokios priežasties, dėl ko jie turėtų gėdytis, nes Dievas dėl mūsų pats apiplėšė save šiame pasaulyje. Tai – didžiausias neturto išaukštinimas ir tai, mano brangūs broliai, padaro jus dangaus karalystės paveldėtojais ir karaliais, skurdžiais žemiškų gėrybių, bet turtingais dorybių. Tai turi būti jūsų dalia, nes ji veda į gyvybės šalį. Ir prie šio neturto, mano mylimieji, jūs turite prisirišti visa širdimi ir nenorėti ko nors mažesnio negu Dangus dėl mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus.

Kad ir kur broliai vienas kitą sutiktų, tegu parodo, jog yra tos pačios šeimos nariai. Ir tenesidrovi atskleisti vienas kitam, ko jiems trūksta. Juk kaip motina myli savo kūdikį ir juo rūpinasi, taip ir vienuolis turi mylėti bei rūpintis savo dvasios broliu – ir dar labiau negu ji. Jeigu brolis suserga, kitų pareiga jį slaugyti, kaip patys norėtų būti slaugomi.

7 skyrius. Apie atgailą, skirtiną nusidėjusiems broliams

Jeigu kuris nors iš brolių, gundomas priešo, mirtinai

nusideda, jis turi kuo greičiau, neatidėliodamas, kreiptis pagalbos į savo provincijos ministrą – jeigu tai tokia nuodėmė, dėl kurios broliams privalu į jį kreiptis. Jei provincijos ministrai yra kunigai, jie turi šiems vienuoliams paskirti deramą atgailą. Jeigu jie nėra kunigai, turi pasirūpinti, kad atgailą paskirtų kuris nors Ordino kunigas, kaip jiems atrodo geriausia prieš Dievą. Tegu vyresnieji būna atidūs, kad nesupyktų ar nenusimintų, jog vienuolis pasidavė nuodėmei, nes jų ar kitų pyktis ir apmaudas apsunkina artimo meilę.

8 skyrius. Ordino generalinio ministro rinkimas ir Sekminių kapitula

Vienas Ordino narys turi būti brolių išrinktas Ordino generaliniu ministru, visos brolijos tarnu, ir broliai griežtai įpareigojami jo klausyti. Šiam mirus, provincijų ministrai ir kustodai per Sekminių kapitulą turi išrinkti jo įpėdinį. Kapitula tebūna toje vietoje, kuri buvo paskirta generalinio ministro. Tokia kapitula turėtų būti šaukiama kartą per trejus metus, bet nebūtinai tuo pat metu, jeigu taip lieps generalinis ministras.

Jeigu visiems provincijų ministrams ir kustodams kada paaiškėja, kad generalinis ministras nebegali tarnauti broliams ir jų palankiai veikti, tie, kurie turi teisę, teišrenka juo kurį nors kitą brolį.

Po Sekminių kapitulos provincijų ministrai ir kustodai gali kartą per metus dar sukviesti savo globo-

tinius į vietos kapitulas, jeigu jie nori ir jeigu tai prasminga.

9 skyrius. Apie pamokslininkus

Broliams draudžiama sakyti pamokslus bet kurioje vyskupijoje, jeigu tam prieštarauja jos vyskupas. Joks brolis tenedrįsta pamokslauti žmonėms, jeigu Ordino generalinis ministras nėra jo ištyręs ir leidęs tai daryti.

Be to, aš patariu broliams ir raginu juos pamokslauti apgalvotais, paprastais ir tyrais žodžiais. Jie turėtų siekti vien klausytojų dvasinio gėrio, trumpai papasakodami jiems apie ydas ir dorybes, bausmę ir garbę, nes ir mūsų Viešpats, būdamas šioje žemėje, kalbėjo glaustai.

10 skyrius. Kaip brolius perspėti ir pataisyti

Vyresnieji, t. y. kitų brolių tarnai, turi savo žmones lankyti ir perspėti, nuolankiai ir geraširdiškai pataisydami, neliepdami nieko, kas būtų priešinga jų pačių sąžinei ar mūsų Regulai. Broliai savo ruožtu teatmena, kad dėl Dievo jie yra išsižadėję savo valios. Todėl aš griežtai liepiu jiems klausyti savo vyresniųjų, kaip jie yra pasižadėję Dievui, jeigu tai neprieštarauja jų sąžinei ir Regulai. Broliai, kurie yra įsitikinę, kad jie nebegali dvasiškai laikytis Regulos, gali ir privalo, kad ir kur būtų, kreiptis pagalbos į savo vyresniuosius. Šie turi švelniai, su meile juos

priimti ir būti su jais tokie malonūs, kad vienuoliai galėtų kalbėti ir atsiverti jiems kaip šeimininkai savo tarnams. Kaip tik šitaip turėtų būti: vyresnieji turėtų būti brolių tarnai.

Iš visos širdies aš meldžiu brolius Viešpatyje Jėzuje Kristuje sergėtis puikybės, gyrimosi, išdidumo, pavydo ir godumo, šio pasaulio rūpesčių ir troškimų, nepaniekinti kitų ir nesiskųsti. Tie, kurie nemokyti, tegu godžiai netrokšta studijuoti. Jie turėtų suprasti, jog vienintelis dalykas, kurio jiems verta siekti,– kad juose veiktų Dievo dvasia, kai jie meldžiasi atkakliai, tyra ir nesavanaudiška širdimi. Kartu jie turi būti nusižeminę ir kantrūs, kęsdami persekiojimus ar ligas, mylintys tuos, kurie juos persekioja, šmeižia ar kaltina, kaip Viešpats Jėzus moko mus: „Mylėkite savo priešus ir melskitės už tuos, kurie jus persekioja ir šmeižia" (*Mt* 5, 44). „Palaiminti persekiojami dėl teisybės: jų yra dangaus karalystė" (*Mt* 5, 10). „Bet kas ištvers iki galo, bus išgelbėtas" (*Mt* 10, 22).

11 skyrius. Broliams draudžiama įeiti į moterų vienuolyną

Aš griežtai draudžiu visiems broliams turėti įtartinų ryšių ar pokalbių su moterimis. Nė vienas negali įžengti į moterų vienuolyną, išskyrus tuos, kurie yra gavę Apaštalų Sosto leidimą. Jiems draudžiama būti vyrų ar moterų globėjais ar krikšto tėvais, kad nekiltų apkalbų tarp brolių ar apie brolius.

12 skyrius. Apie tuos, kurie nori apaštalauti tarp saracėnų ir kitų netikinčiųjų

Jeigu kurį nors brolį Dievas įkvepia apaštalauti tarp saracėnų ar kitų netikinčiųjų, jis privalo paprašyti savo provincijos ministrą leidimo. Šis savo ruožtu turi duoti leidimą tik tiems, kurie jam atrodo tinkami.

Ministrai irgi privalo prašyti Popiežių, kad vieną iš Romos Bažnyčios kardinolų paskirtų šios brolijos globėju, vadovu ir patarėju; šitaip mes galėtume būti visiškai pavaldūs ir klusnūs Bažnyčiai. Taigi, tvirtai remdamiesi katalikų tikėjimu, mes galime visuomet gyventi neturtu ir klusnumu, ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Evangelija, kaip kad ir esame iškilmingai pasižadėję[45].

Šv. Pranciškaus „Testamentas"[46]

Prieš mirtį šv. Pranciškus sirgdamas padiktavo tai, ką pats pavadino „priminimu, perspėjimu, raginimu ir savo testamentu". Galimas dalykas, Pranciškus tai padarė rugsėjo mėnesį, o gal pirmą – antrą spalio dieną, prieš pat mirtį 1226 m. spalio 3 d.[47] Popiežius Grigalius IX, bulėje *„Quo elongati"*[48] cituodamas šį „Testamentą", teigia, kad jis parašytas *„circa ultimum vitae suae"* – prieš pat gyvenimo pabaigą. „Testamentą" mini ankstyvieji Ordino istorikai, konkrečiai – Tomas Celanietis[49] ir šv. Bonaventūras[50].

Priešingai, negu mano kai kurie tyrinėtojai, kaip jau minėta šios knygos pagrindinėje pratarmėje, „Testamen-

tas" nėra būdas „atšaukti 1223 m. Regulą". Kad tai buvo tam tikras „atšaukimas", manė Paul Sabatier. Jo nuomone, 1223 m. Regula neišreiškė Pranciškaus idealo, ją Pranciškus buvo verčiamas rašyti prieš savo valią, o „Testamentas" pabrėžtinai skelbė tikruosius jo idealus. Tačiau nei Pranciškaus paskutinių metų gyvenimo istorija, nei „Testamentas" niekuo nepagrindžia tokio požiūrio.

„Testamente" nematyti šv. Pranciškaus pastangų pateikti užbaigtą savo idealų visumą. Pavyzdžiui, jame neminima pagrindinė Regulos taisyklė – draudimas imti pinigus. Kita vertus, kai kurie sakiniai čia griežtesni negu Reguloje. Pavyzdžiui: „Klusnumo vardan aš griežtai draudžiu broliams, kad ir kur jie būtų, kreiptis į Romos kuriją, tiek patiems, tiek per tarpininkus, prašant Popiežiaus rašto". Ir dar: „Aš griežtai draudžiu bet kuriam iš savo brolių, ar jis būtų kunigas, ar paprastas broliukas, savaip aiškintis Regulą ar šiuos mano žodžius, sakant: „Tai reikia suprasti šitaip"".

Tikriausiai aplinkybės, kuriomis parašytas „Testamentas", lėmė nepaprastą šv. Pranciškaus griežtumą. „Testamentas" buvo parašytas kenčiant sunkią ligą, mirties akivaizdoje ir aiškiai žinant, jog kai kurie broliai linksta siekti Apaštalų Sosto privilegijų ir aiškintis „Regulą" taip, kad išvengtų tam tikrų įpareigojimų. Toksai sergantis ir susirūpinęs Ordino ateitimi, jis kalbėjo gerokai griežčiau, negu jam buvo įprasta.

Dėl „Testamento" kalbinės išraiškos greitai po Pranciškaus mirties kilo abejonių, ar broliai privalo laikytis šios paskutinės savo įkūrėjo valios. Ši problema ir tam tikros abejonės dėl kai kurių Regulos dalių 1230 m. buvo pateiktos svarstyti popiežiui Grigaliui IX, klausiant, ar tikrai „Testamentą" reikia laikyti saistančiu sąžinę.

Savo bulėje *„Quo elongati"*[51] Popiežius atsakė neigiamai. Šventasis Tėvas, žinoma, nepaneigė „Testamento"

dvasinės vertės nei to, kad jis vertas visų brolių pagarbos kaip paskutinė jų mirštančio brolijos įkūrėjo valia. Jis tik teigė, kad „Testamentas" nesaisto ir neįpareigoja sąžinės. Vis dėlto ankstyvojo laikotarpio vienuoliai, linkę į rigorizmą (palaipsniui jie sudarė *spiritualų* sąjūdį), laikėsi nuomonės, kad „Testamentas" rimtai juos įpareigoja kaip vienintelis kriterijus Regulai suprasti. Šios nuomonės ilgai laikytasi ir sunkiai atsisakyta. Tačiau „Testamentas" tebėra labai gerbiamas kaip šv. Pranciškaus išminties ir dvasingumo išraiška, kaip liudijimas jo tėviško rūpinimosi tais, kurie gyvens po jo.

TESTAMENTAS

Dievas įkvėpė mane, brolį Pranciškų, taip pradėti atgailos gyvenimą. Kol dar gyvenau nuodėmėse, man buvo labai koktu matyti raupsuotuosius, bet pats Viešpats nuvedė mane pas juos, ir man jų labai pagailo[52]. O kai pažinau juos, kas anksčiau man atrodė koktu, virto kūno ir sielos paguoda, tikra palaima. Ir po to, ilgai netrukęs, atsiskyriau nuo pasaulio.

Ir Dievas savo bažnyčiose uždegė mane tokiu tikėjimu, kad ėmiau iš visos širdies melstis, tardamas: „Mes garbiname Tave, Viešpatie Jėzau Kristau, čia[53] ir viso pasaulio bažnyčiose ir šloviname Tave, kad šventuoju kryžiumi atpirkai pasaulį".

Be to, Viešpats man įkvėpė ir dabar tebepalaiko tokį didelį tikėjimą kunigais, gyvenančiais pagal šventosios Romos Bažnyčios įstatymus, dėl jų šventimų, kad noriu ieškoti jų globos, nors jie mane ir persekiotų. Ir nors būčiau išmintingas kaip Saliamo-

nas ir sutikčiau skurdžiausius pasaulyje kunigus, vis dėlto prieš jų valią nesakyčiau pamokslų tose parapijose, kuriose jie gyvena. Aš apsisprendžiau paklusti kunigams, mylėti ir gerbti juos ir visus kitus kaip aukštesnius už save.

Aš atsisakau kreipti dėmesį į jų nuodėmes, nes juose matau Dievo Sūnų, ir jie yra geresni už mane. Darau taip todėl, kad šiame pasaulyje savo akimis negaliu kitaip regėti aukščiausiojo Dievo Sūnaus, kaip tik per Jo švenčiausiąjį Kūną ir Kraują, kurį jie priima ir vieninteliai dalija kitiems.

Todėl užvis labiausiai noriu, kad Švenčiausias Sakramentas būtų garbinamas, šlovinamas ir laikomas brangiose vietose. Kur tik randu švenčiausiąjį Jo vardą ar Jo žodžius netinkamoje vietoje, pakeliu juos ir prašau, kad ir kiti paimtų juos iš ten ir padėtų, kur dera. Gerbkime ir branginkime visus teologus ir tuos, kurie mums skelbia Dievo žodį, nes kaip tik jie perteikia mums dvasią ir gyvenimą.

Kai Dievas davė man kelis brolius, nebuvo, kas man pasakytų, ką turiu daryti, bet pats Aukščiausiasis man apreiškė, kad turiu gyventi Evangelija. Aš surašiau tai glaustai ir paprastais žodžiais, o Popiežius patvirtino. Tie, kurie pasirinko šį gyvenimą, visa, ką turėjo, atidavė vargšams. Jiems pakanka vieno abito, sulopyto iš vidaus ir išorės, virvės ir kelnių. Jie atsisakė turėti ką nors daugiau.

Tie iš mūsų, kurie buvo kunigai, kalbėjo brevijorių kaip ir kiti kunigai, tuo tarpu paprasti broliukai kalbėjo „Tėve mūsų", ir mes džiaugėmės radę prie-

globstį prastutėlėse ir apleistose bažnyčiose. Mes nereikalavome teisės mokytis ir buvome kiekvienam nuolankūs. Aš darbavausi savo rankomis ir netgi dabar esu pasiryžęs darbuotis; trokštu iš visos širdies, kad visi broliai dirbtų kokį nors darbą, kurį galima atlikti neužsitraukiant gėdos ir apkalbų. Tie, kurie nemoka, tegul išmoksta – ne tam, kad norėtų ką nors gauti už savo pastangas, bet kad parodytų gerą pavyzdį ir išvengtų tinginiavimo. Jei negautume už savo darbą atlyginimo, eikime prie Viešpaties stalo ir prašykime išmaldos, keliaudami nuo durų prie durų. Dievas apreiškė man, jog sveikintis turime šitaip: „Viešpaties ramybė su jumis".

Broliai turi būti atsargūs ir nepriimti bažnyčių, varganų būstų ir visko, kas tik jiems statoma, jeigu tai nesiderina su neturtu, kurio laikytis esame pasižadėję Regula; jie gali užimti tas vietas tik kaip svečiai ir pakeleiviai.

Klusnumo vardan aš griežtai draudžiu broliams, kad ir kur jie būtų, kreiptis į Romos kuriją tiek patiems, tiek per tarpininkus, prašant Popiežiaus rašto – dėl bažnyčios ar kokios kitos vietos, siekiant pamokslauti ar dėl to, kad jie yra persekiojami.

Jeigu jie kur nors nepriimami, tekeliauja į kitą kraštą, kur su Dievo palaiminimu galėtų gyventi atgailos gyvenimą.

Aš esu pasiryžęs klausyti Ordino generalinio ministro ir to gvardijono, kurį jis laiko tinkamiausiu man paskirti. Noriu būti jo belaisvis, kad negalėčiau nei kur keliauti, nei ką nors daryti prieš jo norą ir

įsakymą, nes jis yra mano vyresnysis. Nors sergu ir esu nevertas, noriu nuolatos turėti šalia savęs kunigą, kuris kalbėtų su manimi Liturgines valandas, kaip nurodyta Reguloje.

Visi kiti broliai taip pat turi klausyti savo gvardijonų ir garbinti Dievą, kaip parašyta Reguloje. Jei kas nors iš jų atsisako atlikti Dievo tarnybą kaip nurodyta Reguloje ir nori juos pakeisti arba nėra ištikimas katalikų tikėjimui, kiti broliai klusnumo vardan privalo nuvesti jį pas arčiausiai gyvenantį kustodą. Šis privalo jį dieną naktį sergėti kaip belaisvį, kad negalėtų ištrūkti, kol pats perduos šį brolį jo ministrui. Jis klusnumo vardan privalo atiduoti brolį vienuolių globai, kad šie prižiūrėtų jį dieną naktį kaip belaisvį, kol pristatys Ostijos vyskupui[54], kuris yra Ordino vyriausiasis, globėjas ir tvarkytojas.

Tenesako broliai, kad tai nauja Regula. Juk tai – tik priminimas, perspėjimas, paraginimas ir mano testamentas, kurį aš, niekam tikęs brolis Pranciškus, palieku jums, mano broliai, kad mes galėtume kuo katalikiškiau laikytis Viešpačiui pasižadėtos Regulos. Generalinis ministras ir visi kiti ministrai bei kustodai iš klusnumo privalo nieko prie šių žodžių nepridėti ir nieko neišmesti. Tegul broliai visados turi šį raštą su savimi, kaip ir Regulą. Ir visose kapitulose, kai skaitoma Regula, tebūna perskaityti ir šie žodžiai.

Klusnumo vardan aš griežtai draudžiu bet kuriam iš savo brolių, ar jis būtų kunigas, ar paprastas broliukas, savaip aiškintis Regulą ar šiuos mano žo-

džius, sakant: „Tai reikia suprasti šitaip". Dievas įkvėpė mane parašyti Regulą ir šiuos žodžius tiesiai ir paprastai, todėl ir jūs turite suprasti juos tiesiai ir paprastai ir gyventi pagal juos, darydami gera iki mirties. Ir kas galės viso to laikytis, tas tebūna danguje palaimintas Aukščiausiojo Tėvo palaiminimu, o žemėje – jo mylimiausiojo Sūnaus, Šventosios Dvasios Guodėjos, visų dangaus galybių ir šventųjų. Ir aš, brolis Pranciškus, vargšas niekam tikęs jūsų tarnas, prisidedu prie šio švenčiausiojo palaiminimo – ranka ir širdimi. Amen.

Vienuolių gyvenimas eremuose[55]

Nuo pat pirmųjų Bažnyčios gyvavimo dienų įvairiose vienuolijose buvo ir cenobitų, ir eremitų. Cenobitai sudarė vienuolių bendruomenę. Eremitai gyveno nuošaliai, vienumoje melsdamiesi ir mąstydami. Tad ir broliai pranciškonai nuo pat Ordino gyvavimo pradžios galėdavo pasitraukti į nedidukus eremus, kad tobuliau atsidėtų maldai ir kontempliacijai.

Pranciškų patį visada traukė atkampios vietos. Dar būdamas jaunas jis mėgdavo eiti su kokiu nors bendražygiu į grotą ar olą, esančią netoli Asyžiaus, kur jie galėdavo netrukdomi kalbėtis ir kur Pranciškus atverdavo širdį Dievui[56]. Asyžiaus vyskupo kieme išsižadėjęs pasaulio, kelerius metus jis gyveno ir vilkėjo kaip eremitas[57]. Ir kai paskui, gavę 1209 m. Regulos patvirtinimą, Pranciškus ir vienuolika jo bendražygių grįžo iš Romos į Spoleto slėnį, pirmiausia jie aptarė, ar turi gyventi griežtą eremitų, ar bendruomeninį gyvenimą, melsdamiesi ir darbuodamiesi dėl sielų išganymo[58].

Tačiau, nors jie ir pasirinko bendruomeninį maldos ir apaštalavimo gyvenimą, Pranciškus tebetroško nuošalių vietų, vadinamų eremais, kuriuose bent keli broliai galėtų gyventi vienumoje, o kiti bent retkarčiais tenai pasitraukti[59]. Tomas Celanietis daugelį kartų mini tokius eremus, dažnai nenurodydamas tikslios jų vietos[60], o kartais ir įvardindamas juos konkrečiai: *San Urbano, Sarteano, Rieti, Podggio Bustone, Greccio, La Verna* ir net vieną, esantį Ispanijoje[61].

Trumpi nurodymai, pavadinti „Vienuolių gyvenimas eremuose", įtikinamiausiai datuojami 1222 ar 1223 m. Tokią datą lemia tai, kad čia vartojamas specifinis terminas *custos*, žymintis provincijos padalinio – kustodijos – vyresnįjį. Labai gali būti, kad šis terminas imtas vartoti po to, kai 1217 m. Ordinas buvo suskirstytas į provincijas, bet 1221 m. Reguloje *custos* dar nėra. Tik 1223 m. Reguloje tiksliai apibrėžiamos provincijos ministro ir kustodo pareigos. Todėl panašiausia, kad šis mažas darbelis parašytas tuomet, kai terminas *custos* buvo jau labai paplitęs, t. y. 1222 ar 1223 m.

VIENUOLIŲ GYVENIMAS EREMUOSE

Trys ar daugiausia keturi broliai gali eiti kartu į eremą gyventi maldos gyvenimo. Du iš jų turi elgtis su kitais dviem ar vienu kaip motina su savo vaiku. Motinos turi gyventi Mortos gyvenimą, kiti du – Marijos Magdalietės[62].

Tie, kurie gyvena Marijos gyvenimą, privalo turėti atskirą atitvertą buveinę – kiekvienas savą, kad nebūtų priversti kartu gyventi ar miegoti. Leidžiantis

saulei, tegul jie kalba Naktinės valandos maldas. Broliai privalo dėmesingai laikytis tylos ir, atsikėlę iki Aušrinės valandos, atlikti Dievo tarnybą. Pirmas ir svarbiausias jų rūpestis tebūna „siekti Dievo karalystės ir jo teisybės" (*Lk* 12, 31). Pirmoji ir Trečioji maldos valandos turi būti kalbamos laiku, po Trečiosios valandos tyla nebeprivaloma, jie gali kalbėtis ir eiti pas motinas. Jeigu jie nori, iš meilės Viešpačiui, kaip ir kiti varguoliai, gali prašyti jų išmaldos. Paskui deramu laiku tesimeldžia Šeštąją, Devintąją ir Vakarinę valandas.

Jiems draudžiama leisti kam nors įžengti į tą atitvertą buveinę, kurioje gyvena, ir neštis ten savo valgį.

Tie broliai, kurie yra motinos, turi budriai vengti pašalinių ir iš klusnumo savajam kustodui laikyti sūnus atokiai nuo kitų, kad niekas negalėtų su jais kalbėtis[63]. Broliai, kurie yra sūnūs, tenesikalba su niekuo, išskyrus savo motinas ar kustodą[64], kai šis, Dievo laiminamas, sumano juos aplankyti. Sūnūs gali keistis vietomis su motinomis pagal tai, kokia tvarka jiems tuo metu atrodo tinkamiausia. Bet visi turi rūpestingai, karštai ir uoliai laikytis to, kas jiems čia išdėstyta.

Pranciškaus „Gyvenimo pavyzdys" ir „Paskutinė valia" šv. Klarai[65]

Klara iš Asyžiaus, Faveronės di Offreduccio ir jo žmonos Ortolanos duktė, gimė 1194 m. Apie 1212 m. Klara susipažino su naujuoju šv. Pranciškaus gyvenimo būdu, kuris įkvėpė jai drąsos nutraukti ryšius su pasauliu ir pradėti gyvenimą, kupiną tobulo atsidavimo Kristui. Tais pačiais metais, kovo 18 d., Verbų sekmadienio rytą, vilkėdama prabangiais ir puošniais drabužiais, ji atėjo į šv. Mišias Šv. Rufino katedroje, Asyžiuje. Tą pat naktį ji slapčia pabėgo iš namų ir Švč. Marijos Angeliškosios bažnytėlėje, arba Porciunkulėje, buvo Pranciškaus priimta į pačios pasirinktą neturto gyvenimą. Paskui ji iškeliavo trumpai pagyventi su vienuolėmis benediktinėmis į Šv. Pauliaus vienuolyną Bastijoje, o vėliau – į *San Angelo di Panza*, netoli Asyžiaus. Bet Pranciškus greitai gavo jai namus prie Šv. Damijono bažnyčios, kur, pasak jos biografo Tomo Celaniečio, „ji nuleido savo sielos inkarą"[66]. Pamažu naujasis jos gyvenimo būdas patraukė ir kitas.

Pati Klara savo Reguloje pasakoja: „Kai palaimintasis tėvas pamatė, kad mes nebijome neturto, sunkaus darbo, sielvarto, pažeminimo ar pasaulio paniekos, bet greičiau tuo didžiai džiaugiamės, įkvėptas meilės jis mumš parašė „Gyvenimo pavyzdį". Šią „*Forma vivendi*", arba „Gyvenimo pavyzdį", Klara keliais žodžiais pateikia žemiau[67]. Paskui dar priduria: „Tad mes ir tos, kurios ateis po mūsų, niekuomet neatsižadėkime didžiausio neturto, kurį esame pasirinkę. Prieš pat savo mirtį jis surašė mums savo paskutinę valią". Ši „paskutinė valia" pateikta žemiau, po „Gyvenimo pavyzdžio".[68]

Pranciškus pats buvo šv. Klarai gyvenimo pavyzdys ir kelias. Tačiau, be abejonės, jis nuo pat pradžių jai ir jos

sekėjoms davė trumpą Regulą. Nepanašu, kad tie keli žodžiai, Klaros pacituoti Reguloje, būtų visa *„Forma vivendi"*, arba „Gyvenimo pavyzdys", surašytas jai šv. Pranciškaus. Bet tie keli žodžiai tikriausiai išreiškia visą esmę to, ką jis jai davė. Mus pasiekusioji šv. Klaros Regula yra galutinė, pačios Klaros parengta gyvenimo pabaigoje[69]. Ji atskleidžia, kad ji rėmėsi Pranciškaus 1223 m. Mažesniųjų brolių Regula, nes yra į juos labai panaši, net žodinė išraiška beveik ta pati.

Pirmoji iš žemiau pateiktų ištraukų – „Gyvenimo pavyzdys" – priskiriama pirmosioms šv. Klaros vienuolinio gyvenimo dienoms. Antroji – Pranciškaus paskutinė valia Neturtėlėms klarisėms, kaip nurodo pati Klara, surašyta jo gyvenimo pabaigoje. Tikslesnės jų datos nustatyti nepavyko.

PRANCIŠKAUS „GYVENIMO PAVYZDYS" IR „PASKUTINĖ VALIA" ŠV. KLARAI

Gyvenimo pavyzdys

Kadangi pats Dievas įkvėpė jus tapti Aukščiausiojo Karaliaus ir Dangaus Tėvo dukterimis ir Šventosios Dvasios sužadėtinėmis, pasirenkant gyventi šventosios Evangelijos tobulumu, aš trokštu ir pažadu jums pats ir savo vienuolių vardu visada globoti jus su tokia pat meile ir rūpestingumu, kaip ir juos.

Paskutinė valia

Aš, mažasis brolis Pranciškus, linkiu jums gyventi tokį gyvenimą ir laikytis tokio neturto, kaip Aukš-

čiausiasis mūsų Viešpats Jėzus Kristus ir jo Švenčiausioji Motina, ir taip ištverti iki galo. Meldžiu jus, mano seserys, ir raginu nuolatos išlaikyti šį neturtą ir gyvenimo šventumą. Budriai stebėkite save, kad neprarastumėte to per kieno nors pamokymus ir patarimus.

Perspėjimai[70]

„Mūsų šventojo tėvo Pranciškaus perspėjantys žodžiai" – toks yra pilnas šio veikalo pavadinimas Quaracchi leidiny *„Opuscula"*. Šį kūrinį sudaro 28 gana trumpi perspėjimai, paraginimai ar priminimai pirmiesiems broliams, susiję su įvairiais asketiško gyvenimo aspektais. Jie gali būti savotiškas „tobulėjimo veidrodis" kiekvienam, kuris pasauktas sekti Pranciškumi, kadangi Pranciškus čia atskleidžia dar nežinomus pranciškoniško idealo bruožus. „Perspėjimai" kupini žmogiškosios prigimties pažinimo ir praktinio blaivaus proto.

Nėra tiksliai žinoma, kada ir kaip „Perspėjimai" buvo pirmą kartą surašyti, bet atrodo, kad jie buvo surinkti tik po šventojo mirties. „Legenda apie tris bičiulius"[71] ir kiti šaltiniai atskleidžia, kad generalinėse kapitulose Porciunkulėje, netoli Asyžiaus, šv. Pranciškus mėgo broliams duoti „patarimų, pastabų ir pamokymų". Šie „Perspėjimai" – tokie, kokie mus pasiekė,– gali būti kaip tik per anas kapitulas duotų pastabų ir pamokymų rinkinys, papildytas dar kitais, pasakytais kitu metu. Paul Sabatier linkęs manyti, kad tai – kardinolo Hugolino ir šv. Pranciškaus pastabos, likusios pradinės Regulos juodraštyje ar netinkamos Regulai[72]. Vis dėlto jie turėtų būti laikomi įvairiais gyvenimo momentais Pranciškaus duotų patarimų rinkiniu.

PERSPĖJIMAI

I. Švenčiausiasis Sakramentas

Mūsų Viešpats Jėzus pasakė savo mokiniams: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane. Jeigu pažinote mane, tai pažinsite ir mano Tėvą. Jau dabar jį pažįstate ir esate matę". Pilypas jam sako: „Viešpatie, parodyk Tėvą, ir bus mums gana". Jėzus taria: „Jau tiek laiko esu su jumis, ir tu, Pilypai, vis dar manęs nepažįsti! Kas yra matęs mane, yra matęs Tėvą!" (*Jn* 14, 6–9).

Šventasis Raštas byloja mums, kad Tėvas gyvena „neprieinamoje šviesoje" (*1 Tim* 6, 16) ir kad „Dievas yra dvasia" (*Jn* 4, 24), o šv. Jonas priduria: „Dievo niekas niekada nėra matęs" (*Jn* 1, 18). Kadangi Dievas yra dvasia, jis gali būti regimas tik dvasioje. „Dvasia teikia gyvybę, o kūnas nieko neduoda" (*Jn* 6, 63). Bet Dievas Sūnus lygus Tėvui, todėl Jis gali būti regimas tokiu pat būdu, kaip Tėvas ir Šventoji Dvasia. Štai kodėl pasmerkti visi, kurie matė mūsų Viešpatį Jėzų Kristų – žmogų, bet savo dvasioje nematė ar netikėjo jo dieviškumu – tuo, kad jis tikrai buvo Dievo Sūnus. Lygiai taip dabar pasmerkti visi, kurie mato kunigo rankose Kūno sakramentą, duonos ir vyno pavidalu konsekruojamą ant altoriaus mūsų Viešpaties žodžiais, ir neregi ar netiki dvasioje ir Dieve, kad tai tikrai yra mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus švenčiausiasis Kūnas ir Kraujas. Pats Aukščiausiasis mums pasakė: Tai mano Kūnas ir Kraujas, naujosios sandoros Kraujas (plg. *Mk* 14, 22–24) ir:

„Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turi amžinąjį gyvenimą" (*Jn* 6, 54).

Iš tikrųjų pati Dievo Dvasia, gyvenanti savo ištikimuosiuose, priima mūsų Viešpaties švenčiausiąjį Kūną ir Kraują. Kiekvienas, kuris neturi tos Dvasios ir drįsta priimti Jį, „valgo ir geria sau pasmerkimą" (*1 Kor* 11, 29). Todėl mes galime Šventojo Rašto žodžiais paklausti: „O žmonės, kaip dar ilgai jūsų širdys bus kietos?" (*Ps* 4, 3). Kodėl tu atsisakai pažinti tiesą ir „tikėti Dievo Sūnumi?" (*Jn* 9, 35). Jis kasdien nusižemina taip, kaip tada, kai iš savo „dangiškojo sosto" (*Išm* 18, 15) nužengė į Mergelės įsčias: jis kasdien ateina pas mus, kad jį nužemintą regėtume, kai nužengia iš Tėvo širdies į kunigo rankas. Jis pasirodo mums konsekruotoje duonoje, kaip kadaise pasirodė apaštalams žmogišku kūnu. Savo akimis jie matė tik jo kūną, bet patikėjo, kad jis yra Dievas, nes patyrė tai savo siela. Taip ir mes savo akimis matome tik duoną ir vyną, bet turime įžvelgti giliau ir tvirtai tikėti, kad tai yra jo švenčiausias Kūnas ir Kraujas, gyvas ir tikras. Tokiu būdu Viešpats nuolatos lieka su savo mokiniais, kaip jis ir pažadėjo: „Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos" (*Mt* 28, 20).

II. Savivalės žala

Dievas pasakė Adomui: „Nuo visų sodo medžių tau leista valgyti, bet nuo gero bei pikto pažinimo medžio tau neleista valgyti" (*Pr* 2, 16–17). Ir Adomas

galėjo valgyti nuo visų sodo medžių, kiek tik norėjo, kol nesulaužė įsakymo, nepadarė nuodėmės. Žmogus valgo nuo gėrio pažinimo medžio, kai teigia, kad gėris jo viduje kyla iš jo paties, kai didžiuojasi gėriu, kurį Dievas jame sukuria, per jį padaro ar pasako. Taip, nelabojo pakurstytas, jis peržengia Dievo įsakymą, ir šis vaisius tampa jam blogio pažinimo vaisiumi. Todėl tai, kad jis turi už tai kentėti bausmę, tėra paprasčiausias teisingumas.

III. Tobulas ir netobulas klusnumas

Mūsų Viešpats sako mums Evangelijoje: „Kiekvienas iš jūsų, kuris neatsižada visos savo nuosavybės, negali būti mano mokinys" (*Lk* 14, 33) ir: „Kas nori išgelbėti savo gyvybę, tas ją praras" (*Mt* 16, 25). Žmogus palieka visa, ką turi, ir praranda savo kūną ir savo gyvybę, kai paklusdamas visiškai atsiduoda į savo vyresniojo rankas. Visa, ką jis padaro ar pasako gera, žinodamas, kad tai neprieštarauja vyresniojo valiai, yra tikrasis klusnumas. Gali būti, kad brolis supranta, jog yra daugybė veikimo būdų, kurie būtų geresni ar jo sielai naudingesni negu tai, ką jo vyresnysis jam liepia. Tuomet tepaaukoja jis savo valią Dievui ir tepadaro visa, ką gali, kad įvykdytų tai, ko nori vyresnysis. Tai tikrasis klusnumas iš meilės, malonus Dievui ir artimui.

Jeigu vyresnysis liepia savo valdiniui daryti ką nors prieš sąžinę, tegu valdinys neatmeta su panieka jo autoriteto, nors ir negali paklusti. Ir jeigu kas nors

jį dėl to persekiotų, tegul dar labiau aną myli – dėl Viešpaties. Brolis, kuris pasirenka geriau kentėti persekiojimus negu būti atskirtas ir taip apsaugotas nuo savo kolegų, iš tiesų atkakliai laikosi tikro klusnumo, nes guldo gyvybę už savo brolius (plg. *Jn* 15, 13). Yra daugybė vienuolių, kurie, norėdami padaryti ką nors, kas labiau tobula, negu liepia jų vyresnysis, žvalgosi atgal ir sugrįžta prie savo pačių valios, kurią buvo jau paaukoję (plg. *Pat* 26, 11). Tokie žmonės yra žudikai, nes savo blogu pavyzdžiu pražudo daug sielų.

IV. Niekas tegu nesiskelbia, kad jo pareigos aukštesnės

Aš „atėjau, ne kad man tarnautų, bet pats tarnauti" (*Mt* 20, 28),– mums sako mūsų Viešpats. Tie, kuriems patikėti kiti, tegul nesididžiuoja savo pareigomis labiau, negu kad būtų išrinkti mazgoti savo broliams kojas. Ir netekę valdžios, tegul nenusimena labiau, negu netekę užduoties mazgoti kojas. Juo labiau jie nuliūsta, juo didesnis pavojus kyla jų sielai.

V. Tegul niekas nepasiduoda išpuikimui ir tesididžiuoja tik Viešpaties kryžiumi

Pasistenkite suvokti visą jums Dievo duotą taurumą. Jis sukūrė jūsų kūną pagal savo mylimojo Sūnaus paveikslą ir jūsų sielą, panašią į save (plg. *Pr* 1, 26). Ir iki šiol kiekvienas gyvūnas po dangumi tarnauja,

pripažįsta savo Kūrėją ir paklūsta jam labiau negu jūs. Ir ne vien velniai kalti dėl Jo nukryžiavimo; tai jūs kartu su jais nukryžiavote Jį ir tebekryžiuojate, patirdami malonumą iš savo ydų ir nuodėmių.

Ką tu turi, kad galėtum didžiuotis? Jeigu būtum toks protingas ir mokytas, kad viską žinotum ir galėtum kalbėti visomis kalbomis, ir net dangaus paslaptys būtų tau kaip atversta knyga, vis vien negalėtum tuo didžiuotis. Bet kuris demonas žinojo daugiau apie dangiškuosius dalykus ir žino daugiau apie žemiškuosius negu bet kuris žmogus, vis dėlto vienintelis, gavęs iš Dievo ypatingą aukščiausios išminties apreiškimą. Jeigu tu būtum gražiausias ir turtingiausias žmogus pasaulyje ir galėtum daryti stebuklus ir išvarinėti demonus, visa tai būtų nebūdinga tavo esmei, nepriklausytų tau, ir tu negalėtum tuo didžiuotis. Bet yra vienas dalykas, kuriuo visi galime didžiuotis: mes galime didžiuotis paniekinimais, pažeminimais (plg. *2 Kor* 12, 15) ir kasdieniu priėmimu mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus šventojo kryžiaus.

VI. Kristaus sekimas

Mano broliai, žvelkite į Gerąjį Ganytoją. Kad išgelbėtų savo avis, Jis kentėjo kryžiaus agoniją. Jos sekė Juo persekiojamos, gundomos, išjuokiamos, alkanos ir ištroškusios, žeminamos ir išmėginamas. Ir už tai Dievas atlygino joms amžinuoju gyvenimu. Mums turi būti gėda dėl savęs; šventieji visa tai iškentė, o

mes, Dievo tarnai, mėginame pelnyti garbę ir šlovę, skaičiuodami ir skelbdami tai, ką jie yra nuveikę.

VII. Žinojimą turi lydėti geri darbai

Šv. Paulius sako mums: „Raidė užmuša, o Dvasia teikia gyvybę" (*2 Kor* 3, 6). Žmogų raidė užmuša, kai jis nori mokėti ištraukų vien tam, kad žmonės laikytų jį labai išsilavinusiu ir taip jis galėtų „daryti pinigus" bei dalyti juos giminėms ir draugams. Brolis yra užmuštas raidės, kai nebetrokšta sekti Šventojo Rašto dvasia, o vien nori žinoti, ką sako Šventasis Raštas, kad galėtų tai aiškinti kitiems. Kita vertus, iš Šventojo Rašto pasisemia gyvybės tie, kas savo žodžiais ir pavyzdžiu kreipia į aukščiausiąjį Dievą, kuriam priklauso visas gėris, visa, ką jie žino ar nori sužinoti. Jie savo žinojimo nepaverčia pasitenkinimo savimi šaltiniu.

VIII. Saugokitės pavydo nuodėmės

Šv. Paulius sako mums: „Nė vienas negali ištarti: „Jėzus yra Viešpats", jei Šventoji Dvasia nepaskatina" (*1 Kor* 12, 3) ir: „Nėra kas gera darytų, nėra nė vieno" (*Rom* 3, 12). Todėl žmogus, pavydintis savo broliui gėrio, kurį Viešpats sako ar daro per jį, nusideda burnojimu prieš Dievą, nes iš tiesų pavydi pačiam Dievui, vieninteliam visokio gėrio šaltiniui.

IX. Artimo meilė

Mūsų Viešpats sako Evangelijoje: „Mylėkite savo priešus" (*Mt* 5, 44). Žmogus iš tikrųjų myli savo priešą, kai neįsižeidžia, nesupyksta dėl jam padarytos skriaudos, bet iš meilės Dievui jaučia stiprų gailestį dėl to, kad priešas pakenkė savo sielai, ir savo meilę įrodo praktiškai.

X. Išorinis apsimarinimas

Daugelis žmonių kaltina nelabąjį ar savo artimą, įpuolę į nuodėmę ar įskaudinti. Bet tai neteisinga. Kiekvienas turi savą priešą, kurį gali suvaldyti, ir šis priešas yra jo žemesnioji prigimtis, traukianti į nuodėmę. Palaimintas brolis, kuris laiko šį priešą įkalintą, budriai sergėdamas jį ir taip nuo jo apsisaugodamas. Kol jis taip elgiasi, joks kitas priešas, nei regimas, nei neregimas, negali jam pakenkti.

XI. Niekas neturi piktintis kito nuopuoliu

Niekas neturi vienuolio liūdinti, išskyrus nuodėmę. Ir netgi tuomet, kai, kad ir kokia nuodėmė būtų padaryta, nusimena ar pyksta ne iš gailesčio ir artimo meilės, o dėl kokios kitos priežasties, jis tik didina savo kaltę. Brolis gyvena teisingai ir išvengia nuodėmės, kai niekuomet nepyksta ir dėl nieko nesusierzina. Palaimintas, kuris nieko sau nepasilieka,

bet atiduoda, „kas ciesoriaus – ciesoriui, o kas Dievo – Dievui" (*Mt* 22, 21).

XII. Kaip pažinti Dievo dvasią

Mes galime būti tikri, kad žmogus yra geras vienuolis ir turi Dievo dvasią, jei, Dievui atlikus ką gero per jį, žemesnioji prigimtis neskatina jo didžiuotis ir jei po to jis pats sau atrodo nevertas, niekam tikęs ir blogesnis už kitus. Mūsų žemesnioji prigimtis priešinasi kiekvienam gėriui.

XIII. Kantrybė

Mes niekada negalime pasakyti, koks kantrus ar nuolankus yra žmogus, kai viskas jam klojasi gerai. Bet kai tie, kurie bendradarbiauja su juo, padaro ką nors visiškai jam priešinga, tada mes galime tai pasakyti. Žmogus turi tiek kantrybės ir nusižeminimo, kiek turi tuo metu, ne daugiau.

XIV. Neturto dvasia

„Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė" (*Mt* 5, 3). Yra daugybė žmonių, kurie visą laiką skiria maldai ir įvairioms religinėms praktikoms, apsimarinimui ilgai trunkančiais pasninkais ir t. t. Bet jei kas ištaria nors žodelytį, papeikiantį juos ar priekaištaujantį, užgaunantį jų savigarbą ir orumą, jei ką nors iš jų paima, jie iškart puola kovoti

ir susierzina. Tokie žmonės neturi vargdienio dvasios. Žmogus tikrai turi vargdienio dvasios, kai neapkenčia savęs ir myli tuos, kurie užgauna jį per skruostą (plg. *Mt* 5, 39).

XV. Taikdariai

„Palaiminti taikdariai: jie bus vadinami Dievo vaikais" (*Mt* 5, 9). Tie yra tikri taikdariai, kurie iš meilės mūsų Viešpačiui Jėzui Kristui sugeba išlaikyti proto ir širdies ramybę, nepaisydami visko, ką kenčia šiame pasaulyje.

XVI. Širdies tyrumas

„Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą" (*Mt* 5, 8). Žmogus yra tikrai tyros širdies, kai neturi laiko šio pasaulio dalykams, bet nuolat ieško dangiškųjų, niekuomet nepamesdamas iš akių Dievo ir garbindamas Jį skaisčia širdimi ir siela.

XVII. Nuolankus brolis

Palaimintas brolis, kuris nesididžiuoja gėriu, Dievo sakomu ar daromu per jį labiau negu per ką kitą. Bloga yra iš savo artimo trokšti daugiau, negu pats nori duoti Dievui.

XVIII. Gailestingumas

Palaimintas žmogus, kuris pakenčia savo artimo klaidas ir trūkumus, kaip norėtų, kad ir kiti jam būtų pakantūs, jei pats atsidurtų tokioje padėtyje.

XIX. Laimingas vienuolis ir nelaimingas vienuolis

Palaimintas vienuolis, kuris visa, ką turi gera, priskiria savo Viešpačiui. Tas, kuris priskiria ką nors sau, „paslepia savyje šeimininko pinigus" (*Mt* 25, 18), tad iš jo „bus atimta ir tai, ką jis tariasi turįs" (*Lk* 8, 18).

XX. Doras ir nuolankus brolis

Palaimintas brolis, kuris, žmonių liaupsinamas ar aukštinamas, neima manyti apie save geriau, negu jų niekinamas, atstumiamas, užgauliojamas ir vadinamas nemokša. Žmogus yra toks, koks jis yra Dievo akyse, ir niekas daugiau[73]. Vargas broliui, kuris, paskirtas vadovauti kitiems, netrokšta pats laisva valia palikti valdžios. Ir palaimintas brolis, kuris, prieš savo valią išrinktas vadovauti, visuomet nori būti kitų valdinys.

XXI. Laimingas brolis ir kvailas brolis

Palaimintas brolis, kuris randa sau džiaugsmo ir laimės mūsų Viešpaties žodžiuose ir darbuose, kuris

pasakoja juos, kad žmonės su džiaugsmu pamiltų Dievą. Vargas broliui, kuris linksmina save kvailais plepalais, stengdamasis prajuokinti žmones.

XXII. Plepus brolis

Palaimintas brolis, kuris niekada nepasako daugiau negu būtina. Jis niekada netuščiažodžiaus (plg. *Pat* 29, 20) ir neatvers kiekvienam savo širdies, bet gerai pagalvos prieš sakydamas. Vargas broliui, kuris nelaiko slaptoje Dievo jam duotų malonių. Žmonės turėtų pastebėti jas tik per jo gerus darbus, o jis nori kiekvienam apie jas papasakoti, vildamasis ką nors iš to laimėti. Šitaip ir jis jau atsiima savo atpildą, ir jo klausytojams nėra jokios naudos.

XXIII. Tikrasis pasitaisymas

Palaimintas brolis, kuris priima priekaištus, kaltinimus ir bausmes iš kitų taip kantriai, lyg jie kiltų iš jo paties. Palaimintas, kuris ramiai klauso, kai jam duodamos pastabos, nuolankiai išpažįsta savo kaltę ir sąžiningai, rūpestingai ją atitaiso. Palaimintas, kuris neskuba teisintis, bet priima apsunkinimus ir neteisingus kaltinimus tuo, ko nėra padaręs.

XXIV. Tikrasis nuolankumas

Palaimintas žmogus, kuris vienodai kuklus su savo valdiniais ir su vyresniaisiais. Palaimintas brolis, ku-

ris nuolat trokšta, kad jį taisytų. Žmogus yra „ištikimas ir protingas tarnas" (*Mt* 24, 45), kai skuba išpirkti kaltę už visus savo nusižengimus, vidujai – per atgailą, išoriškai – per jų išpažinimą ir atitaisymą.

XXV. Tikroji meilė

Palaimintas vienuolis, kuris myli savo silpną, sergantį ir niekuo jam nenaudingą brolį lygiai taip, kaip ir sveiką, stiprų, iš kurio gali turėti naudos. Palaimintas, kuris myli ir gerbia savo brolį taip pat labai, kai jo nėra, kaip ir tuomet, kai jis yra, ir kuris nepasakys nieko jam už akių, ko negalėtų geraširdiškai pasakyti į akis.

XXVI. Tegul broliai gerbia dvasininkus

Palaimintas Dievo tarnas, kuris pasitiki kunigais, gyvenančiais pagal Romos Bažnyčios nustatytą tvarką. Vargas tiems, kurie juos niekina. Nors jie ir nusidėtų kuo, niekas neturi jų teisti, nes Dievas pasilieka teisę juos teisti pats. Jų padėtis ypatinga, nes jiems patikėtas mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas ir Kraujas, kurį jie priima ir vieninteliai dalina kitiems. Todėl kiekvienas, kuris nusideda prieš juos, padaro didesnį nusikaltimą, negu nusidėdamas prieš ką tik nori visame pasaulyje.

XXVII. Dorybė ir yda

Ten, kur Meilė ir Išmintis,
nėra nei Baimės, nei Tamsos.
Ten, kur Kantrybė ir Nuolankumas,
nėra nei Pykčio, nei Apmaudo.
Ten, kur Neturtas ir Džiaugsmas,
nėra nei Godumo, nei Šykštumo.
Ten, kur Ramybė ir Kontempliacija,
nėra nei Susirūpinimo, nei Nerimasties.
Ten, kur Dievo baimė, apsauganti būtį,
negali patekti joks priešas.
Ten, kur Gailestingumas ir Atsargumas,
nėra nei Nesaikingumo, nei Žiaurumo.

XXVIII. Dorybė tebūna laikoma slaptoje, antraip ji bus prarasta

Palaimintas brolis, kuris danguje krauna lobį (plg. *Mt* 6, 20) – Dievo jam duotas malones – ir nenori jų parodyti viešai, kad už jas ką nors gautų. Dievas pats atskleis savo darbus, kam panorės. Palaimintas brolis, kuris nuostabų Dievo veikimą laiko slaptoje.

Antra dalis

„AŠ NUSPRENDŽIAU PASIŲSTI JUMS LAIŠKĄ"

Laiškas visiems tikintiesiems[1]

Čia pateiksime keletą šv. Pranciškaus laiškų. Žinoma, ne visi jo laiškai pasiekė mus[2] ir ne visi iš tų, kurie kartais priskiriami jam, yra autentiški[3]. Tačiau tarp tų, kurie laikomi tikrai autentiškais, yra „Laiškas visiems tikintiesiems". Vienas iš seniausių rankraščių pateikia jo paantraštę – „Įspėjimas ir raginimas".

Šis laiškas yra nuoširdus kreipimasis į visus tikinčiuosius prašant siekti šventumo per maldą, sakramentus, marinimąsi, teisingumą, labdaringumą ir nusižeminimą; išlaikyti nuolatinę taiką ir ramybę atleidžiant priešams ir mylint juos; laikytis Kristaus įsakymų ir priesakų; garbinti Šventąją Eucharistiją; gyventi tikrai katalikišką gyvenimą visa jo pilnatve. Šis laiškas patraukia vaizdingu pasakojimu apie užkietėjusį neteisėtų gėrybių savininką paskutinėmis jo gyvenimo akimirkomis.

Negalime tiksliai nustatyti laiško parašymo datos. Tačiau laiško pradžioje Pranciškus pažymi, kad rašė jį sirgdamas ir neturėdamas jėgų pats keliauti pas žmones jų pamokyti: „Suprasdamas, kad dėl savo ligos ir silpnumo pats negaliu kiekvieno aplankyti..."

Tomas Celanietis pasakoja, kad Pranciškus dukart nesėkmingai bandė nuvykti į Rytus: pirmą kartą – „šeštaisiais savo atsivertimo metais", o antrą – šiek tiek vėliau, „neilgai trukus". Pirmą kartą, 1212 m. pabaigoje, jam sukliudė netikęs vėjas, nunešęs laivą į Slavonijos kraštą. Antrą kartą jis buvo priverstas atsisakyti kelionės į Is-

paniją dėl ligos[4]. 1214 m. pabaigoje Pranciškus sugrįžo į Porciunkulę. Taigi kai kurie pamokslininkai tvirtina, kad „Laiškas visiems tikintiesiems" parašytas kaip tik šios ligos metu[5].

Vis dėlto 1219 m. Pranciškus pagaliau nuvyko į Rytus[6]. Jam teko stebėti, kaip musulmonai 1219 m. rugpjūčio 29 d. puola ir įveikia Damietą, o po šio mūšio sudarius laikinas paliaubas, jis pasimatė su sultonu Maliku al Kamiliu ir skelbė jam Dievo žodį[7]. Iš Egipto Pranciškus nuvyko į Siriją ir greičiausiai 1220 m. pabaigoje grįžo į Italiją. Paskui jis vėl smarkiai susirgo. Brolis Jordanas iš Giano savo „Metraštyje" rašo, kad po kelionės Pranciškus buvo labai nusilpęs[8]. Todėl kai kas priskiria šį laišką kaip tik šiam Pranciškaus gyvenimo metui, pridurdami, kad ir turiniu, ir forma jis gana panašus į Pirmąją regulą (1221).

Žinoma, Pranciškaus gyvenime buvo ir trečias sunkios ligos laikotarpis – kaip tik paskutinieji dveji metai: nuo stigmatizacijos 1224 m. iki mirties 1226 m. Gali būti, kad laiškas parašytas kaip tik tada, nes jis labai panašus į „Laišką visiems dvasininkams", priskiriamą šiam paskutiniajam gyvenimo tarpsniui, ir į 1226 m. Pranciškaus „Testamentą". Tie keleri paskutiniai metai turbūt buvo vaisingiausi Pranciškaus kūryboje. Todėl teisingiausia būtų šį laišką ir datuoti paskutiniais gyvenimo metais.

„Laiškas visiems tikintiesiems" buvo vadinamas gražiausiu ir gyviausiu, ryškiausiu iš visų Pranciškaus rašinių. Jame gausu ištraukų iš Šventojo Rašto, ypač iš tų vietų, kurios Pranciškui buvo labai brangios. Grakštesnis negu paprastai stilius leidžia manyti, kad laiškas buvo taisomas.

LAIŠKAS VISIEMS TIKINTIESIEMS

Visiems krikščionims, vienuoliams, dvasininkams ir pasauliečiams, vyrams ir moterims, kiekvienam, šiame pasaulyje gyvenančiam, brolis Pranciškus, jūsų tarnas ir valdinys, siunčia savo nuolankų sveikinimą, maldaudamas jums tikros dangiškos ramybės ir nuoširdžios meilės Dieve.

Aš esu visų tarnas, todėl turiu kiekvieną aplankyti ir padėti jam pažinti gaivius savo Viešpaties žodžius. Tačiau suprasdamas, kad dėl ligos ir silpnumo pats negaliu kiekvieno aplankyti, aš nusprendžiau pasiųsti jums laišką, skleidžiantį žinią mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus – Tėvo Žodžio – ir Šventosios Dvasios žodžiais, kurie yra „dvasia ir gyvenimas" (*Jn* 6, 64).

Mūsų Viešpats Jėzus Kristus yra didis Tėvo Žodis, šventas ir pakylėtas. Apie Jo atėjimą Tėvas per arkangelą Gabrielių apreiškė garbingajai, malonės kupinai Mergelei Marijai, kurios įsčiose jis gavo silpną žmogišką mūsų prigimtį. Jis buvo neaprėpiamai turtingas, ir vis dėlto tiek Jis, tiek Švenčiausioji Jo Motina pasirinko neturtą.

Artėjant kančios valandai, su savo mokiniais Jis šventė Velykas ir, imdamas duoną, „sukalbėjo palaiminimą, laužė ir davė mokiniams, tardamas: „Imkite ir valgykite: tai yra mano kūnas". Paskui, paėmęs taurę, sukalbėjo padėkos maldą ir davė jiems, tardamas: „Gerkite iš jos visi, nes tai yra mano kraujas, Sandoros kraujas, kuris už daugelį išliejamas nuo-

dėmėms atleisti" (*Mt* 26, 26–29). Ir taipgi meldė Tėvą: „Mano Tėve, jeigu įmanoma, teaplenkia mane ši taurė" (*Mt* 26, 39); ir jo prakaitas sruvo ant žemės lyg tiršti kraujo lašai (plg. *Lk* 22, 44). Tačiau jis nusilenkė savojo Tėvo valiai ir tarė: „Tėve, tebūnie tavo valia; ne kaip aš noriu, bet kaip tu" (*Mt* 26, 42 ir 39). O Tėvo valia buvo tokia, kad jo švenčiausias ir šlovingiausias Sūnus, kurį jis atidavė mums ir kuris gimė dėl mūsų išganymo, paaukotų save patį kaip kruviną auką ant kryžiaus altoriaus. Ir ne dėl savęs paties, „per kurį visa yra atsiradę" (*Jn* 1, 3), bet dėl mūsų nuodėmių, „palikdamas mums pavyzdį, kad mes eitume jo pėdomis" (*1 Pet* 2, 21). Tokia yra Tėvo valia, kad mes visi būtume išgelbėti per jo Sūnų ir kad priimtume jį tyromis širdimis ir skaisčiais kūnais. Bet mažai kam rūpi priimti Jį ir būti Jo išgelbėtam, nors Jo „jungas švelnus", o „našta lengva" (*Mt* 11, 30).

Visi, kurie atsisako „paragauti ir pamatyti, koksai Viešpats geras" (*Ps* 33, 9), ir kurie myli „tamsą labiau nei šviesą" (*Jn* 3, 19), yra pražuvę. Juk jie atsisako laikytis Dievo įsakymų, ir apie juos pranašas kalba: „Tu papeikei prakeiktus išdidžiuosius, kurie nusigręžė nuo Tavo įsakymų" (*Ps* 118, 21). Kita vertus, tie, kurie myli Dievą, yra laimingi ir palaiminti. Jie daro taip, kaip mūsų Viešpats prisako Evangelijoje: „Mylėk Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela ir visu protu" ir „savo artimą kaip save patį" (*Mt* 22, 37–39). Mes turime mylėti Dievą ir garbinti jį tyra širdimi ir protu, nes šito Jis labiausiai iš mūsų trokšta, kaip pats mums paaiškino: „Tikrieji garbintojai

šlovins Tėvą dvasia ir tiesa" (*Jn* 4, 23). „Jo garbintojai turi šlovinti jį dvasia ir tiesa" (*Jn* 4, 24). Garbinkime Jį ir melskimės dieną ir naktį, tardami: „Tėve mūsų, kuris esi danguje" (*Mt* 6, 9), nes turime „visuomet melstis ir nepaliauti" (*Lk* 18, 1).

Be to, mes turėtume išpažinti visas savo nuodėmes kunigui ir priimti iš jo mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūną ir Kraują. Žmogus, kuris nevalgo jo Kūno ir negeria jo Kraujo, negali įeiti į Dievo karalystę (plg. *Jn* 6, 54). Tiktai valgyti ir gerti jis turi vertai, deramai, nes „kas valgo ir geria, to Kūno neišskirdamas, tas valgo ir geria sau pasmerkimą" (*1 Kor* 11, 29). Taip būna, jei žmogus nesupranta, kuo skiriasi šis Kūnas nuo kito maisto.

Dar mes turime „duoti tikrų atsivertimo vaisių" (*Lk* 3, 8) ir mylėti savo artimą kaip save patį. Kiekvienas, kuris nemylės savo artimo arba negali mylėti kaip paties savęs, turi bent jau daryti jam gera ir niekuo nepakenkti.

Tie, kuriems patikėta galia teisti kitus, tegu teisia gailestingai, kad ir patys galėtų tikėtis Dievo gailestingumo. „Teismas negailestingas tam, kuris nevykdė gailestingumo" (*Jok* 2, 13). Mes turime būti geraširdžiai ir nusižeminę ir duoti išmaldą; visa tai apvalo mūsų sielas nuo nuodėmės paliktų plėnių. Mes netekome visko, ką palikome šiame pasaulyje, ir turime vien teisę į atpildą už savo gailestingumą ir duotą išmaldą. Už tai mes gausime atlygį, pelnytą atpildą iš Dievo.

Taip pat mūsų pareiga – pasninkauti, vengti ydų

ir nuodėmių, saikingai valgyti ir gerti ir būti katalikais. Dažnai lankykimės bažnyčiose ir didžiai gerbkime kunigus, ne dėl jų pačių asmens – jie irgi gali būti nusidėjėliai,– bet dėl jų kilnios tarnystės. Juk jie vieninteliai gali dalyti mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus švenčiausiąjį Kūną ir Kraują. Tik jie atnašauja Jį aukodami ant altoriaus. Jie priima Jį ir dalija kitiems. Supraskime, kad niekas negali būti išgelbėtas kitaip, kaip tik per mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūną ir Kraują ir šventus Dievo žodžius. O būtent dvasininkai ir perteikia mums Jo žodžius, būtent jie dalija Švenčiausiąjį Sakramentą, ir jie vieninteliai turi tokią teisę, daugiau niekas.

Vienuoliams būtina stengtis dar labiau, vykdant kartu ir visas eilinio krikščionio pareigas, nes jie paliko pasaulį.

Mes turime bjaurėtis savo žemesniąja prigimtimi kaip ydų ir nuodėmių šaltiniu. Mūsų Viešpats sako Evangelijoje, kad iš žmogaus širdies išeina pikti sumanymai ir nuodėmės (plg. *Mt* 15, 18–19), ir moko mus: „Mylėkite savo priešus, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia" (*Lk* 6, 27). Mes esame įpareigoti tvarkyti savo gyvenimą pagal mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus priesakus ir patarimus, tad atsižadėkime savęs ir savo žemesniajai prigimčiai uždėkime klusnumo jungą; juk visi esame tai pasižadėję Dievui. Tačiau negali būti privalu paklusti kitam, jei tai reiškia nuodėmę ar nusikaltimą.

Žmogus, įpareigotas valdyti ir laikomas vyresniuoju, tebūna iš visų mažiausias. Tegul tarnauja savo

broliams ir taip kiekvieną užjaučia, kaip norėtų, kad tokioje padėtyje jį užjaustų kiti. Jeigu kuris iš jo brolių pultų nuodėmėn, tegu nepyksta, priešingai, tegu jį švelniai, kantriai ir nuolankiai pataiso ir padrąsina.

Ne mūsų dalia būti pasaulietiškai išmaningiems ir apsukriems. Mes būkime tiesūs, kuklūs ir tyri. Neapkęskime savo žemosios prigimties kaip savo gėdos šaltinio, nes patys esame kalti, kad tapome apgailėtini ir visiškai sugedę, ne ką vertesni už kirminus, kaip mūsų Viešpats per pranašą mums sako: „Aš gi esu kirminas, o ne žmogus; pasityčiojimas ir žmonių atmata" (*Ps* 21, 7). Nenorėkime vadovauti kitiems; mes esame tarnai, tad būkime „klusnūs kiekvienai žmonių valdžiai dėl Viešpaties" (*1 Pt* 2, 13). Tie, kurie tai darys ir ištvers iki galo, turės Dievo dvasią (plg. *Is* 11, 2); ji apsigyvens juose ir pasiliks, ir jie bus „savo dangiškojo Tėvo vaikai" (*Mt* 5, 45), nes Jo darbus jie daro. Tai jie yra mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus nuotakos, broliai ir motinos. Žmogus tampa Jo nuotaka, kai jo ištikima siela per Šventąją Dvasią susivienija su Jėzumi Kristumi. Esame Jo broliai, kai vykdome Jo dangiškojo Tėvo valią (*Mt* 12, 50). Ir esame Jo motinos, kai nuoširdžiai su meile įkurdiname Jį savo širdies ir sielos soste, turėdami gryną sąžinę, ir leidžiame Jam gimti, darydami gera. Tebūna tai kelrodis ir kitiems.

Kaip didinga, šventa ir nuostabu turėti dangiškąjį Tėvą! Kaip šventa, gražu ir miela turėti dangiškąjį Sužadėtinį! Koks šventas ir mylimas, malonus ir kuk-

lus, teikiantis ramybę, džiaugsmą, mielas ir labiau už viską trokštamas dalykas turėti tokį Brolį, kuris guldė gyvybę už savo avis (plg. *Jn* 10, 15) ir meldė už mus savo Tėvą: Šventasis Tėve, išlaikyk ištikimus savo vardui visus, kuriuos esi man pavedęs. Tėve, visi, kuriuos tu davei man pasaulyje, buvo tavo, ir tu davei juos man. Tavo man patikėtus žodžius aš perdaviau jiems, o jie priėmė juos ir tikrai pažino, kad esu iš tavęs išėjęs, įtikėjo, kad tu esi mane siuntęs. Aš meldžiu už juos, ne už pasaulį: palaimink juos ir pašventink. Dėl jų aš pašventinu save, kad ir jie būtų pašventinti ir pasiektų tobulą vienybę, kad jie būtų viena, kaip esame mes. Tėve, aš noriu, kad tavo man pavestieji būtų su manimi ten, kur ir aš, kad jie pamatytų mano šlovę tavo karalystėje (plg. *Jn* 17, 6–24).

Visos būtybės, esančios danguje, žemėje ir jūrų gilybėse, tegul giria, garbina, šlovina ir laimina Dievą (plg. *Apr* 5, 13), kuris tiek daug mums davė, tiek gero padarė ir padarys. Jis mūsų galia ir stiprybė, ir tik Jis vienas yra geras (plg. *Lk* 18, 19), vienas visų aukščiausias, visagalis, nuostabiausias ir šlovingiausias; Jis vienas šventas ir vertas gyriaus ir šlovės per amžių amžius. Amen.

Visi, kurie atsisako atgailos ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūno ir Kraujo, yra akli, nes negali regėti tikrosios šviesos – mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus. Jie nuolaidžiauja savo ydoms bei nuodėmėms ir tenkina savo blogus įgeidžius bei troškimus, nesusimąstydami apie tai, ką yra pasižadėję.

Savo kūnu jie vergauja pasauliui ir žemesniajai prigimčiai, jos įgeidžiams, kupini šio pasaulio rūpesčių ir nerimasties. Savo dvasia jie yra velnio vergai. Jie buvo jo suklaidinti ir tapo jo vaikais, atsidėjusiais daryti jo darbus. Jiems stinga dvasinio įžvalgumo, nes juose negyvena Dievo Sūnus, o kaip tik Jis yra tikroji Tėvo išmintis. Tai apie tokius žmones sakoma Šventajame Rašte: „Tarsi apsvaigę, sakytum galvos nebetekę" (*Ps* 106, 27). Jie galėtų aiškiai matyti ir turėtų puikiai suprasti, ką daro; jie sąmoningai suvokia darą blogai ir žino, kad praranda savo sielas.

Tad supraskite, aklieji, savo priešų – pasaulio, kūno ir velnio – suklaidinti, puolusi mūsų prigimtis mėgsta nuodėmes ir nekenčia tarnauti Dievui. Ir taip yra dėl to, kad blogis ir nuodėmė išeina iš žmogaus širdies, kaip sakoma Evangelijoje. Juk jūs neturite nieko gero šiame pasaulyje ir nieko nesiekiate aname. Įsivaizduojate, jog mėgavimasis šio gyvenimo beverčiais malonumais niekuomet nesibaigs, tačiau jūs klystate. Ateis diena ir valanda, tokia diena ir valanda, apie kurią jums nė mintis neateina į galvą ir apie kurią nieko nežinote. Pirmiausia ištinka liga, tada prisiartina mirtis; draugai ir giminaičiai sulekia ir pataria mirštančiam žmogui: „Sutvarkyk savo reikalus". Žmona ir vaikai, draugai ir giminės, visi atrodo gedintys. Apsidairęs jis mato juos raudančius. Ir jam kyla bloga paskata. Mintyse jis sau nusprendžia ir taria: „Štai aš atiduodu savo kūną ir sielą, ir viską, ką turiu, į jūsų rankas". Iš tikrųjų žmogus, kuris taip padaro, yra pražuvęs, nes savo

kūną ir sielą, ir viską, kas neapsaugota, atiduoda į tokias rankas. Dievas per savo pranašą mums sako: „Prakeiktas žmogus, kuris pasitiki žmogumi" (*Jer* 17, 5). Paskui jie pakviečia kunigą. Šis ir klausia sergančio žmogaus: „Ar tu nori būti išrištas iš visų nuodėmių?" Mirštantysis atsako: „Noriu". – „O ar esi pasirengęs iš savo turto atlyginti nuostolius, kuriuos esi padaręs, visas apgavystes ir sukčiavimus, per kuriuos nukentėjo tavo draugai?" – klausia jį kunigas. „Ne",– atsako jis. Ir kunigas klausia: „Kodėl gi ne?" – „Mat aš viską atidaviau savo giminėms ir draugams",– atsako. Paskui jo balsas ima silpti, ir vargšas žmogus miršta nelaiminga mirtimi.

Mes visi turėtume suprasti, kad visai nesvarbu, kur ar kaip žmogus miršta; jeigu jis yra mirtinosios nuodėmės būsenoje ir neatgailauja, nors galėjo tai padaryti, bet nepadarė, velnias išplėšia jo sielą iš kūno su tokiu skausmu ir kančia, kad tai gali suprasti tik tas, kas tai patyrė. Jo talentas ir sugebėjimai, visos žinios ir išmintis, kuriuos jis laikė savo nuosavybe, iš jo atimama, tuo tarpu giminės ir draugai išsineša jo turtą ir dalijasi tarpu savęs. Paskui jie sako: „Tebūnie prakeikta jo siela; jis galėjo turėti daugiau ką mums palikti, bet neturėjo". Ir kirminai vaišinasi jo kūnu. Taip jis per šį trumpą gyvenimėlį praranda ir kūną, ir sielą ir keliauja į pragarą, kur jo kentėjimams nebus galo.

Vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen.

Su meile, kuri yra Dievas (plg. *Jn* 4, 16), aš, brolis

Pranciškus, mažiausiasis iš jūsų tarnų ir vertas bučiuoti tiktai jūsų kojas, prašau ir maldauju visų, kuriuos pasieks šis laiškas, išgirsti šiuos mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus žodžius nusižeminimo ir meilės dvasia, juos įgyvendinti ir tobulai jų laikytis. Tiems, kurie patys negali jų perskaityti, tegul dažnai juos skaito kiti, ir tebūna šie žodžiai visada jų mintyse, ištvermingai darant gera, nes šie žodžiai yra „dvasia ir gyvenimas" (*Jn* 6, 64). Tie, kurie vengs tai daryti, turės paskutiniąją dieną už tai atsakyti priešais Kristaus teisėjo sostą. Ir telaimina Dievas Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia tuos, kurie šiuos žodžius priima, supranta ir perrašę siunčia kitiems, jeigu jie atkakliai ištvers taip iki galo (plg. *Mt* 10, 22).

Laiškas visiems dvasininkams[9]

Šį trumpą šv. Pranciškaus kūrinėlį br. Luke Wadding OFM šventojo raštų rinkinyje įdėjo tarp jo laiškų. Atrodo, kad čia jam būti tinka labiau, negu tarp raštų, susijusių su Mažesniųjų brolių Regula ir gyvenimu. Wadding pradeda šį laišką atvira dedikacija: „Mano gerbiamiesiems mokytojams Kristuje; visiems dvasininkams, kurie yra pasaulyje". Tačiau senesniuose kodeksuose tokio sakinio nėra[10].

Šiame laiške labiausiai dėmesys sutelktas į Švenčiausiosios Eucharistijos garbinimą ir tinkamų šventintų indų reikalingumą. Jame raginama gerbti Kristaus vardą ir už rašytus Jo žodžius.

Laiško turinys rodo, kad Pranciškus rašė jį gyvenimo pabaigoje, kai Švenčiausioji Eucharistija buvo visiškai užvaldžiusi jo mintis. Daugeliu minčių laiškas labai pana-

šus į „Testamentą". Be to, Wadding'o įžanginiame pasveikinime priduriama: „Kadangi dėl savo silpnumo negaliu kreiptis į jus pats tiesiogiai, meldžiu su meile ir gailestingumu priimti šį priminimą, šį trumpą pamokymą, kurį jums siunčiu". Tai irgi liudija, kad laiškas rašytas per paskutinę Pranciškaus ligą.

LAIŠKAS VISIEMS DVASININKAMS

Mes, dvasininkai, negalime žiūrėti pro pirštus į nuodėmingą kai kurių žmonių apsileidimą ir neišmanymą, kuriuo jie nusikalsta mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnui ir Kraujui. Jie neatidūs ir šventam Jo vardui, ir raštuose užrašytiems Jo žodžiams, o juk tais žodžiais konsekruojamas Jo Kūnas. Mes žinome, kad Jo Kūno nėra, kol pirma šiais žodžiais neperkeičiam duona. Iš tikrųjų šiame pasaulyje mes niekaip kitaip negalime turėti, regėti akimis ir kontempliuoti Aukščiausiojo, kaip tik per Jo Kūną ir Kraują, Jo vardą ir žodžius; per juos buvome sukurti, ir jie mus iš mirties vėl sugrąžino gyveniman.

Tie, kurie atsakingi už šiuos šventuosius slėpinius, ir ypač tie, kurie lengvabūdiškai atlieka savo užduotis, turi suprasti, kad taurės, korporalai ir altoriaus drobės, kur aukojamas mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas ir Kraujas, turi būti visiškai tam tinkami. Be to, daugelis dvasininkų palieka Švenčiausiąjį Sakramentą nederamose vietose ar nepagarbiai Jį neša, arba nevertai Jį priima, arba dalija visiems atėjusiems be atrankos. Taip pat šventas Dievo vardas ir

užrašyti Jo žodžiai kartais paminami po kojomis, nes „juslinis žmogus nepriima to, kas ateina iš Dievo Dvasios" (*1 Kor* 2, 14).

Iš tiesų dėl viso šito mus apima tikras meilės skausmas; mylėdamas mus, Dievas atiduoda save į mūsų rankas; mes liečiame Jį ir kasdien priimame Jį į savo burnas. Ar mes pamiršome, kad turime pulti į Jo glėbį?

Todėl turime atitaisyti šiuos ir visus kitus įžeidimus. Jeigu mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas, priešingai visoms taisyklėms, kur nors būtų paliktas apleistas, nuneškime Jį į Jam skirtą vietą, kur Jis gali būti saugiai laikomas. Lygiai taip pat reikėtų surinkti ir pakelti, ir padėti tinkamon vieton Dievo vardą ir rašytinius Jo žodžius, jeigu jie randami numesti į purvą. Mes visi žinome, kad esame įpareigoti taip elgtis pagal Dievo ir Motinos Bažnyčios įsakymus. Kiekvienas, kuris atsisako paklusti, tegul supranta, kad teismo dieną privalės atsakyti už tai mūsų Viešpačiui Jėzui Kristui.

Kiekvienas, kuris padaugino šį raštą, kad kuo daugiau žmonių jo paklausytų, gali būti tikras, kad jį laimina Dievas.

Laiškas generalinei kapitulai[11]

Norint nustatyti tikslią „Laiško generalinei kapitulai" parašymo datą, iškyla šiokių tokių sunkumų. Ubertino iš Kazalės savo *„Arbor vitae crucifixae Jesu Christi"*, užbaigtame 1305 m., priskiria šį laišką šv. Pranciškaus „dienų

pabaigai". Asyžiaus rankraštyje teigiama, kad Pranciškus jį rašė sirgdamas.

Tikra atrodo tai, kad laiškas rašytas patvirtinus paskutinę Regulą, 1223 m. lapkričio 29 d., kadangi kalbant apie įsipareigojimus Dievo tarnybai, čia minimi tiktai „dvasininkai". Be to, daugelyje laiško variantų teigiama, kad jis skirtas „generalinei kapitulai". Jeigu taip yra iš tikrųjų, laišką reikėtų datuoti 1224 m., nes būtent tada įvyko paskutinė generalinė kapitula prieš Pranciškaus mirtį 1226 m. Asyžiaus rankraštyje tvirtinama vien tai, kad jis buvo skirtas kapitulai, o ne būtent generalinei kapitulai. Pagal tai laišką galima būtų priskirti ir truputį vėlesniam laikui – po 1224 m. generalinės kapitulos. Tuo metu vyko daug vietinių, arba provincijos, kapitulų, o brolis Elijas – generalinis ministras, arba Pranciškaus vikaras – kaip oficialus provincijų vizitatorius galėjo jiems pirmininkauti. Šiaip ar taip, šis laiškas Pranciškaus rašytas gyvenimo pabaigoje, ir greičiausiai – iškart prieš 1224 m. Sekminių generalinę kapitulą.

Laiške visų pirma rašoma apie pagarbą Švenčiausiajai Eucharistijai, ypač – apie deramą šventų Mišių aukojimą ir Dievo pamaldų laikymą. Šioje liturginėje tarnyboje Pranciškus didžiausią dėmesį skiria tyrai intencijai, tai yra kad tai būtų daroma be jokių slaptų motyvų, o vien Dievo garbei. Priežastys, kuriomis jis motyvuoja tokią pagarbą švenčiant šiuos šventus slėpinius, tikrai įkvepiančios. Atkakliau už viską jis reikalauja pamaldžiai atsakinėti per Dievo pamaldas, ypač chorui[12]. Nuolankus savo paties silpnumo išpažinimas būdingas visai jo dvasinei laikysenai. Dauguma dalykų, apie kuriuos kalbama šiame laiške, dar kartą pabrėžiami 1226 m. „Testamente".

Laiškas baigiamas karšta malda, prašant malonės sekti Kristumi ir taip pasiekti amžinąją laimę Dieve, visų Aukščiausiame[13].

LAIŠKAS GENERALINEI KAPITULAI

Laiškas, kurį šv. Pranciškus savo gyvenimo pabaigoje nusiuntė generalinei kapitulai ir visiems broliams.

Vardan aukščiausiosios Trejybės ir švenčiausiosios Vienybės – Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios. Amen.

Visiems broliams, didžiai gerbiamiems, labai mylimiems, Mažesniųjų brolių ordino generaliniam ministrui ir jo įpėdiniams, visiems ministrams ir kustodams, paprastiems Ordino kunigams Kristuje ir visiems broliams, klusniesiems ir be pretenzijų, pirmiesiems ir paskutiniesiems, brolis Pranciškus, mažiausias iš jūsų tarnų, nevertas ir nuodėmingas, siunčia sveikinimus Tame, kuris atpirko ir nuskaistino mus savo brangiu Krauju. Išgirdę Jo vardą, su baime ir pagarba pulkite ant žemės ir šlovinkite Jį. Viešpats Jėzus Kristus, Aukščiausiojo Sūnus, yra jo vardas, šventas per amžius. Amen.

Todėl klausykite, Dievo sūnūs ir mano broliai, ir „įsidėmėkite mano žodžius" (*Apd* 2, 14). Klausykite širdimi (plg. *Iz* 55, 3) ir pakluskite Dievo Sūnaus balsui. Laikykitės Jo įsakymų nuoširdžiai ir įgyvendinkite Jo patarimus visa savo siela. „Dėkokite Viešpačiui, nes jis yra geras" (*Ps* 135, 1), „garbinkite jį savo darbais" (*Tob* 13, 6). Jis pasiuntė jus į visą pasaulį kaip tik todėl, kad žodžiais ir darbais liudytumėte Jo Žinią ir taip įtikintumėte kiekvieną, „kad nėra kito visagalio Dievo, išskyrus Jį" (*Tob* 13, 4). Tad dėl švento klusnumo būkite susivaldantys ir

kantrūs, nesvyruodami kilniai laikykitės Jam duotų pažadų. „Dievas elgiasi su jumis kaip su sūnumis" (*Žyd* 12, 7).

Bučiuodamas jūsų kojas, su didžiausia meile, kokia tik sugebu mylėti, aš maldauju jūsų rodyti kuo didesnę pagarbą mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus švenčiausiajam Kūnui ir Kraujui, per kurį buvo sutaikinta su visagaliu Dievu „visa, kas yra žemėje ir danguje" (plg. *Kol* 1, 20). Ir aš meldžiu visų savo brolių kunigų – dabartinių ir būsimų,– visų, norinčių būti Aukščiausiojo kunigais, būkite laisvi nuo žemiškų prisirišimų laikydami Mišias ir nuoširdžiai, su pagarba aukokite tikrą mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus švenčiausio Kūno ir Kraujo auką, turėdami šventą ir tyrą intenciją – ne dėl žemiškos naudos ar žmonių pagarbos, ne iš meilės kokiai žmogiškai esybei. Darykite tai „ne dėl akių tarnaudami, lyg žmonėms patikti norėdami" (*Ef* 6, 6). Dievo malonei padedant, visas jūsų dėmesys turi būti sukauptas į Jį, visa valia – įtikti Jam, nes tik Jis vienas padaro šį stebuklą. Jis sako mums: „Tai darykite mano atminimui" (*Lk* 22, 19), todėl žmogus, kuris elgiasi kitaip, yra išdavikas – kaip Judas,– ir jis „bus kaltas Viešpaties Kūnu ir Krauju" (*1 Kor* 11, 27).

Kunigai, atsiminkite Mozės Įstatymą; kas bent išoriškai jį pažeidžia, miršta „be jokio pasigailėjimo" (*Žyd* 10, 28) paties Dievo nuosprendžiu. „Tik pagalvokite: kaip dar sunkesnės bausmės nusipelnys tas, kuris sutrypia kojomis Dievo Sūnų, išniekina Naujosios Sandoros kraują, kuriuo buvo pašventintas, ir

įžeidžia malonės Dvasią!" (*Žyd* 10, 29). Žmogus paniekina, sutepa ir pamina po kojų Dievo Avinėlį, kaip sako šv. Paulius, neskirdamas duonos, kuri yra Kristus, nuo kito maisto (*1 Kor* 11, 29), arba nesirūpindamas, ar Jį priimti, ar daryti ką nors kita, ir priimdamas Jį nevertai. Arba net malonės būsenoje priimdamas Jį be tikėjimo ir tikro atsidavimo. Dievas per pranašą Jeremiją mums sako: „Tebūna prakeiktas, kas nerangiai Viešpaties darbą vykdo!" (*Jer* 48, 10). Viešpats atstumia kunigus, kurie atsisako priimti tai į širdį, šiais žodžiais: „Pakeisiu visa, kas neša jums palaimą, prakeikimu" (*Mal* 2, 2).

Taigi klausykitės, mano broliai: jeigu teisinga šlovinti palaimintąją Mergelę Mariją, nešiojusią Jį savo švenčiausiose įsčiose, jeigu šv. Jonas Krikštytojas drebėjo ir bijojo tik paliesti šventą Kristaus galvą, jeigu kapas, kur Kristus taip trumpai gulėjo, šitaip gerbiamas, tai koks tada šventas, doras ir vertas turi būti kunigas, savo rankomis liečiantis Kristų – Kristų, kuriam skirta nebe mirti, bet džiaugtis amžinuoju gyvenimu ir garbe, Kristų, į kurį „geidžia pažvelgti net angelai" (*1 Pt* 1, 12). Kunigas priima Jį į savo širdį ir burną ir dalija Jį kitiems.

Tad atsiminkite savo didingumą, mano broliai kunigai. „Pašvęskite save ir būsite šventi" (*Kun* 11, 44), nes Dievas yra šventas. Šiuo sakramentu Dievas jus pagerbė labiausiai iš visų žmonių, todėl ir jūs turite mylėti, gerbti ir garbinti Jį labiau negu kiti. Iš tikrųjų didžiulis sielvartas, niekingas silpnumas turėti Jį, esantį su jumis, ir nukreipti savo dėmesį į ką nors

kita pasaulyje. Visą mūsų esybę turėtų persmelkti baimė, visas pasaulis turėtų drebėti, o dangus – džiūgauti, kai Kristus, gyvojo Dievo Sūnus, atsiduria prie altoriaus esančio kunigo rankose. Koks nuostabus didingumas! Kokia stulbinanti malonė! O aukščiausiasis nuolankume! O nuolankioji didybe! Taurume! Tai visos visatos Viešpats, Dievas ir Dievo Sūnus, dėl mūsų išganymo šitaip nusižemina ir sutelpa mažame duonos gabalėlyje. Pažvelkite į Dievo nusileidimą, mano broliai, ir „išliekite Jam savo širdis" (*Ps* 61, 9). Nusižeminkite patys, kad Jis galėtų jus išaukštinti (*1 Pt* 5, 6). Nieko nepasilaikykite sau, kad Tas, kuris jums atidavė visą save, galėtų gauti jus pilnutinai.

Todėl mano patarimas, mano nuoširdus prašymas Viešpatyje yra toks: ten, kur broliai gyvena, tebūnie laikomos tiktai vienerios Mišios per dieną pagal šventosios Bažnyčios apeigyną. Jeigu vienoje vietoje yra keli kunigai, kiekvienas artimo meilės vardan turi džiaugtis, patarnaudamas kito aukojimui[14]. Mūsų Viešpats Jėzus Kristus savo malone apdovanos juos visus, jeigu jie bus to verti. Mes matome, kad Jis yra daugybėje skirtingų vietų, nors lieka nedalus ir nepatiria nuostolio; Jis visur yra vienas ir tas pats ir veikia su Dievu Tėvu ir Šventąja Dvasia Guodėja per amžių amžius. Amen.

„Kas iš Dievo yra, tas Dievo žodžių klauso" (*Jn* 8, 47). Todėl mes, ypatingu būdu pašaukti tarnauti Dievui, esame įsipareigoję ne tik klausyti ir vykdyti jo įsakymus; mes turime savimi įrodyti Kūrėjo didin-

gumą bei savo priklausomybę Jam, labai rūpestingai laikydami liturgines knygas ir visa, kur surašyti šventi Jo žodžiai. Aš raginu visus savo brolius ir drąsinu juos Kristuje rodyti kuo didesnę pagarbą Dievo žodžiams, kur tik jie rastų juos užrašytus. Jeigu jie netinkamai laikomi ar guli kur nors nepagarbiai išmėtyti, reikia juos surinkti ir padėti, pagerbiant tais žodžiais jiems kalbėjusį Dievą. Dievo žodžiai pašventina daugybę dalykų, ir kaip tik Kristaus žodžių galia ant altoriaus konsekruojamas Sakramentas.

Aš išpažįstu visas savo nuodėmes Dievui, Tėvui, Sūnui ir Šventajai Dvasiai, palaimingiausiajai Mergelei Marijai ir visiems šventiesiems danguje ir žemėje, mūsų Ordino generaliniam ministrui, savo gerbiamam vyresniajam, visiems Ordino kunigams ir visiems paprastiems broliams. Esu labai kaltas, kad nusidėjau daugybę kartų, ypač nesilaikydamas Regulos, kaip buvau pasižadėjęs Dievui, ir nekalbėdamas brevijoriaus, kaip reikalauja Regula, dėl aplaidumo ar ligos, ar gal dėl to, kad esu neišmanėlis ir niekada nesimokiau.

Todėl aš maldauju generalinį ministrą, savo vyresnįjį, prižiūrėti, kad visi laikytųsi Regulos ir kad dvasininkai garbintų Dievą su atsidavimu[15], rūpindamiesi ne tiek giesmės melodija, kiek širdžių darna, o jų žodžiai harmoningai sklistų iš širdies ir širdys vienytųsi su Dievu. Tebūna jų tikslas širdies tyrumu patikti Dievui, o ne savo saldžiu giedojimu pamaloninti susirinkusiųjų ausis. Aš pats, kiek Dievas

man duos malonės, pasižadu to griežtai laikytis ir perduosiu kartu su manimi gyvenantiems broliams, kad jie galėtų tai įgyvendinti per pamaldas ir kitur, kaip nurodyta Reguloje. Jeigu koks brolis taip nedarys, aš nelaikysiu jo kataliku ar vienu savo brolių ir netgi atsisakysiu jį matyti ir su juo kalbėtis, kol jis tai apgailės. Taip sakau ir apie visus tuos, kurie klajoja, visiškai negalvodami apie įprastą tvarką. Mūsų Viešpats Jėzus Kristus paaukojo savo gyvenimą, užuot atmetęs savo švenčiausiojo Tėvo valią.

Per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų aš, brolis Pranciškus, niekam tikęs ir nevertas Viešpaties sutvėrimas, įsakau broliui Elijui, Ordino generaliniam ministrui, ir jo įpėdiniams, visiems vyresniesiems ir gvardijonams, dabartiniams ir būsimiems, saugoti šio laiško nuorašą ir rūpestingai pagal jį gyventi. Aš meldžiu jų nuodugniai laikytis to, kas jame surašyta, ir prižiūrėti, kad ir kiti to laikytųsi, kaip nori visagalis Dievas, dabar ir visada, kol tik gyvuos pasaulis.

Telaimina Dievas tuos, kurie taip daro, ir tebūna visuomet su jais. Amen.

Visagali, amžinasis, teisingasis ir gailestingasis Dieve, apdovanok mus, varganus, savo malone, kad dėl Tavęs vieno darytume tai, ko, kaip žinome, Tu nori, kad trokštume vien to, kas Tau malonu, kad, vidujai išgryninti ir apšviesti, degdami Šventosios Dvasios ugnimi, galėtume sekti Tavo Sūnaus, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, pėdomis ir taip rasti kelią pas Tave, Aukščiausiasis, vien tik per malonę Tavo, kuris gyveni ir viešpatauji kaip tobula Trejybė ir

paprasta Vienybė, ir esi pašlovintas, Dieve visagali, per amžių amžius. Amen.

Laiškas ministrui[16]

„Laiško ministrui" turinys liudija, kad jis parašytas prieš patvirtinant 1223 m. Antrąją regulą, nes laiške teigiama, kad „iš visų Regulos skyrių, kuriuose kalbama apie mirtinąją nuodėmę, mes padarysime vieną skyrių". Čia turima galvoje tik Pirmoji regula, nes tiktai ten yra keli skyriai, kuriuose kalbama apie mirtinąją nuodėmę (5, 13, 20 skyriai). Be to, ši ištrauka taip pat byloja apie būsimus Regulos pakeitimus, o tokie pakeitimai negalėjo būti svarstomi po galutinio Regulos patvirtinimo 1223 m. Popiežiaus bule. Vadinasi, laiškas turėtų būti parašytas tarp 1221 ir 1223 m., greičiausiai 1222 m. pabaigoje arba 1223 m. pradžioje, nes jame rašoma, kad tie pakeitimai bus pasiūlyti artėjančioje Sekminių kapituloje.

Greičiausiai laiškas skirtas vienam iš provincijų ministrų. Taip atrodo, nes laiške rašoma: „Tu atvyksi į kapitulą su savo broliais". Vargu ar būtų šitaip kreipiamasi į generalinį ministrą arba Pranciškaus vikarą, kuriuo tada buvo brolis Elijas. Akivaizdu, kad ministras toje provincijoje turėjo kažkokių sunkumų su broliais, įpuolusiais į nuodėmę, o galbūt ir šiokių tokių sunkumų su pašaliečiais. Todėl jis prašė leidimo pasitraukti į tylų ir ramų eremą, kad daugiau laiko galėtų skirti dvasiniams apmąstymams. Pranciškaus atsakyme mums blyksteli gilus jo asmeninis šventumas, ministro sunkumų supratimas, pabrėžiama, kaip svarbu klusniai ir nuolankiai ištverti tuos sunkumus, jeigu tokia yra Dievo valia. Kalbant apie tuos, kurie nusideda, atsiskleidžia Pranciškaus meilės savo bro-

liams, net ir nuodėmingiems, gelmė ir besiliejanti žodžiais jausmo gilybė, troškimas grąžinti juos visus į tikrą meilę Kristui.

LAIŠKAS MINISTRUI

Broliui N..., ministrui. Telaimina tave Dievas.

Štai mano patarimas dėl tavo sielos būklės. Kaip suprantu, visa, kas trukdo tau mylėti Dievą, tu turi laikyti ypatinga malone, net jeigu kiti asmenys, ar jie būtų broliai, ar ne, už tai atsakingi, net jeigu jie nueitų taip toli, kad pavartotų prieš tave fizinę jėgą. Tai kelias, kurio turėtum trokšti, ir gali jį priimti kaip Dievo ir mano įsakymą. Aš įsitikinęs, kad tai tikrasis nuolankumas. Tu turi mylėti tuos, kurie šitaip su tavimi elgiasi, ir nenorėk iš jų nieko daugiau, vien tai, ką Dievas leidžia, kad su tavimi atsitiktų. Tu gali parodyti jiems savo meilę, trokšdamas, kad jie būtų geresni krikščionys. Tai duos tau daugiau naudos negu vienuma ereme.

Aš norėčiau, kad tu įrodytum, jog myli Dievą ir mane, Jo tarną, kaip tik šitokiu būdu. Neturėtų būti nė vieno brolio visame pasaulyje, kuris, įpuolęs nuodėmėn, nesvarbu kokion, prašydamas tavęs atleidimo, jo negautų, net jeigu jis vien pažiūrėtų tau į akis. O jeigu jis neprašytų atleidimo, tu turėtum jo paklausti, ar jis to nenorėtų. Ir jeigu jis atsidurtų priešais tave vėl tūkstančius kartų, mylėk jį labiau, negu myli mane, kad patrauktum jį prie Dievo; būk

visuomet gailestingas tiems broliams. Pasakyk ir gvardijonams apie šią savo nuostatą.

Per Sekminių kapitulą, padedant Dievui ir patariant broliams, iš visų Regulos skyrių, kuriuose kalbama apie mirtinąją nuodėmę, mes padarysime vieną skyrių. Tai bus maždaug šitaip:

> Jeigu brolis yra sugundomas ir mirtinai nusideda, jis privalo klusnumo vardan kreiptis pagalbos į savo gvardijoną. Kiti broliai, žinantys, kad jis nusidėjo, neturėtų jo apsunkinti, kalbėdami apie tai. Jie turėtų jį suprasti ir užjausti, ir laikyti savo brolio nuopuolį paslaptyje. „Ne sveikiesiems reikia gydytojo, o ligoniams" (*Mt* 9, 12). Klusnumas juos įpareigoja pasiųsti jį, lydimą kito brolio, pas vyresnįjį. Vyresnysis savo ruožtu turi gailestingai juo pasirūpinti, kaip norėtų, kad būtų pasirūpinta juo pačiu, jeigu jis atsidurtų tokioje padėtyje. Vienuolis, padaręs atleistiną nuodėmę, tegu ją išpažįsta savo brolijos kunigui; jeigu tuo metu nėra kunigo, tegu išpažįsta kitam broliui, kol susitiks kunigą, galintį išrišti jį atgailos sakramentu, kaip buvo minėta[17]. Kiti broliai neturi teisės skirti bausmę, o turi tenkintis patarimu: „Eik ir daugiau nebenusidėk" (*Jn* 8, 11).

Saugok šį laišką iki Sekminių, kad kuo ištikimiau būtų jo laikomasi. Tu atvyksi į kapitulą su savo broliais. Dievui padedant pamatysi, kad šie ir kiti punktai, nenumatyti Reguloje, yra įgyvendinami.

Laiškas visiems Mažesniųjų brolių vyresniesiems[18]

Šis laiškas skirtas visiems Pranciškonų ordino kustodams, tačiau čia šis terminas pavartotas platesne prasme ir reiškia apskritai visus vyresniuosius, o ne vien 1223 m. Reguloje[19] šiuo žodžiu nusakytas pareigas.

Br. Luke Wadding OFM šv. Pranciškaus raštų rinkinyje išvertė šį laišką į lotynų kalbą iš vienintelio jam žinomo ispaniško varianto. Tačiau vėlesniais metais atsirado ir lotyniškasis laiško variantas; jį išleido Paul Sabatier. Šis rankraštis priskiriamas keturioliktam amžiui.

Šiame laiške Pranciškus vėl grįžta prie savo mėgstamos temos – deramos pagarbos Švenčiausiajai Eucharistijai, raštams, kuriuose minimas Kristaus vardas ar jo Kūnas, ir šventintiems indams bei liturginiams drabužiams, susijusiems su Švenčiausiąja Eucharistija. Laiške raginama skelbti atgailą ir visiems pamokslininkams bei vyresniesiems turėti laiško nuorašus.

Atrodo, kad laiško autentiškumas nekelia abejonių. Jo stilius panašus į kitų Pranciškaus raštų stilių, o turiniui būdingas karštas pamaldumas Švenčiausiajai Eucharistijai. Visas laiškas daug kuo panašus į „Laišką generalinei kapitulai" ir Pranciškaus „Testamentą". Tiksliai jo datuoti negalime, bet akivaizdu, kad tai paskutinių šv. Pranciškaus dienų darbas.

LAIŠKAS VISIEMS MAŽESNIŲJŲ BROLIŲ VYRESNIESIEMS

Visiems Mažesniųjų brolių vyresniesiems, kurie gaus šį laišką, brolis Pranciškus, niekam tikęs varguolis

jūsų tarnas Dieve, siunčia sveikinimus su naujais ženklais danguje ir žemėje[20], kurie labai svarbūs Dievo akyse, tačiau į kuriuos dauguma žmonių, tarp jų ir tikintieji, nekreipia jokio dėmesio.

Kaip tiktai galėdamas ir dar labiau aš maldauju jus prašyti dvasininkų kuo nuolankiausiai, kai tai reikalinga ir kai jūs manote, kad tinka, garbinti mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūną ir Kraują ir gerbti Jo šventą vardą bei užrašytus Jo žodžius, žodžius, kuriais konsekruojamas Jo Kūnas. Tegu brangina taures, korporalus ir kitus altoriaus papuošimus, susijusius su šventuoju Aukojimu. Jeigu mūsų Viešpaties Kūnas būtų paliktas skurdžiose, apleistose vietose, tegu padeda Jį į Jam skirtą vietą pagal Bažnyčios įstatymą, kad Jis ten būtų saugiai laikomas. Jie turi nešti Jį kuo pagarbiausiai ir būti atidūs, duodami kitiems. Jeigu Dievo vardas ar raštai, kur surašyti Jo žodžiai, randami paniekinti, numesti į dulkes, tebūna pakelti ir padėti į tinkamą vietą.

Visuose savo pamoksluose kalbėkite žmonėms, kad būtina atgailoti, kad niekas negali būti išgelbėtas, jeigu nepriima mūsų Viešpaties Kūno ir Kraujo[21]. Kai kunigas aukoja prie altoriaus auką ar nešamas Švenčiausiasis Sakramentas, tegu kiekvienas parklumpa ant kelių ir aukština, šlovina, garbina mūsų Viešpatį Dievą, gyvąjį ir tikrąjį.

Pamokslaudami pasakokite žmonėms apie Jam priklausančią šlovę, kad kiekvieną valandą ir skambinant varpams visagalis Dievas visame pasaulyje būtų garbinamas ir Jam dėkojama.

Mano broliai ir vyresnieji, kurie gauna šį laišką, gali būti tikri, kad juos laimins Dievas ir aš, jeigu jie padaugins jį ir saugos, ir padalys broliams, atsidėjusiems pamokslavimui ar išrinktiems vyresniaisiais, ir jeigu skelbs laiško turinį iki pabaigos. Tegu priima šiuos nurodymus kaip tikrus įsakymus švento klusnumo vardan. Amen.

Laiškas žmonių valdovams[22]

Šv. Pranciškus rūpinosi ne tik tiesiogine savo Ordino veikla ir dvasine brolių gerove, bet ir dvasine valstybės pareigūnų gerove, nes jų padėtis ir pareigos yra sunkios. Tačiau negalėdamas pats jų aplankyti, jis parašė jiems laišką, ragindamas, kad per tarnybos rūpesčius nepamirštų įsipareigojimų Dievui. Kaip jam būdinga, jis ragino juos priimti Kristaus Kūną ir Kraują ir savo sielomis rūpintis ne mažiau negu savo tarnybos pareigomis.

Nors labai mažai žinoma, kaip ir kada šis laiškas parašytas, panašu, kad tai įvyko paskutiniais jo gyvenimo metais. Wadding įtraukė šį laišką į šv. Pranciškaus raštus, o įrodinėdamas jo autentiškumą pamini tokį faktą: vienu metu Ordino generaliniu ministru buvęs Pranciškus Gonzaga (1579–1587) savo veikale apie Pranciškonų ordino kilmę[23] rašė, jog generalinis ministras Jonas Parenti (1227–1232) nusiuntęs laiško nuorašą į Ispaniją. Wadding išvertė šį laišką iš ispaniško egzemplioriaus ir įtraukė į Pranciškaus raštų rinkinį. Apie kitus šio laiško variantus nėra žinoma.

LAIŠKAS ŽMONIŲ VALDOVAMS

Visoms miesto galvoms ir visiems konsulams, teisėjams ir viso pasaulio valdovams visame pasaulyje, kitiems, kurie gaus šį laišką, brolis Pranciškus, menkas ir niekingas jūsų tarnas Dieve, linki palaimos ir ramybės.

Aš apsvarsčiau ir supratau, jog artinasi mirties diena[24]. Todėl meldžiu jus su visa įmanoma pagarba neužmiršti Dievo ir nenukrypti nuo jo įsakymų dėl šio pasaulio reikalų ir rūpesčių, kuriuos užsikrovėte ant savo pečių. Juk visi, kurie Jį pamirš ir „nusigręš nuo jo įsakymų" (*Ps* 118, 21), Jo „bus pamiršti" (*Ezd* 33, 13). Kai ateis mirties diena, viskas, ką jie laikė savo nuosavybe, bus iš jų atimta[25]. Juo didesne išmintimi ir valdžia jie mėgavosi šiame gyvenime, juo sunkesnes kančias jiems teks kentėti pragare[26].

Todėl, mano ponai, štai ką jums patariu. Atidėkite į šalį visokį susirūpinimą ir nerimastį ir karštai priimkite švenčiausiąjį mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūną ir Kraują jo atminimui. Žiūrėkite, kad jūsų valdiniai didžiai gerbtų Dievą; kiekvieną vakarą, ženklą davus šaukliui ar kuriuo kitu būdu, visi žmonės tegarbina visagalį Viešpatį Dievą ir Jam tedėkoja. Jeigu jūs atsisakote kreipti dėmesį į tai, galite būti tikri, kad teismo dieną jums teks už tai atsakyti Jėzui Kristui, jūsų Viešpačiui ir Dievui.

Tie, kurie saugos šio laiško nuorašą ir įgyvendins šiuos priesakus, gali užmigti su Dievo palaiminimu.

Laiškas broliui Leonui[27]

Šis trumpas „Laiškas broliui Leonui"[28] išliko parašytas paties Pranciškaus ranka. Vienintelis kitas toks rankraštis yra lapelis, kuriame Pranciškus užrašė „Dievo garbinimą broliui Leonui" ir savo palaiminimą jam[29]. Iki pat 1860. m. laiškas buvo Spolete kaip pranciškonų konventualų nuosavybė. Bet po tais pačiais metais įvykusio vienuolijos skilimo laiškas kurį laiką buvo dingęs. Vėliau, 1890 m., paaiškėjo, kad jį turi Spoleto kunigas ir nori parduoti Amerikoje. Tačiau mons. Faloci–Pulignani, energingas pranciškonų tyrinėtojas, įkalbėjo popiežių Leoną XIII įsigyti šį dokumentą. Šventasis Tėvas jį įsigijo, susitaręs kunigui už jį mokėti 200 lirų metinę rentą. Vėliau Šventasis Tėvas perdavė šį dokumentą Spoleto miestui, kur pagal jo norą nuo 1902 m. laiškas saugomas miesto katedroje[30].

Laiško parašymo datos tiksliai nustatyti negalime. Kai kas mano, kad jis parašytas apie 1220 m., kol brolis Leonas dar nebuvo tapęs nuolatiniu Pranciškaus palydovu. Kiti siūlo datuoti po Pranciškaus stigmatizacijos. Pirmenybę reikėtų teikti pirmajai datai[31], nes vargu ar Pranciškui būtų reikėję siųsti laišką broliui Leonui tuo metu, kai šis jau beveik nuolat būdavo kartu su Pranciškumi. Be to, jame kalbama apie kelionę, į kurią jie vyko kartu. Todėl panašiausia, kad jis parašytas prieš stigmatizaciją, kai jie dar galėjo kartu keliauti.

Kadangi laiškas rašytas jo paties ranka, jis geriausiai atskleidžia Pranciškaus stilių, niekieno kito netaisytą. Pranciškaus stiliui būdingas nuolat kartojamas *„et"* (ir).

LAIŠKAS BROLIUI LEONUI

Broli Leonai, palinkėk palaimos ir ramybės savo broliui Pranciškui.

Kaip motina savo vaikui aš kalbu tau, mano sūnau. Vienu žodžiu, vienu patarimu aš norėčiau apibendrinti viską, apie ką kalbėjomės keliaudami, ir jeigu po to tu dar manai, kad būtina atvykti pas mane patarimo, aš noriu tau pasakyti štai ką: jeigu tu manai, kad kokiu nors būdu geriausiai įtiksi mūsų Viešpačiui Dievui ir seksi jo pėdomis ir neturtu, tai pasirink jį[32] su Viešpaties Dievo palaiminimu ir mano klusnumu. O jeigu dėl tavo sielos ramybės ar tavo paguodos tai būtina ir tu nori ateiti pas mane, Leonai, tai ateik.

Trečia dalis

„ŠVENTŌS MALDŌS IR ATSIDAVIMO DVASIA"

Dievo garbinimas[1]

Tomas Celanietis aprašo, kaip Pranciškus nusprendė parašyti broliui Leonui „Dievo garbinimą". Kartą, kai Pranciškus ir Leonas buvo kartu Vernos kalne, Leonas „didžiai panoro turėti paties šv. Pranciškaus ranka užrašytus Viešpaties žodžius. Mat vylėsi šitaip išvengsiąs sunkių, labai varginančių gundymų – ne tik kūno, bet ir sielos – arba bent pagaliau galėsiąs lengviau jiems atsispirti. Kankinamas tokio troškimo, jis vis dėlto bijojo atskleisti tai šventam tėvui. Bet tai, ko Pranciškui nepasakė žmogus, atskleidė Dvasia. Vieną dieną šventasis Pranciškus pasišaukė šį brolį ir tarė jam: „Atnešk man popieriaus ir rašalo; noriu užrašyti Viešpaties žodžius ir jo pagarbinimą, kurį esu apmąstęs savo širdyje". Greitai atnešus prašytuosius daiktus, Pranciškus savo paties ranka parašė „Dievo garbinimą" ir žodžius, kokius norėjo, ir galiausiai palaiminimą šiam broliui, o paskui tarė: „Imk šį popierių ir rūpestingai saugok iki pat savo mirties". Tučtuojau išnyko visi gundymai, o raštas buvo saugomas ir vėliau per jį įvyko stebuklingų dalykų"[2].

„Garbinimo" rankraščio originalas šiandien saugomas Asyžiuje, Šv. Pranciškaus bazilikoje, relikvijų skrynioje. Vienoje lapo pusėje yra „Dievo garbinimo" tekstas. Jis rašytas paties šv. Pranciškaus ranka, tačiau sunkiai įskaitomas, nes tikriausiai brolis Leonas paklausė Pranciškaus patarimo ir laikė jį su savimi, bet sulankstytą. Todėl ir įvairūs rankraščiai pateikia skirtingus teksto variantus.

Kitoje lapelio pusėje yra šv. Pranciškaus palaiminimas broliui Leonui. Jis toks pat kaip vyriausiojo kunigo Aarono palaiminimas Izraelio vaikams[3]. Pranciškus jį padiktavo broliui Leonui,todėl jis užrašytas pastarojo ranka. Tačiau po juo yra paties Pranciškaus palaiminimas Leonui, rašytas šventojo ranka ir pasirašytas raide „Tau", arba „T"[4].

Be to, šioje lapo pusėje brolis Leonas dar prirašė savo paties pastabų. Viršutiniame laukelyje jis raudonu rašalu parašė: „Palaimintasis Pranciškus, likus dvejiems metams iki mirties, Švenčiausiosios Mergelės Marijos, Viešpaties Motinos, ir šventojo arkangelo Mykolo garbei pasninkavo Vernos kalno būste nuo Ėmimo į dangų šventės iki šv. Mykolo šventės rugsėjo mėnesį. Ir Viešpats uždėjo ant jo savo ranką; po serafimo pasirodymo ir kalbos Kristaus žaizdoms įsispaudus jo kūne, jis sukūrė ir savo ranka užrašė „Garbinimą", esantį kitoje šio lapo pusėje, dėkodamas Viešpačiui už jam suteiktas malones".

Žemiau yra biblinis palaiminimas, o po juo – brolio Leono pastaba: „Brolis Pranciškus man, broliui Leonui, savo ranka parašė šį palaiminimą". Ir paskutinė pastaba, pačiame gale: „Lygiai taip jis savo ranka parašė šį ženklą „Tau" ir nupiešė galvą". Visi šie įrašai antroje lapo pusėje aiškiai įskaitomi[5].

Didžioji „Tau", kuria Pranciškus pasirašė savo palaiminimą, nupiešta tarp vardo „*Leo*" raidžių „e" ir „o". Atrodo, taip daryti buvo įprasta, ir tai labai aiškiai liudija, kad palaiminimas skirtas Leonui. Tai gali reikšti, jog palaiminimo tekstą reikia skaityti taip: „Telaimina tave, Leonai, Dievas". Kai kurie tyrinėtojai mano, kad Pranciškus, taip užrašydamas jo vardą, tarsi pagerbia Leoną ir nusilenkia jam.

„Dievo garbinimas" atskleidžia mistines aukštumas, kurias Pranciškus buvo pasiekęs tuo metu ir po stigmatizacijos.

DIEVO GARBINIMAS

Tu esi šventas, Viešpatie, vienatinis Dieve,
ir Tavo darbai yra įstabūs.
Tu esi galingas.
Tu esi didis.
Tu esi Aukščiausiasis,
Tu esi visagalis.
Tu, Šventas Tėve, esi
Karalius Dangaus ir žemės.
Tu esi Trejybė ir Vienybė,
Viešpatie Dieve, visas gėris.
Tu esi Geras, visas Gėris, aukščiausiasis Gėris,
Viešpatie Dieve, gyvasis ir tikrasis.
Tu esi meilė.
Tu esi išmintis.
Tu esi nusižeminimas,
Tu esi kantrybė.
Tu esi poilsis,
Tu esi ramybė,
Tu esi džiugesys ir linksmumas.
Tu esi teisingumas ir saikingumas.
Tu esi visas mūsų turtas,
Ir Tavęs mums pakanka.
Tu esi grožis.
Tu esi švelnumas.
Tu esi mūsų globėjas,
Tu esi mūsų sergėtojas ir gynėjas.
Tu esi drąsa.
Tu esi mūsų dangus ir viltis.

Tu esi mūsų tikėjimas,
Didi mūsų paguoda.
Tu esi mūsų amžinasis gyvenimas,
Didingas ir nuostabus Viešpatie,
Dieve visagali,
Gailestingasis Išganytojau.

PALAIMINIMAS BROLIUI LEONUI

Telaimina tave Dievas ir tepalaiko tave.
Tegu šypsosi tau ir būna maloningas;
Tegu Dievas pažvelgia į tave
ir suteikia tau ramybę.

Telaimina tave Dievas, broli Leonai.

Sesers Saulės giesmė[6]

Kažkas yra pasakęs, kad poetas – tai žmogus, turintis stiprią vaizduotės galią, skvarbią įžvalgą, kilnią širdį ir gilų tikėjimą amžinosiomis vertybėmis. Be abejonės, šv. Pranciškui buvo būdingos visos šios savybės ir dar daugybė kitų. Poetas Francis Thompson, supratęs šv. Pranciškaus dvasią, tiksliai apibūdino Pranciškaus poezijos esmę: nors šventasis ir buvo susižadėjęs su neturtyste, jis neatsižadėjo grožio, bet švytinčiame Grožyje įžvelgė Dievo Šviesą.

Pranciškus pamatydavo mažą kirminą, gulintį ant tako, ir sustodavo jo pakelti, nes tai buvo Visagalio kūrinys. Jis gėrėdavosi laukų gėlėmis, bet dar labiau – jas sukūrusio Dievo ranka. Jis žvelgdavo į mėnulį ir žvaigždes

nakties danguje, į vidurdienio saulę ir matydavo, kaip jų spinduliais Dievo meilė apgaubia savo vaikus. Net savo kentėjimuose jis regėjo „Jo rūpestingai ištiestos rankos šešėlį"[7], kaip po daugelio metų pasakys Francis Thompson. Jis labiausiai iš visų suprato, kad visų daiktų paskirtis – paveikti žmonių širdis ir pakylėti jas prie Dievo[8].

Visa tai atsiskleidžia keliuose šv. Pranciškaus mums paliktuose eilėraščiuose. Tačiau vienas jų – „Sesers Saulės giesmė" – ypač išryškina poetišką Pranciškaus prigimtį. Giesmė parašyta Umbrijos tarme, ir manoma, kad tai – seniausias išlikęs eilėraštis dabartine kalba[9]. „Giesmė" byloja, kad Dievas, vien tik Dievas, yra vertas būti garbinamas, ir garbinimas turėtų sklisti iš kiekvieno šaltinio. Šv. Pranciškus kviečia visus kūrinius – saulę, mėnulį, žvaigždes, stichijas, netgi kančią ir pačią mirtį – garbinti Dievą. Celanietis pastebi, kad tai panašu į pranašo Danieliaus giesmę apie tris jaunuolius degančioje krosnyje[10].

Pranciškus pradėjo kurti „Giesmę" 1225 m. vasarą, tuo metu, kai tikrai labai kentėjo, bet jau buvo išgyvenęs mistinių aukštumų patirtį Vernos kalne[11]. Tačiau šios didžios malonės džiaugsmą temdė mintis, kaip labai žmonės įžeidžia savo Kūrėją, piktnaudžiaudami sukurtu, Dievo jiems duotu pasauliu. „Jo garbei,– pasakė jis,– aš noriu sukurti naują himną apie Viešpaties kūrinius, kurie kasdien mums būna naudingi, be kurių mes negalėtume gyventi ir dėl kurių žmonija labai nusikalsta savo Kūrėjui"[12].

Pirmą „Giesmės" dalį, iki posmelių apie atleidimą ir taiką, jis sukūrė Šv. Damijono Neturtėlių klarisių vienuolyno sode, kur kokias šešias ar septynias savaites gulėjo sirgdamas ir kęsdamas nuolatinius skausmus[13]. Vėliau giesmei sukūrė melodiją ir dažnai ragindavo pamokslaujančius brolius ją giedoti. Antrą dalį, kurią sudaro du posmeliai apie atleidimą ir taiką, jis sukūrė šiek tiek

vėliau, stengdamasis sutaikyti dvi besikivirčijančias puses: pasaulietinę ir bažnytinę Asyžiaus valdžią[14]. Paskutines eilutes apie seserį Mirtį Pranciškus pridūrė prieš pat savo mirtį, kai jo prašomi brolis Leonas ir brolis Angelas pagiedojo „Giesmę". Celanietis teigia, kad paskutiniai jo žodžiai buvo: „Sveikà, mano sese Mirtie"[15].

„Giesmė" dėl to gilaus jausmo, kuriuo išgyvenama visa kūrinija, yra ne kas kita kaip nuoširdi malda. Dar nuostabesnę ją daro tai, kad, parašyta per paskutinę ligą, neapsakomai kenčiant, ji atskleidžia širdį, kupiną džiaugsmo ir laimės, ir tikriausio dėkingumo visagaliam Dievui – netgi už kančią ir sesę mirtį.

„Giesmė" parašyta Umbrijos tarme. Tačiau tai teikia giesmei poetiškumo. Tiesa, čia nėra ypatingo ritmo, įprasto anglų poezijoje; bet yra erdvus, atviras šnekamosios kalbos ritmas. Toks ritmo laisvumas daro jį panašų į tą, kurį Gerard Manley Hopkins vėliau pavadins „kylančiu ritmu". Kiekviena eilėraščio eilutė sudaryta iš dviejų puseilių, jos dera greičiau kaip asonansas[16] negu tobulas rimas[17]. Be to, eilėraščio ritmo grožis žavi dėl nuolat pasikartojančio garso „o" ir sklandžiųjų „l" ir „r" bei ryškaus žodžių kirčiavimo. Apskritai šį eilėraštį iš tikrųjų galima lyginti su giesme apie tris jaunuolius degančioje krosnyje[18].

SESERS SAULĖS GIESMĖ

Aukščiausiasis Visagali, gerasai Viešpatie,
Tau visa garbė, šlovė ir gyrius!
Iš tavęs – visa palaima.
Tau vienam, Aukščiausiasis, visa priklauso,
Ir joks mirtingasis
Tavo vardo nėr vertas ištarti.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, visi tavieji kūriniai,
Ypač puikioji sesė Saulė,
Kuria teiki mums dienos šviesą;
Kokia graži jinai ir spinduliuojanti,
Ji primena Tave, Aukščiausiasis.
Garbinkim Tave, o Viešpatie, su broliu Mėnesiu ir sesėm Žvaigždėm;
Tu sukūrei juos danguje gražius,
Šviesius ir skaisčius.
Garbinkim Tave, o Viešpatie, su broliu Vėju ir Oru – debesuotu, giedru, permainingu,
Per juos Tu savo kūriniams teiki gyvastingumą.
Garbinkim Tave, o Viešpatie, su broliu Vandeniu –
Naudingu, nuolankiu, maloniu ir tyru.
Garbinkim Tave, o Viešpatie, su sese Ugnimi,
Kurią Tu mums teiki, kad šviestų tamsią naktį.
Jinai graži, džiaugsminga ir stipri, galinga.
Garbinkim Tave, o Viešpatie, su sese Žeme, mūs motina,
Kuri maitina mus ir valdo,
Ir augina visokį vaisių, žiedus spalvinguosius, žolę.
Garbinkim Tave, o Viešpatie,
kursai Tavosios meilės padedamas atleidžia
ir ištveria sunkius mėginimus ir kančią.
Palaiminti, išsaugantys ramybę,
Jie bus, o Aukščiausiasis, Tavo vainikuoti.
Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesė Mirtis mūs kūniškoji,
Kurios joks mirtingasis negali išvengti.
Vargas tiems, kurie miršta sunkiai nusidėję.

Palaiminti, kuriuos jinai atranda Švenčiausios
Tavo valios kelyje,
Antroji mirtis jiems nebegresia.
Garbinkite, šlovinkite mano Viešpatį ir Jam dėkokite,
Ir tarnaukite su didžiu nusižeminimu.

Dorybių išaukštinimas[19]

Tomas Celanietis „Antrajame šv. Pranciškaus gyvenime" poetiškai aprašo tokią dorybę kaip šventas „paprastumas, malonės duktė, išminties sesuo, teisingumo motina"[20], ir baigdamas pamini trumpą Pranciškaus poetinę kompoziciją, vadinamą „Dorybių išaukštinimu", arba „Dorybių pasveikinimu": „Taigi savo sukurtame „Dorybių išaukštininime" jis sako: „Sveika, karaliene Išmintie! Tesaugo tave Viešpats ir tavo brolį – tyrą, šventą Paprastumą""[21]. Taip prasideda trumpas kūrinėlis, kuris išliko iki mūsų dienų pavadinimu *„Salutatio Virtutum"*[22].

„Išaukštinime" Pranciškus pabrėžia, kad savęs atsižadėjimas, numirimas sau yra visų dorybių pagrindas; jis atskleidžia, kaip susijusios dorybės: „Kas ugdo vieną ir nenusižengia kitoms, įgyja visas; kas nusižengia vienai, nebeturi nė vienos ir praranda visas". Toliau kiekviena dorybė apibūdinama atskirai. Tai, kad iš visų dorybių Pranciškus labiausiai išaukština nuolankumą, klusnumą, leidžia daryti išvadą, jog „Išaukštinimas" buvo greičiau skirtas vienuoliams negu kitiems tikintiesiems.

Tikslios šio kūrinėlio datos pateikti negalime.

DORYBIŲ IŠAUKŠTINIMAS

Sveika, karaliene Išmintie! Tesergi tave Viešpats
ir tavo brolį – tyrą, šventą Paprastumą.
Šventoji Sužadėtine Neturtyste, tesaugo tave Dievas
ir tavo brolį, šventą Nusižeminimą.
Šventoji Sužadėtine Meile, tesaugo tave Dievas
ir tavo brolį, šventą Klusnumą.
Visos šventos dorybės,
tesaugo jus Dievas,
iš kurio jūs kylate ir sklindate.
Nėra nė vieno visame pasaulyje,
kuris įgytų bent vieną jūsų,
nenumiręs prieš tai sau.
Kas ugdo vieną ir nenusižengia kitoms,
įgyja visas;
Kas nusižengia vienai,
nebeturi nė vienos ir praranda visas.
Kiekviena jūsų ir visos kartu
sugėdijate ydą ir nuodėmę.
Šventa Išmintis sugėdija šėtoną
ir visokią jo klastą.
Tyras ir šventas Paprastumas sugėdija
šio pasaulio mokytumą ir
prigimto proto nuovokumą.
Šventa Neturtystė sugėdija
bet kokį godumą ir šykštumą,
ir visokiausią susirūpinimą šiuo pasauliu.
Šventas Nusižeminimas sugėdija išdidumą,
visus, puikiai įsitaisiusius šiame pasaulyje,

ir viską, kas tik yra pasaulyje.
Šventa Meilė sugėdija visus
velnio ir kūno gundymus,
visas prigimtas baimes.
Šventas Klusnumas sugėdija
visus prigimtinius savanaudiškus norus.
Jis apmarina žemesniąją mūsų prigimtį
ir priverčia paklust ją dvasiai
ir savo artimui.
Klusnumas žmogų atiduoda
šioj žemėj kiekvienam,–
Ne tik kitiems žmonėms,
bet ir naminiams gyvuliams,
visiems žvėrims,
Ir gali jie daryti su juo, ką tik nori –
kiek leidžia Dievas.

Švenčiausiosios Mergelės pasveikinimas[23]

Tomas Celanietis „Antrajame šv. Pranciškaus gyvenime" pasakoja: „Jis [Pranciškus] jautė neapsakomą meilę Jėzaus Motinai, nes per ją didingasis Viešpats tapo mūsų broliu. Jis garbino ją giedodamas ypatingas šlovinimo giesmes („Pašlovinimą"), apipildavo ją maldomis, aukodavo jai savo meilę, prisirišimus, ligas tokią daugybę kartų, kad žmogaus liežuvis per menkas tai apsakyti"[24]. „Pašlovinimai", apie kuriuos kalba Celanietis, arba, kaip jie paprastai vadinami, „Švenčiausiosios Mergelės pasveikinimas", kai kuriuose ankstyvuosiuose rankraščiuose sudaro „Do-

rybių išaukštinimo" priedą. Mat „Pasveikinimo" pabaigoje šlovinamos visos šventos dorybės. Tai tarsi liudija, kad čia – „Dorybių išaukštinimo" pabaiga. Tačiau „Pasveikinimas" gali būti atskirtas, o šiandien paprastai ir pateikiamas kaip atskiras kūrinys.

„Pasveikinimas" ir antifona „Švenčiausioji Mergele Marija"[25] atskleidžia šv. Pranciškaus gilų ir šiltą atsidavimą Dievo Motinai[26]. Dauguma vardų, kuriais jis į ją kreipiasi, pagrįsti šventąja liturgija. Apie šio kūrinio parašymo datą nieko negalime pasakyti.

ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS PASVEIKINIMAS

Sveika, šventoji Sužadėtine,
Švenčiausioji Karaliene,
Marija, Dievo Motina,
Per amžius Mergele;
Švenčiausio dangiškojo Tėvo pasirinkta,
Jo pašventinta
Kartu su švenčiausiuoju mylimu Sūnumi
Ir Šventąja Dvasia Guodėja.
Tavin nusileido ir tavy pasiliko
Visa malonės pilnatvė
Ir visoks gėris.
Sveika, Jo Rūmai.
Sveika, Jo Tabernakuli.
Sveika, Jo Rūbe.
Sveika, Jo Tarnaite.
Sveika, Jo Motina.

Ir sveikos, visos šventos Dorybės,
Šventosios Dvasios malone ir įkvėpimu
Besiliejančios į tikinčiųjų širdis,
Kad, atsikratę netikėjimo,
Jie taptų ištikimi Dievo tarnai –
Per tave.

Garbinimas prieš pamaldas[27]

Daugelyje senųjų ir šiuolaikinių šv. Pranciškaus raštų rinkinių, tarp jų ir 1949 m. Quaracchi leidinyje, prieš maldą, vadinamą „Garbinimu", eina „Tėve mūsų" maldos parafrazė. Seniausiame – *Asyžiaus MS 338* – rankraštyje yra pastaba: „Čia prasideda garbinimo maldos, kurias sudėjo mūsų palaimintasis tėvas Pranciškus ir kalbėdavo jas per kiekvieną kanoninę dienos ir nakties Valandą ir prieš Švenčiausiosios Mergelės Marijos pamaldas. Garbinimo maldų pradžia tokia: „Švenčiausiasis mūsų Tėve, kuris esi danguje" ir t. t., paskui – „Garbė". Po to kalbama garbinimo malda „Šventas, šventas, šventas" ir t. t."[28]

Šiuolaikiniai tyrinėtojai linkę vis labiau abejoti „Tėve mūsų" parafrazės autentiškumu. Iš tikrųjų parafrazė prasideda ne „Švenčiausiasis mūsų Tėve, kuris esi danguje", bet po „Švenčiausiasis mūsų Tėve", arba, kaip rašoma viename rankraštyje, po paprasčiausio „Tėve mūsų"[29], parafrazėje tęsiama: „Kūrėjau, Atpirkėjau, Išgelbėtojau ir Guodėjau". Todėl atrodo, kad tai ne ta pati malda, apie kurią rašoma senojo rankraščio pastaboje. Kadangi abejojama parafrazės autentiškumu, ji čia ir praleista, bet kaip abejotino autentiškumo kūrinys pateikta priede.

Tačiau malda, vadinama „Garbinimu", visų laikoma

autentišku šv. Pranciškaus darbu[30]. Kaip ir kitos šv. Pranciškaus maldos, ši taip pat sudaryta iš Šventojo Rašto ir liturgijos ištraukų. Ši malda – tai Dievo pagarbinimas už visus jo darbus. Tokia pat ir malda po pagarbinimo. Šio kūrinėlio sukomponavimo data nenustatyta.

GARBINIMAS PRIEŠ PAMALDAS

„Šventas, šventas, šventas Viešpats, visagalis Dievas,
Kuris buvo, kuris yra ir kuris ateis!" (*Apr* 4, 8)
A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

„Vertas esi, mūsų Viešpatie ir Dieve,
priimti šlovę, pagarbą ir galybę." (*Apr* 4, 11)
A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

„Vertas Avinėlis, kuris buvo užmuštas,
imti valdžią ir lobį, ir išmintį,
ir galybę, ir pagarbą, ir šlovę, ir gyrių!" (*Apr* 5, 12)
A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

Laiminkime Tėvą ir Sūnų, ir Šventąją Dvasią.
A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

„Visi Viešpaties padarai, šlovinkite Viešpatį,
girkite ir labai aukštinkite jį per amžius." (*Dan* 3, 57)
A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

„Šlovinkite mūsų Dievą, visi Jo tarnai,
visi, kurie bijote Jo: maži ir dideli!" (*Apr* 19, 5)
A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

„Garbinkite Jį, šlovingą danguje ir žemėje, visi kūriniai, esantys danguje, žemėje, po žeme ir jūroje, ir visa, kas juose yra." (*Apr* 5, 13)

A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

Garbė Dievui Tėvui ir Sūnui, ir Šventajai Dvasiai.

A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

Kaip buvo pradžioje, dabar ir visados, ir per amžius. Amen.

A.: Garbinkime ir šlovinkime Jį per amžius.

Malda

Visagali, švenčiausias, aukščiausias ir didingiausias Dieve, kilniausias gėri, visas gėri, kiekvienas gėri, Tu vienintelis esi geras, ir Tave mes turime garbinti, šlovinti, Tau dėkoti, Tavo yra visas gyrius, visa palaima; ir visados turime priskirti visą gėrį Tau. Amen.

Dievo kančios pamaldos[31]

„Legendoje apie šv. Klarą" Tomas Celanietis apie šią šventąją sako: „Ji išmoko Kryžiaus pamaldas, kaip Pranciškus, Kryžiaus mylėtojas, jas buvo sukūręs, ir su tokia pat meile dažnai jas kartodavo"[32]. Žodžiai „Kryžiaus pamaldos", anot Wadding'o, neabejotinai reiškia „Dievo kančios pamaldas". Šv. Pranciškus buvo šių pamaldų autorius, tačiau jis neketino jų teikti vietoj Mišių.

Šios „Dievo kančios pamaldos" sudarytos iš įvairiausių Psalmyno psalmių eilučių. Tai vienur, tai kitur pasitaiko frazių ar eilučių iš kurios nors kitos Biblijos vietos, ir dažnai priduriami keli paties Pranciškaus žodžiai. Tekste žymimas psalmės numeris ir atitinkamos eilutės numeris. Kai eilutė paimta iš kurio nors kito šaltinio, nurodomas tas šaltinis. Paties Pranciškaus žodžiai pateikiami kursyvu.

Pamaldos sukurtos penkiems skirtingiems metų laikotarpiams: (1) dviem paskutinėms Didžiosios Savaitės dienoms ir šiokiadieniams; (2) Velykų laikui; (3) sekmadieniams ir pagrindinėms metų šventėms; (4) adventui; (5) Kalėdų laikui iki Trijų Karalių. Metų ciklas prasideda nuo Didžiojo Ketvirtadienio Naktinės valandos, „nes tą naktį mūsų Viešpats Jėzus Kristus buvo išduotas ir suimtas"[33]. Atskirų dienų pamaldos pradedamos Naktine valanda ir tęsiasi iki Vakarinės, išskyrus tai, kad per Kalėdas jos prasideda pirmąja Vakarine ir trunka iki antrosios Vakarinės.

Įžanginėse *Asyžiaus MS 338* rankraščio pastabose paaiškinama, kaip Pranciškus kalbėdavo šias pamaldas: „Pirmiausia jis melsdavosi malda, kurios mus mokė Viešpats ir Mokytojas: *„Švenčiausiasis mūsų Tėve"* ir t. t., kartu su garbinimu „Šventas, šventas, šventas". Baigęs tai, kalbėdavo pirmąją antifonos dalį – „Švenčiausioji Marija". Tuomet jis iš pradžių kalbėdavo psalmes Švenčiausiajai Marijai, pridurdamas ir kitas paties pasirinktas psalmes, o pabaigoje kalbėdavo Dievo kančios psalmes. Paskui jis kalbėdavo antifoną „Švenčiausioji Mergele Marija". Po šios antifonos pamaldos būdavo baigtos"[34].

Visos Dievo kančios pamaldos kupinos šilumos ir uolaus, nuoširdaus maldingo žmogaus atsidavimo. Kada jos sudėtos, nėra žinoma.

DIEVO KANČIOS PAMALDOS

(Pirmosios pamaldos skirtos Didžiojo Ketvirtadienio Naktinei valandai, Didžiajam Penktadieniui ir Didžiajam Šeštadieniui iki Vakarinės valandos; visiems šiokiadieniams, pradedant Trejybės sekmadienio Naktine valanda ir baigiant Naktine valanda šeštadienį prieš pirmąjį advento sekmadienį; nuo Naktinės valandos Trijų Karalių oktavos dieną iki Didžiojo Ketvirtadienio Vakarinės[35]*.)*

Naktinė valanda

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Tau žinomas visas tremties mano kelias, odmaišy surinktas mano ašaras saugai: argi knygose tavo jos nesurašytos?! (55, 9).

Visi, kur manęs neapkenčia, kaip vienas prieš mane šnabždas (40, 8), jie mane seka ir tarias (70, 10).

Pikta už gera man moka, neapykantą rodo už meilę (108, 5).

Aš juos mylėjau – jie mane kaltin, o aš tik meldžiuosi (108, 4).

Švenčiausiasis mano Tėve, dangaus ir žemės Karaliau, nuo manęs nesišalink! Aš sielvartauju, vargai mane spaudžia, man nepadeda niekas (21, 12).

Todėl mano priešai tuoj atgal trauksis, kai tik tavęs šauksiuos. Juk aiškiai žinau aš: mane Dievas užstoja (55, 10).

Mano bičiuliai, draugai mane kenčiant apleido (37, 12).

Visus mano bičiulius nuo manęs tu atstūmei, mane padarei tu jiems šlykštų, esu uždarytas, negaliu beišeiti (87, 9).

Švenčiausiasis Tėve, tu nuo manęs nesišalink, *o, mano Dieve*, skubėk man padėti (21, 20).

Skubėk man padėti tu, Viešpatie, mano pagalba! (37, 23).

Garbė Dievui Tėvui ir t. t.

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija, tarp visų pasaulio moterų nėra tokios kaip tu; tu esi aukščiausiojo Karaliaus ir dangiškojo Tėvo duktė ir tarnaitė; tu esi mūsų švenčiausiojo Viešpaties Jėzaus Kristaus motina; tu esi Šventosios Dvasios sužadėtinė. Melski už mus su šv. Mykolu Arkangelu ir visomis dangaus galiomis, ir visais šventaisiais mūsų švenčiausiąjį ir mylimiausiąjį Sūnų, mūsų Viešpatį ir Mokytoją.

Garbė Dievui Tėvui ir t. t.

(Ši antifona kalbama kiekvieną kanoninę valandą, tarp jų ir Aušrinę. Ji atstoja ir antifoną, ir Biblijos skyrių, ir himną, ir eiles, ir maldą. Užbaigdamas pamaldas, šv. Pranciškus paprastai tardavo: „Telaimina mus Viešpats ir Dievas, gyvasis ir tikrasis; Jam turime priskirti visą gyrių, šlovę, garbę, palaimą ir visokį gėrį per amžius. Amen".)

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

O Viešpatie, mano gelbėtojau Dieve, Tavęs šaukiuosi per visą dieną, naktį tavo akivaizdoj raudu. Mano malda pas tave tenueina, pakreipk savo ausį į mano graudųjį šauksmą (87, 2–3).

Arčiau prie manęs! Man gelbėk gyvybę, išvaduoki mane, kai priešai grasina (68, 19).

Tu gi mane išvedei iš motinos įsčių, mane sergėjai prie jos krūtinės. Tau atiduotas buvau nuo gimimo, tu nuo pirmosios dienos buvai man Dievas. Todėl nuo manęs nesišalink! (21, 10–12).

Žinai tu, kokios man tenka užgaulės, akibrokštai, gėda. Tu matai visus mano skriaudėjus.

Paniekos plėšo man širdį, jėgas mano čiulpia. Užuojautos laukiu, bet nėr jos. Nerandu, kad mane kas paguostų (68, 20–21).

Dieve, išpuikėliai prieš mane kyla, tyko stipruolių gauja mano gyvybės, kad esi Tu – visai jiems nerūpi (85, 14).

Mane laiko tokiu, kuriam lemta žengti į duobę, aš bejėgis, baigiuosi.

Paliktas esu tarp numirėlių (87, 5–6).

Tu esi švenčiausias mano Tėvas, mano Karalius ir mano Dievas.

Skubėk man padėti tu, Viešpatie, mano pagalba! (37, 23).

Pirmoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Pasigailėk manęs, Dieve, pasigailėki! Prie tavęs bėgu glaustis. Po tavo sparnais skubu slėptis, kol praūš ta nelaimė.

Aukštybių Dievo, *savo švenčiausiojo Tėvo*, šaukiuosi, Dievo, kuris gera man daro.

Iš dangaus jis man teatsiunčia pagalbą, suniekina mano engėjus (56, 2–4).

Išvaduoja mane iš priešų galingų, kurie manęs baisiai nemėgo ir už mane daug tvirtesni buvo (17, 18).

Mano žingsniams paspęsti žabangai, mano siela visai sugniuždyta. Jie man iškasė duobę, bet patys jon ir įkrito.

Mano širdis atsigavo, o Dieve, mano širdis atsigavo, noriu tau giedoti ir skambint.

Tad pabusk, mano siela! Pabuskite, arfa ir kankliai,– aš žadinsiu miegančią aušrą.

Tautose tau šlovę, Viešpatie, skelbsiu, tau skambinsiu giesmes tarpe pagonių, nes didis kaip dangus tavo gerumas, ištikimybė debesis siekia.

Aukštai danguje pasirodyk su savo didybe, spindėdamas apsireikšk visai žemei (56, 7–12).

Trečioji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Pasigailėk manęs, Dieve: žmonės sutrypt mane nori, vargina, vis puldinėja.

Be paliovos mane niekina priešai, daugybė jų mane puola (55, 2–3).

Visi, kur manęs neapkenčia, kaip vienas prieš mane šnabždas, piktai pranašauja, kad man jau bus bloga (40, 8).

Deja, mano priešai prieš mane kalba, tyko mano gyvybės; jie mane seka ir tarias (70, 10).

Išėję laukan apkalbinėja (40, 7).

Kas mane mato, pašiepia, vaiposi kraipydami galvas (21, 8).

Aš ne žmogus, bet kirmis niekingas, žmonių išjuoktas, minios atstumtas (21, 7).

Priešai visaip mane plūsta, kaimynai pajuokia, draugai manim baisis (30, 12).

Švenčiausiasis Tėve, tu nuo manęs nesišalink. Tu, mano pagalba, skubėk man padėti (21, 20).

Skubėk man padėti tu, Viešpatie, mano pagalba! (37, 23).

Šeštoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.

Psalmė:

Aš šauktinai Dievo šaukiuosi, jį maldaute maldauju.

Savo vargus jam skaičiuoju, sielvartus savo dejuoju.

Nors mano siela beviltiškai blaškos, tu žinai mano gyvenimo kelią.

Man šioj kelionėj spendžiamos pinklės.

Vos apsidairius matyti: niekas manęs neužjaučia.

Aš neturiu prie ko glaustis, niekam nerūpi, kaip aš gyvensiu (141, 2–5).

Dėl tavęs man tenka kentėti užgaules, turi raudonuot veidas.

Esu savo broliams svetimas tapęs, nebe giminė vaikams tos pačios močios.

Kadangi, *Švenčiausias Tėve*, uoliai rūpinaus tavo šventove, mane niekina tie, kurie tave užgaulioja (68, 8–10).

Bet kai tik sverdėt pradėjau, jie ėmė džiūgaut, būriuotis. Telkiasi jie prieš mane, skaudžiai burnoja, nebegaliu jų pažinti (34, 15).

Daugiau kaip plaukų ant galvos turiu priešų, be priežasties jie manęs neapkenčia. Galingesni jie kaip aš, neteisingai prieš mane eina: argi nevogęs turėčiau grąžinti? (68, 5).

Liudytojai įžūlūs prieš mane kyla, klausinėja, ko žinot nežinojau. Piktu jie moka už gera,– klaiku man

sieloje daros (34, 11–12).

Už gera jie moka piktybėm, visaip mane šmeižia už tai, kad aš pasukau į gerą kelią (37, 21).

Tu esi mano švenčiausiasis Tėvas, mano Karalius ir mano Dievas.

Skubėk man padėti tu, Viešpatie, mano pagalba! (37, 23).

Devintoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

O, visi, kurie praeinate keliu, ateikite ir pažiūrėkite, ar yra dar kur nors toks sielvartas kaip mano (*Rd* 1, 12).

Apspitęs mane šunų pulkas, nedorėlių aibė aplink mane zuja (21, 17).

Jie sau tik žiūri, tik mane stebi, drabužius mano dalijas, meta dėl mano apdaro burtą (21, 18–19).

Jie pervėrė mano rankas, mano kojas, jie sutrynė mane į mirties dulkes. Galiu suskaičiuoti visus savo kaulus (21, 17–18).

Manęs tyko žiotys baisingos, tarsi riaumojančio plėšriojo liūto (21, 14).

Aš lyg vanduo ištaškytas, išnarstyti man visi kaulai. Širdis man kaip vaškas, ištirpęs mano krūtinėje.

Gerklė man išdžiūvus lyg molio šukė, prie gomurio limpa liežuvis (21, 15–16).

Į maistą pila man tulžį, actą duoda gerti ištroškus (68, 22).

Jie sutrynė mane į mirties dulkes (21, 16).

Persekioja jie tą, kuris ištiktas tavo, kurį sužeidei, tam jie didina skausmą (68, 27).

Aš nuėjau ilsėtis ir užmigau, ir vėl pabundu, nes *mano Tėvas švenčiausiasis mane šlovingai palaiko* (3, 6).

Švenčiausiasis Tėve, iškilmingai man vadovausi ir pagaliau suteiksi man garbę.

Ar yra danguje kas man brangesnis? Kai esu su tavim, manęs nedžiugina žemė (72, 24–25).

Liaukitės smarkaut ir pripažinkit: tik aš esu Dievas, Viešpats tautų ir žemės Valdovas (45, 11).

Viešpats vaduoja saviškių gyvybę *savo paties nuostabiausiu krauju;* sveikas išlieka, kuris prie jo glaudžias (33, 23).

Jis tvarko pasaulį teisingai, ištikimiausiai valdo žmoniją (95, 13).

Vakarinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.

Psalmė:

Plokite delnais, visos tautos, džiaugsmo šauksmais šlovinkit Dievą!

Vai šiurpulinga Dievo didybė – tai visos žemės aukščiausias Valdovas (46, 2–3).

Dangiškasis Tėve, švenčiausiasis mūsų Karaliau, prieš amžius iš aukštybių siuntęs savo numylėtąjį Sūnų, tu mūsų vaduotojas vidury pasaulio (73, 12).

Tesidžiaugia dangūs, tekrykštauja žemė. Tešniokš-

čia jam jūra, pripildyta gyvių. Laukai su javais tegu kelia linksmybes (95, 11).

Viešpačiui naują giesmę giedokit, giedokite jam visos šalys (95, 1).

Didis gi Viešpats, vertas garbės begalinės. Jo reik bijoti labiau nei visokių dievaičių (95, 4).

Šlovinkit Viešpatį, tautų visos šeimos, girkit jo garbę, galybę. Šlovinkit Viešpaties vardą! (95, 7–8).

Parenkite savo širdis ir paimkite iš jo šventą kryžių; pagal šventus jo įsakymus gyvenkite iki galo.

Prieš jį tėgul dreba pasaulis! Skelbkit tautoms, kad Viešpats – galingas Valdovas (95, 9–10).

(Psalmė šitaip skaitoma nuo Didžiojo Penktadienio iki Žengimo į dangų ketvirtadienio. Žengimo į dangų ketvirtadienį priduriamos dar šios eilutės.)

Jis įžengė į dangų ir sėdi švenčiausiojo dangiškojo Tėvo dešinėje.

Aukštai danguje pasirodyk su savo didybe, spindėdamas apsireikšk visai žemei (56, 12).

Kai Jis šit ateina, ateina tvarkyti pasaulio. Jis tvarko pasaulį teisingai (95, 13).

(Pastaroji psalmė skaitoma kasdien per Vakarinę nuo Žengimo į dangų ketvirtadienio iki Advento. Kitos skaitomos kasdien, nurodytu laiku, išskyrus sekmadienius ir didžiąsias šventes.)

ANTROSIOS PAMALDOS

(Didysis Šeštadienis)

Naktinė valanda

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

O Dieve, mane gelbėti teikis, Viešpatie, skubėk man padėti!

Tegu susigėsta, nuraudonuoja, kurie kėsinasi į mano gyvybę.

Gėdingai tolyn tesitraukia, kurie mano negandais džiaugias.

Tegu iš čia nešas, pagauti sarmatos, kurie sako: „Gerai tau, gerai tau!.."

Tegu tavim džiaugias, didžiuojas visi, kurie tau stengias patikti. „Aukštinkit Dievą!" – te nuolat kartoja visi, kurie trokšta tavo pagalbos.

Aš esu vargšas, beturtis, padėk tu man, Dieve! Tu vaduotojas man, padėjėjas. Viešpatie, nedelsdamas gelbėk! (69).

(Ši psalmė skaitoma kasdien per Naktinę valandą iki Sekminių oktavos.)

(Velykų sekmadienis)

Aušrinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Naują giesmę giedokite Viešpačiui: nuostabius darbus jis daro!

Jo dešinė visagalė, jo šventoji ranka *pašventino savo Sūnų.*

Savo išganymą Viešpats apreiškė, jo teisingumas šviečia pagonims (97, 1–2).

Dieną teatsiunčia man Viešpats savo malonę, ir naktį jo garbei giedosiu (41, 9).

Šią dieną laimingą Viešpats padarė. Džiūgaukim, kelkim linksmybes! (117, 24).

Palaima tam, kurs ateina Viešpaties vardu! Dievas yra Viešpats, ir jis mums šviečia (117, 26–27).

Tesidžiaugia dangūs, tekrykštauja žemė. Tešniokščia jam jūra, pripildyta gyvių. Laukai su javais tegu kelia linksmybes (95, 11–12).

Šlovinkit Viešpatį, tautų visos šeimos, girkit jo garbę, galybę. Šlovinkit Viešpaties vardą (95, 7–8).

(Ši psalmė skaitoma nuo Velykų sekmadienio iki Žengimo į dangų kiekvieną kanoninę valandą, išskyrus Vakarinę, Naktinę ir Pirmąją. Žengimo į dangų ketvirtadienio naktį dar skaitomos štai šios eilutės.)

Pasaulio valstybės, giedokite Dievui. Skambinkit Viešpaties garbei – to, kuris skrieja padangėm, amžinaisiais skliautais keliauja.

Štai jis savo balsą paleidžia – nuaidi garsas griausmingas: „Supraskite Dievo galybę!" Izraely didybę jo matom, debesyse – jo galybę.

Šiurpulingai didus jis savo šventovėj, Izraelio tai Dievas! Savo tautą jisai daro stiprią, galingą. Pagarbinkim Dievą! (67, 33–36).

(Ši psalmė skaitoma kasdien per Aušrinę, Trečiąją, Šeštąją ir Devintąją valandą nuo Žengimo į dangų iki Sekminių oktavos. Per Aušrinę ji skaitoma tik sekmadieniais ir didžiųjų švenčių dienomis nuo Sekminių oktavos iki Didžiojo Ketvirtadienio. Per Aušrinę ir Vakarinę vietoj jos gali būti skaitoma 29 psalmė „Jūs, Dievo sūnūs, šlovinkit Viešpatį", bet tiktai nuo Velykų iki Žengimo į dangų.)

Pirmoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Pasigailėk manęs, Dieve ...
(kaip Pirmųjų pamaldų Pirmoji).

Trečioji, šeštoji, devintoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Naują giesmę giedokite Viešpačiui ...
(kaip Antrųjų pamaldų Aušrinė).

Vakarinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Plokite delnais, visos tautos ...
(kaip Pirmųjų pamaldų Vakarinė).

TREČIOSIOS PAMALDOS

(Sekmadieniais ir per didžiąsias šventes nuo Trijų Karalių oktavos iki Didžiojo Ketvirtadienio ir nuo Sekminių oktavos iki advento.)

Naktinė valanda

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
O Dieve, mane gelbėti teikis ...
(kaip Antrųjų pamaldų Naktinė).

Aušrinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Naują giesmę giedokite Viešpačiui ...
(kaip Antrųjų pamaldų Aušrinė).

Pirmoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Pasigailėk manęs, Dieve ...
(kaip Pirmųjų pamaldų Pirmoji).

Trečioji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Visi pasaulio kraštai, sveikinkit Dievą, apie jo var-

do didybę giedokit, iškilmingai teikit jam šlovę.

Jūs Dievui kartokit: „O, kokie tavo darbai stebuklingi! Didžioji tavo galybė priverčia priešus tau nuolankiai lenktis.

Tesilenkia, tegieda tau visa žemė, tegarsina tavąjį vardą" (65, 1–4).

Ateikit visi, kurie gerbiate Dievą, pasiklausykit: aš jums apsakysiu, kokių didingų dalykų man jis padarė.

Šaukiausi jo aš savo burna, mano liežuvis teikė jam šlovę (65, 16–17).

Jis savo šventovėj mano balsą išgirdo, mano šauksmas jo ausį pasiekė (17, 7).

O tautos, imkite garbinti Dievą, skelbkite jo garsingąją šlovę (65, 8).

Palaimintas bus jo vardas per amžius, kolei saulė švies – bus jis šlovingas. Per jį palaimą atras visos gentys pasaulio, turės visos tautos jį šlovint.

Garbė Izraelio Viešpačiui – Dievui! Jis tiktai vienas stebuklus gali daryti.

Garbė jo šlovingajam vardui per amžius! Garbės jo pilna visa žemė tebūna! Taip, tebūna, tebūna! (71, 17–19).

Šeštoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Teišgirsta Viešpats tave sielvarto dieną. Tesaugo tave Jokūbo Dievas.

Tegu iš savo šventovės tau siunčia pagalbą, tepadeda tau iš Siono sosto.

Visas tavo aukas teatsimena Viešpats, deginama tavo auka miela jam tebūna.

Ko trokšta tavo širdis, tau teduoda, tepadeda kiekvieną sumanymą vykdyt.

Mus tavo pergalės džiugins. Vėliavas kelsim, duodami Dievui garbę. Visus tavo prašymus tegu patenkina Viešpats.

Jau žinau, kad Viešpats davė *savo Sūnų Jėzų Kristų visiems žmonėms teisti* (19, 2–7).

Viešpats – pilis prispaustiesiems, saugiausia tvirtovė nelaimėj. Vilias tavim, tave kas pažįsta, ir niekada neapleisi, kas tavęs, Viešpatie, ieško (9, 10–11).

O aš sau giedosiu apie tavo galybę, apsauga tu, prieglauda mano, sielvarto dienai atėjus (58, 17).

Devintoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Tavo prieglobstin, Viešpatie, bėgu, ir niekuomet man neteks kaisti iš gėdos.

Kaip teisingas esi, trauk mane, gelbėk, kreipki į mane savo ausį, vaduoki! Tu būk man uola prisiglausti, gelbėtis – galinga tvirtovė.

Tikrai, tu mano uola ir mano tvirtovė! (70, 1–3).

Tu, Dieve, mano ramstis, tavim aš viliuosi nuo pat jaunystės.

Nuo pat užgimimo mane tu globojai, buvai mano

sargas nuo pat kūdikystės, pasitikėjau tavim visą laiką (70, 5–6).

Mano burna tave šlovinte šlovino, garbindavo per visą dieną (70, 8).

O Viešpatie, man atsiliepki,– tu maloningas, gerumas tavo bekraštis,– į mane teikis pažvelgti!

Neslėpk savo veido, nes aš tavo tarnas, aš sielvartauju, greičiau atsiliepki! (68, 17–18).

Apsauga tu, prieglauda mano, sielvarto dienai atėjus.

O aš sau giedosiu apie tavo galybę. O mano tvirtybe, tau skambinsiu giesmes, tu mano apsauga esi, Dieve! Dieve, koks tu man geras! (58, 17–18).

Vakarinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Plokite delnais, visos tautos ...
(kaip Pirmųjų pamaldų Vakarinė).

KETVIRTOSIOS PAMALDOS

(Adventas iki Kalėdų išvakarių)

Naktinė valanda

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Ar dar ilgai, ar jau amžinai mane, Viešpatie, būsi užmiršęs? Ar dar ilgai nuo manęs slėpsi veidą?

Ar dar ilgai mane spaus liūdnos mintys, sielą skau-

dės kiaurą dieną? Ar dar ilgai mano priešas taip smarkaus?

Pažvelk, išklausyk mane, Viešpatie Dieve! Apšviesk man akis, kad mirties miegu neužmigčiau. Lai priešai nešaukia: „Pergalė mūsų!"

Tegu nesidžiaugia engėjai, kad aš jau pražuvęs. Tikiu, kad tu man gailestingas.

Džiaugiuosi tavo pagalba. Viešpačiui giesmes giedosiu: kiek jis man gera padarė! (12).

Aušrinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Šlovinsiu, Viešpatie, o mano Dieve, *dangaus ir žemės Karaliau*, kad tu padedi man ir mane guodi (85, 12 ir 17).

Tu esi mano Gelbėtojas ir Dievas (24, 5), aš pasitikiu ir nebijau (*Iz* 12, 2).

Viešpats – mano garbė, manoji stiprybė, jisai – išganymas mano (117, 14).

Tavo dešinė, Viešpatie, kurs esi nepalyginamas galybe; tavo dešinė, Viešpatie, užgavo neprietelius. Aukščiausia savo didybe tu nutrėmei savo priešus (*Iš* 15, 6–7).

Kelkit galvas aukštyn, nuolankieji, pradžiukit! Teatgis širdys tų, kurie Dievo ieško (68, 33).

Garbę teduoda dangus jam ir žemė, jūrų platybės ir kas jose gyva (68, 35).

Tikrai, išvaduos Dievas Sioną ir Judo miestus leis

atstatyti. Ten saviškiai gyvens, kraštą užvaldę. Ir vaikai jo tarnų paveldės tą žemę. Ten tėvynę atras, kurie gerbia jo vardą (68, 36–37).

Pirmoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Pasigailėk manęs, Dieve ...
(kaip Pirmųjų pamaldų Pirmoji).

Trečioji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Visi pasaulio kraštai, sveikinkit Dievą ...
(kaip Trečiųjų pamaldų Trečioji).

Šeštoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Teišgirsta Viešpats tave sielvarto dieną ...
(kaip Trečiųjų pamaldų Šeštoji).

Devintoji

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Tavo prieglobstin, Viešpatie, bėgu ...
(kaip Trečiųjų pamaldų Devintoji).

Vakarinė

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:
Plokite delnais, visos tautos ...
(kaip Pirmųjų pamaldų Vakarinė).

(Ši psalmė skaitoma tik iki 8 eilutės, paskui iškart – „Garbė Dievui Tėvui" ir t. t.)

PENKTOSIOS PAMALDOS

(Per visas valandas nuo Kalėdų iki Trijų Karalių oktavos)

Antifona: Švenčiausioji Mergele Marija.
Psalmė:

Džiūgaudami šlovinkit Dievą – mūsų stiprybę (80, 2). *Džiaugsmo šūksniais šlovinkite Viešpatį, tikrąjį ir gyvąjį Dievą, linksmais, pergalingais balsais.*

Vai šiurpulinga Dievo didybė – tai visos žemės aukščiausias Valdovas (46, 3).

Mūsų švenčiausiasis dangiškas Tėvas, mūsų Karalius, iš aukštybių siuntė savo mylimą Sūnų, ir jis gimė iš palaimintos švenčiausiosios Mergelės Marijos.

Jisai man sakys: „tu mano Tėvas, tu mano Dievas".

Pirmagimio teises aš jam suteiksiu, jisai bus aukščiausias iš žemės valdovų (88, 27–28).

Dieną teatsiunčia man Viešpats savo malonę, ir naktį jo garbei giedosiu (41, 9).

Šią dieną laimingą Viešpats padarė, džiūgaukim, kelkim linksmybes! (117, 24).

Mūsų giminei šis švenčiausias ir mylimiausias sūnus yra duotas, dėl mūsų išganymo kūdikis gimė šalikelėj ir gulėjo ėdžiose, nes *jiems* nebuvo užeigoje vietos (*Lk* 2, 7).

Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė jo mylimiems žmonėms! (*Lk* 2, 14).

Tesidžiaugia dangūs, tekrykštauja žemė. Tešniokščia jam jūra, pripildyta gyvių. Laukai su javais tegu kelia linksmybes (95, 11–12).

Viešpačiui naują giesmę giedokit, giedokite jam visos šalys (95, 1).

Didis gi Viešpats, vertas garbės begalinės. Jo reik bijoti labiau nei visokių dievaičių (95, 4).

Šlovinkit Viešpatį, tautų visos šeimos, girkit jo garbę, galybę. Šlovinkit Viešpaties vardą (95, 7–8).

Parenkite savo širdis ir paimkite iš jo kryžių; pagal šventus jo įsakymus gyvenkite iki galo.

PRIEDAS

Dvi maldos

Šios dvi maldos dažnai priskiriamos šv. Pranciškui, tačiau šiuolaikiniai tyrinėtojai tokią nuomonę neigia.

„Tėve mūsų" parafrazė[1]

Daugelyje rankraščių ši „Parafrazė" yra tarsi „Garbinimo prieš pamaldas" įžanga. Tačiau yra rankraščių, kur ji praleista. Be to, iš šio kūrinio stiliaus galima spręsti, kad jį parašė žmogus, studijavęs mokyklose. Todėl dauguma šiuolaikinių tyrinėtojų išbraukė šį kūrinį iš tikrų paties šv. Pranciškaus darbų[2].

Tėve mūsų: Švenčiausiasis mūsų Kūrėjau ir Atpirkėjau, mūsų Išganytojau ir Guodėjau.
Kuris esi danguje: savo angeluose ir šventuosiuose. Tu juos apšvieti, kad jie galėtų pažinti, nes esi, Viešpatie, šviesa. Tu juos uždegi, kad jie galėtų mylėti, nes esi, Viešpatie, meilė. Tu nuolat gyveni juose ir pripildai palaimos, kad jie galėtų būti laimingi, nes Tu, Viešpatie, esi aukščiausias gėris, amžinas gėris, ir visa, kas gera, iš Tavęs kyla, o be Tavęs gėrio iš viso nėra.
Teesie šventas tavo vardas: tegu mes vis labiau Tave pažįstame, idant suvoktume tavo geradarybių dydį ir tavo pažadų tvirtumą, tavo didybės aukštį ir tavo sprendimų gilumą.
Teateinie tavo karalystė: idant Tu savo malone vieš-

patautumei mumyse ir įvestumei mus į savo karalystę, kur mes aiškiai Tave regėsime, tobulai Tave mylėsime, būsime laimingi bendraudami su Tavimi, amžinai Tavimi gėrėsimės.

Teesie tavo valia kaip danguje, taip ir žemėje: idant mes mylėtume tave visa širdimi, nuolat mąstydami apie Tave, visa siela, nuolat susitelkdami į Tave ir siekdami visur Tavo garbės, visomis jėgomis, atiduodami visą kūno ir sielos stiprybę ir meilę vien Tavajai meilei. Temylime savo artimus kaip save pačius, padrąsindami juos Tave mylėti, džiaugdamiesi kitų sėkme kaip savo, užjausdami juos varguose, nieko neįžeisdami ir neįskaudindami.

Kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien: savo mylimąjį Sūnų, mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, kad primintų mums savo meilę, kad padėtų suprasti ir priimti ją ir visa, ką Jis darė, kalbėjo ar kentėjo.

Ir atleisk mums mūsų kaltes: savo beribiu gailestingumu, neapsakoma savo Sūnaus, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, kančios galia ir per švenčiausiosios Mergelės Marijos ir visų šventųjų nuopelnus bei užtarimą.

Kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams: ir jeigu mes atleidžiame netobulai, padėk, Viešpatie, tai padaryti tobulai, kad mes galėtume tikrai iš meilės Tau mylėti savo priešus ir karštai melstis už juos, nė vienam neatlygindami blogiu už blogį, o vien trokšdami Tavyje tarnauti kiekvienam.

Ir neleisk mūsų gundyti: slapta ar tiesiogiai, staiga ar nenumatytai.

Bet gelbėk mus nuo pikto: dabartinio, buvusio ar būsimo. Amen.

Malda „Absorbeat"[3]

Ši trumputė malda išlikusi labai nedaugelyje rankraščių, o jos forma tokia stilizuota ir taip skiriasi nuo Pranciškaus rašymo būdo, kad niekaip negali būti priskiriama Pranciškui. Vis dėlto ji labai panaši į trumpą maldavimą, kurį Tomas Celanietis „Antrajame šv. Pranciškaus gyvenime" priskiria Pranciškui[4].

Tegu karštõs ir saldžiõs kaip medus tavo meilės galybė atpratina, Viešpatie, mano širdį nuo visko, kas yra po dangumi, kad galėčiau numirti iš meilės tavo meilei, tavo, kuris buvai toks geras, kad numirei iš meilės mano meilei.

Laiškas šv. Antanui[5]

Maždaug 1219 m. Mažesnieji broliai atidarė studijų namus universitetų mieste Bolonijoje[6]. Netrukus po to, rodos, broliai paprašė šv. Antaną apsiimti jaunesniuosius brolius mokyti teologijos[7]. Tačiau, kaip rašoma *„Chronica XXIV Generalium"*[8], nors ir atkakliai brolių prašomas, Antanas, būdamas šventas žmogus, „nesutiko mokyti, pirma negavęs palaimintojo Pranciškaus leidimo".

Kronika pažymi, jog buvo prašoma leidimo, ir Pranciškus, „sakoma, davė" raštu palankų atsakymą[9]. Trumputis atsakymas pateiktas apačioje laiško forma, tik vietoje pasveikinimo „Broliui Antanui, mano vyskupui" čia rašoma: „Mano brangiausiam broliui Antanui brolis Pranciš-

kus siunčia sveikinimus Kristuje"[10]. Mat pirmasis Pranciškaus biografas Tomas Celanietis rašo, kad Pranciškaus laiškas šv. Antanui prasidėjo žodžiais: „Broliui Antanui, mano vyskupui". Šis pasveikinimas paprastai siejamas su žemiau pateiktu laišku.

Taigi aišku, kad Pranciškus tikrai rašė laišką šv. Antanui. Tačiau dažnai ginčijamasi dėl šio laiško turinio. „*Chronica XXIV Generalium*" kalba apie jį su tam tikra abejone, išreikšta žodžiu „*fertur*" – t. y. „sakoma", „pasakojama". Akivaizdu, kad kronikos autorius nematė laiško, o vien pakartojo, ką girdėjęs. Jo pateiktas tekstas gali būti pagrįstas vien gandais. Daugybę panašių dalykų galima pasakyti ir apie kituose rankraščiuose pateiktą šio laiško tekstą[11].

Todėl dauguma tyrinėtojų paneigė laiško autentiškumą ar bent jau suabejojo juo. Kiti įvairiais argumentais palaikė jo autentiškumą. Tačiau šv. Pranciškaus raštų Quaracchi leidėjai abejojo laiško autentiškumu, todėl į raštus jo neįdėjo. Neseniai br. Cajetan Esser OFM ėmėsi iš naujo tirti šį dalyką[12]. Ištyręs rankraščius ir tekstą, pateiktą įvairiuose šaltiniuose, jis padarė išvadą, kad vargu ar galima abejoti šio laiško teksto autentiškumu. Tačiau maždaug po trejų metų br. Ottokar Bonmann OFM vėl ėmėsi tirti šį laišką, norėdamas atsakyti br. Cajetan'ui[13]. Jis nuodugniau ištyrė rankraščius bei tekstą ir nusprendė, kad iki šiol niekas nėra pateikęs objektyvaus ir vertingo argumento laiško autentiškumui pagrįsti. Taip iki šiol šis klausimas ir liko neišspręstas, nors daugelis šiuolaikinių mokslininkų vis labiau linksta pripažinti jo autentiškumą[14].

Panašiausia, kad laiškas, jeigu jis iš tikrųjų rašytas šv. Pranciškaus, galėtų būti datuojamas 1223 m. pabaiga arba 1224 m. pradžia, nes ši data labiausiai atitinka šv. Antano veiklą tuo metu.

LAIŠKAS ŠV. ANTANUI

Broliui Antanui, mano vyskupui, brolis Pranciškus siunčia sveikinimus.

Man priimtina, kad tu mokytum brolius šventosios teologijos tiek, kad per šias studijas neišblėstų jų maldos dvasia ir atsidavimas, kaip nurodyta Reguloje. Sudie.

Trečiojo ordino Regula (1221)[15]

Pranciškus ir pirmi jo sekėjai, 1209 m. Popiežiui patvirtinus jų Regulą, pradžioje kurį laiką gyveno nuošalioje vietovėje netoli Orte, o paskui persikėlė į Spoleto slėnį[16]. Aprašydamas šv. Pranciškaus gyvenimą tuo metu, Tomas Celanietis taip pasakoja apie jo veiklą: „Taigi Pranciškus, narsiausias Kristaus riteris, ėjo per miestus ir kaimus, skelbdamas Dievo karalystę, kalbėdamas apie taiką, mokydamas, kaip gelbėtis ir atgailauti, kad būtų atleistos nuodėmės. ... Jis drąsiai veikė, nes buvo apdovanotas apaštališka galia, nevartojo meilikaujančių ar viliojančių, pataikūniškų žodžių. ... Bėgo vyrai, bėgo ir moterys, skubėjo dvasininkai ir lėkė tikintieji, kad galėtų pamatyti ir išgirsti šventąjį Dievo žmogų, kuris visiems atrodė ne iš šio pasaulio. Vyrai ir moterys, jaunuoliai ir merginos, berniukai ir mergaitės skubėjo pamatyti nuostabių darbų, kuriuos Viešpats padarė pasaulyje per savo tarną. Tuo metu rodės, gal dėl šv. Pranciškaus buvimo ar garso apie jį, kad iš dangaus į žemę atsklido nauja šviesa, išsklaidžiusi tamsą, kuri taip buvo prislėgusi visą kraštą, kad vargiai kas besuvokė, kur eiti. Mat Dievo užmarštis taip

giliai įsišaknijo ir Jo įsakymų nepaisymo slogutis taip apkvaitino kiekvieną, kad vargiai kas galėjo nors truputį atsiplėšti nuo savo senų smarkiai prigijusių nuodėmių".

„Pranciškus švietė kaip nuostabi žvaigždė nakties tamsybėje, kaip ryto aušra sutemose. Ir to krašto veidas labai greitai pasikeitė, jis įgavo džiugesio, nes buvo atmestos ankstesnės nedorybės. ... Dauguma žmonių, kilmingų ir paprastų, dvasininkų ir pasauliečių, apimti dieviško įkvėpimo, ėmė traukti pas šv. Pranciškų, trokšdami grumtis dėl išganymo, jo prižiūrimi ir vadovaujami. Visi šie šventi Dievo žmonės kaip sklidina dangiškos malonės upė buvo užlieti dovanų srovėmis; jis papuošė jų širdžių pievas dorybių gėlėmis, nes buvo nuostabus menininkas; pagal jo planą, taisykles ir mokymą Bažnyčia buvo atnaujinta ir vyrams, ir moterims, o triguba armija ieškančių išganymo pergalingai džiūgavo. Visiems jis davė gyvenimo pavyzdį ir parodė tikrą išsigelbėjimo kelią – kad ir kokios profesijos ar luomo jie būtų"[17].

Įprasta Trečiojo ordino įkūrimo data laikyti 1221 m.[18] Vis dėlto iš Celaniečio žodžių atrodo, kad ji buvo ankstesnė. Žinoma, šiame epizode Celanietis greičiau šiek tiek užbėga įvykiams už akių, negu pateikia griežtai chronologinę eigą. Tai akivaizdu dar ir iš to, kad jis čia kalba apie „trigubą armiją", įtraukdamas į ją ir Neturtėlių klarisių ordiną, įkurtą 1212 m., taigi – po čia minimų įvykių[19]. Tačiau yra pagrindo tikėti, jog Pranciškus nelaukė iki 1221 m., kad įkurtų Trečiąjį ordiną, nes iš Celaniečio aprašymo aišku: atsakas į Pranciškaus pamokslavimą buvo didžiulis, ir daugelis žmonių jau nuo pat pradžių troško gyventi kaip Pranciškus ir pirmieji jo sekėjai.

Be abejonės, Pranciškus labai anksti parašė kažką panašaus į trumpą Regulą tiems žmonėms, kurie negalėjo palikti pasaulio, bet troško siekti tobulybės kaip ir jis. Gali būti, kad jis juos parašė 1209 ar 1210 m., bet tikrai prieš

1221 m. Tačiau 1221 m. kardinolas Hugolinas, Pranciškonų ordino globėjas ir artimas Pranciškaus draugas, paėmė Pranciškaus parašytą trumpą Regulą ir suteikė jai priimtinesnę formą. Tais pačiais metais šią Regulą žodžiu patvirtino popiežius Honorijus III[20].

Vėlesniais metais Trečiojo ordino Regula sukėlė didelę painiavą dėl skirtingų variantų, atsiradusių papildžius tekstą įvairiais vietiniais statutais. Todėl 1289 m. popiežius Mikalojus IV išleido sutvarkytą Regulą[21], kuri galiojo, kol popiežius Leonas XIII 1883 m.[22] pritaikė ją to meto sąlygoms. Popiežiaus Leono pritaikytoji Regula yra šiandieninė Trečiojo ordino Regula, papildyta pagrindiniais teiginiais, patvirtintais 1957 m.[23]

Regula, kurią Trečiajam ordinui parašė Pranciškus, neišliko. Tačiau Reguloje, kurią 1221 m. sudarė kardinolas Hugolinas, be abejonės, išlikusi pradinės Regulos esmė. Kardinolo Hugolino Regula yra išlikusi keturiais senaisiais variantais: (a) Venecijos regula, apie 1228 m.; (b) Koeningsbergo regula, taip pat apie 1228 m.; (c) Capistrano regula, po 1228 m.; (d) Mariano regula, apie 1234 m. ar vėliau[24]. Čia pateiktas Venecijos regulos vertimas.

PIRMOJI TREČIOJO ORDINO REGULA

Čia prasideda Atgailojančiųjų brolių ir seserų Regula

Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen.

Užrašai atminti tam, kas skirta atgailojantiems broliams ir seserims, gyvenantiems savo namuose, pradėti mūsų Viešpaties 1221 metais ir yra tokie.

I skyrius. Kasdienis gyvenimas

1. Vyrai, priklausantys šiai brolijai, tegu vilki kukliais, nespalvotais drabužiais. Jų medžiagos masto kaina neturi būti didesnė negu šeši Ravenos soldai, nebent dėl akivaizdaus būtinumo gautų laikiną leidimą daryti kitaip. Renkantis drabužio plotį ir plonumą, turi būti atsižvelgta į minėtąją kainą.
2. Jie turi dėvėti viršutinius drabužius ir kailinius be atvirų apykaklių, pasiūtus uždarai ar neperkirptus, bet, aišku, visada suvarstytus, o ne atlapotus, kaip dėvi pasauliečiai; drabužių rankovės turi būti ilgos ir neplačios.
3. Seserys taip pat tegu dėvi viršutinius drabužius ir tunikas iš audinio tokios pat kainos ir prastos kokybės ar bent jau kartu su viršutiniu drabužiu tegu dėvi baltą ar juodą skarą, apatinį sijoną ar plačią lininę mantiją be klosčių. Medžiagos masto kaina neturi būti didesnė negu dvylika Pizos dinarų. Tačiau dėl kainos, o ir dėl kailinių, kuriuos jos dėvi,

joms gali būti duotas atleidimas, atsižvelgiant į moters luomą ir vietos papročius. Jos neturi gaubtis šilkiniais ir spalvotais šydais ir puoštis kaspinais.
4. Tiek broliai, tiek seserys tegu vilki tiktai avies kailinius. Jiems leidžiama turėti odines pinigines ir diržus, pasiūtus paprastai, be šilkinių siūlų, ne kitokius. Jie turi atsisakyti ir kitų papuošalų, kaip įsakyta vizitatoriaus.
5. Jie turi neiti į nederamus vakarėlius ar vaidinimus, ar šokius. Tegu neaukoja aktoriams ir uždraudžia tai daryti savo namiškiams.

II skyrius. Susilaikymas

6. Visi privalo susilaikyti nuo mėsos, išskyrus sekmadienius, antradienius ir ketvirtadienius; išimtis daroma silpniems ir ligoniams, taip pat tris dienas tiems, kuriems buvo nuleistas kraujas, taip pat keliaujantiems, be to, visiems per didžiąsias šventes, pavyzdžiui, per Kalėdas – tris dienas, Naujuosius metus, Tris Karalius, Velykas – tris dienas, šventųjų apaštalų Petro ir Pauliaus, šv. Jono Krikštytojo, palaimintosios Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Visų Šventųjų ir šv. Martyno šventę. Kitomis dienomis, kai nėra pasninko, jie gali valgyti sūrį ir kiaušinius. Bet kai būna kartu su vienuoliais jų vienuolynuose, tegu valgo, kas duodama. Ir tegu visi, išskyrus silpnus, sergančius ar tuos, kurie kelionėje, tenkinasi tik pietumis ir vakariene. Tegu sveikieji valgo ir geria saikingai.

7. Prieš pietus ir vakarienę tegu jie sukalba Viešpaties maldą, kaip ir pavalgę, ir tegu padėkoja Dievui. Arba tegu sukalba tris „Tėve mūsų".

III skyrius. Pasninkas

8. Nuo Velykų iki Visų Šventųjų jie turi pasninkauti penktadieniais. Nuo Visų Šventųjų iki Velykų turi pasninkauti trečiadieniais ir penktadieniais, bet kartu laikytis ir tų pasninkų, kurie apskritai prisakyti Bažnyčios.
9. Jie turi pasninkauti kasdien, nebent sirgtų ar dėl ko kito negalėtų, per visą šv. Martyno pasninką nuo minėtosios dienos iki Kalėdų ir per didįjį pasninką nuo Užgavėnių iki Velykų.
10. Seserys, kurios yra nėščios, atleidžiamos nuo susilaikymo, kol pagimdys, bet turi laikytis nurodymų dėl aprangos ir maldų.
11. Tie, kurie dirba sunkius darbus, gali valgyti tris kartus per dieną nuo Velykų iki šv. Mykolo dienos. O kai dirba kitiems, gali valgyti viską, kas jiems padėta, išskyrus penktadienius ir visuotinius Bažnyčios pasninkus.

IV skyrius. Maldos

12. Visi privalo kasdien kalbėti septynias kanonines Valandas, tai yra Aušrinę, Pirmąją, Trečiąją, Šeštąją, Devintąją, Vakarinę ir Naktinę. Dvasininkai tegu kalba jas taip, kaip jiems pridera. Tie, kurie gali skaityti

Psalmyną, tegu skaito *„Deus in nomine tuo"* ir *„Beati immaculati"* iki *„Legem pone"* per Pirmąją, ir kitas Valandoms skirtas psalmes su „Garbė Dievui Tėvui", o kai neina į bažnyčią, tegu per Aušrinę skaito tas psalmes, kurios skaitomos Bažnyčioje, arba bet kurias aštuoniolika psalmių ar bent jau kalba „Tėve mūsų", kaip daro neraštingieji per bet kurią iš Valandų.

Kiti kalba dvylika „Tėve mūsų" per Aušrinę, o kiekvieną kitą Valandą – septynis „Tėve mūsų" su „Garbė Dievui Tėvui" po kiekvienos. O tie, kurie moka „Tikiu" ir *„Miserere mei Deus"*, turi juos kalbėti per Pirmąją ir Naktinę. Jeigu jie to nedaro nurodytomis Valandomis, tegu sukalba tris „Tėve mūsų".

13. Sergantieji neprivalo kalbėti Valandų, jeigu nenori.

14. Visi turi eiti į Aušrinę per šv. Martyno pasninką ir didįjį pasninką, jeigu tai neapsunkina žmonių ir dėl to nenukenčia darbai.

V skyrius. Sakramentai; kiti dalykai

15. Triskart per metus jie turi išpažinti savo nuodėmes ir priimti Komuniją – per Kalėdas, Velykas ir Sekmines. Jie privalo susitaikinti su savo artimaisiais ir grąžinti tai, kas priklauso kitiems. Jie turi sumokėti Bažnyčios dešimtinę už praėjusį laiką ir mokėti ateityje.

16. Jie negali nešiotis mirtį nešančių ginklų ir prieš ką nors jų pavartoti.

17. Visi turi susilaikyti nuo oficialių priesaikų, jeigu

neverčia būtinybė, išskyrus tuos atvejus, kai leidžia Popiežius: dėl taikos, tikėjimo, apšmeižtam ir duodant parodymus.

18. Tegu daro viską, kad savo kasdieniuose pokalbiuose išvengtų dievagojimosi, prisiekinėjimo ir keiksmų. O jeigu nejučiom kam nors tai išsprūstų, kaip atsitinka, kai daug kalbama, tos pačios dienos vakare, apmąstydamas, ką veikė, tegu sukalba tris „Tėve mūsų", už tai atsiteisdamas. Tegu kiekvienas narys padeda savo namiškiams tarnauti Dievui.

VI skyrius. Ypatingosios Mišios ir susirinkimai kiekvieną mėnesį

19. Visi broliai ir seserys iš kiekvieno miesto ir vietovės turi kas mėnesį susiburti ministro nurodytu laiku jo paskirtoje bažnyčioje ir ten dalyvauti Dievo pamaldose.

20. Ir kiekvienas narys turi duoti iždininkui vieną paprastą dinarą. Iždininkas turi tuos pinigus surinkti ir išdalyti, kaip pataria ministrai, vargingiausiems broliams ir seserims, ypač ligoniams ir tiems, kurie neturi iš ko laidoti, ir kitiems varguoliams; ir jie turi paaukoti šiek tiek pinigų minėtajai bažnyčiai.

21. Jei metas tinkamas, jie turi rasti kelis vienuolius, išmanančius Dievo žodį, kad pamokytų juos ir sustiprintų ištvermingai atgailoti ir daryti gailestingumo darbus. Išskyrus patarnautojus, jie turi būti tylūs per Mišias ir pamokslą, susikaupti aukojimui, maldai ir pamokslui.

VII skyrius. Ligonių lankymas, mirusiųjų laidojimas

22. Kai kuris nors brolis ar sesuo suserga, ministrai, jeigu ligonis jiems praneša, turi patys ar per kitus kartą per savaitę jį aplankyti ir priminti jam apie atgailą; ir, jeigu reikia, turi aprūpinti jį iš bendro fondo tuo, kas būtina jo kūnui.

23. Jeigu sergantysis palieka šią žemę, tai turi būti pranešta visiems tame mieste ar vietovėje gyvenantiems broliams ir seserims, kad jie galėtų susirinkti į laidotuves. Jiems nevalia pasitraukti tol, kol aukojamos Mišios ir laidojamas kūnas. Paskui kiekvienas narys aštuonias dienas po mirties turi melstis už velionio sielą: jeigu jis kunigas, laikyti Mišias, jeigu moka skaityti Psalmyną – penkiasdešimt psalmių, o jeigu ne – penkiasdešimt „Tėve mūsų" su *„Reqiem aeternam"* po kiekvienos maldos.

24. Be to, kiekvienais metais už mirusiuosius ir gyvuosius brolius ir seseris kiekvienas kunigas turi aukoti trejas Mišias, kiekvienas narys, suprantantis Psalmyną, perskaityti jį, o kiti sukalbėti šimtą „Tėve mūsų" su *„Requiem aeternam"* po kiekvienos maldos[25].

25. Visi, kurie turi teisę, privalo per tris mėnesius nuo įstojimo surašyti testamentą ir paskirstyti savo turtą, kad nė vienas neįumirtų nepalikęs testamento.

26. Jeigu reikėtų sutaikinti nesutariančius brolius ir seseris arba pasauliečius, nepriklausančius Ordinui, tegu būna daroma taip, kaip ministrai mano esant

teisingiausia; jeigu reikia, tepasitaria su vyskupu.
27. Jeigu, nepaisydami brolių ir seserų teisių ir privilegijų, gyvenamųjų vietų valdovai padarys jiems kokių nors nemalonumų, vietos ministrai, pasitarę su vyskupu, tegu daro tai, ką, jų manymu, reikia daryti.
28. Tegu kiekvienas narys priima ir ištikimai mokosi jam patikėtų tarnystės pareigų, nors kiekvienas gali po metų iš jų pasitraukti.
29. Jeigu kas nori įstoti į šią broliją, tegu ministrai rūpestingai pasidomi jo padėtimi ir veikla, paaiškina jam brolijos įsipareigojimus, ypač dėl grąžinimo to, kas priklauso kitiems. Ir jeigu tai jį patenkina, tegu apsirengia taip, kaip minėta, ir tegrąžina savo skolas, mokėdamas tiek pinigų, kiek buvo įsipareigojęs. Tegu susitaikina su savo artimaisiais ir sumoka dešimtines.
30. Jeigu jis su tuo sutinka, praėjus metams ir paaiškėjus, kad yra tinkamas, tegu, laiduojant keliems protingiems broliams, būna priimtas su šia sąlyga: tegu pažada visą gyvenimą laikytis to, kas čia surašyta arba bus įrašyta ar palengvinta broliams pasitarus, jeigu dėl kokios nors priežasties ministrai nuo to neatleis. Jeigu jis to nevykdys, apsvarstytas ministrų turės atsiteisti taip, kaip įsakys vizitatorius. Ir tas pasižadėjimas turi būti užrašytas ir patvirtintas notaro. Niekas negali būti priimtas kitaip, net jeigu ministrams ir atrodytų tinkamas dėl savo padėties ar rango.
31. Niekas negali išstoti iš šios brolijos ir nukrypti

nuo to, kas čia surašyta, nebent įstotų į vienuolių Ordiną.

32. Negali būti priimamas eretikas ar blogą vardą turintis klaidatikis. Jeigu žmogus įtariamas erezija, jį galima priimti tik po to, kai pasiaiškina vyskupui.

33. Ištekėjusios moterys negali būti priimamos kitaip, kaip tik sutikus jų vyrams.

34. Broliai ir seserys, išmesti iš brolijos kaip nepataisomi, negali būti priimami į ją vėl, nebent su tuo sutiktų labiau prityrę broliai.

VIII skyrius. Bausmės, ypatingos malonės, pareigos

35. Kiekvienos vietovės ar miesto ministras turi pranešti apie brolių ir seserų kaltes vizitatoriui, kad jis galėtų juos nubausti. Ir jeigu kuris nors pasirodo esąs nepataisomas, pasitarus su protingesniais broliais, apie jį reikia pranešti vizitatoriui, kad šis jį išmestų iš brolijos. Paskui apie tai turi būti paskelbta kapituloje. Be to, jeigu tai brolis, apie jį reikia pranešti merui ar valdytojui.

36. Jeigu kas nors sužino, kad tarp brolių ir seserų kyla šmeižtai, apkalbos ar kivirčai, jis turi pranešti ministrams ir vizitatoriui. Nereikia pranešti, jeigu tai įvyksta tarp vyro ir žmonos.

37. Vizitatorius turi galią atleisti brolius ir seseris nuo kurio nors iš šių nurodymų, jeigu mano, kad tai tikslinga.

38. Praėjus metams, ministrai, pasitarę su broliais,

turi išrinkti kitus du ministrus ir ištikimą iždininką, kuris rūpintųsi broliais, seserimis ir kitais varguoliais, ir dar pranešėjus, kurie, įsakius ministrams, turi pranešti, kas brolijos pasakyta ir padaryta.

39. Visais minėtaisiais atvejais nė vienas nėra įpareigotas kaltinti, tik atgailoti; jeigu dukart įspėtas ministrų kas neatliks vizitatoriaus jam paskirtos atgailos, tebūna apkaltintas neklusnumu.

Čia baigiasi Atgailotojų ordino Regula[26].

PASTABOS IR NUORODOS

Įvadas

1. *II Cel.*, 10–11. Tomo Celaniečio citata paimta iš „Pranciškaus gyvenimų" angliško Placid'o Hermann'o OFM vertimo, pavadinto „Šv. Pranciškus iš Asyžiaus" (Franciscan Herald Press, 1963).

2. St Bonaventure. *Legenda Major S. Francisci.*– Analecta Franciscana, t. 10, IX, 2.

3. *I Cel.*, 115.

4. Žr. *Sacrum Commercium Sancti Francisci Cum Domina Paupertate.*–Qaracchi edition, 1929. Ubertino da Casale pridūrė tokią įdomią mintį: „Kadangi kryžius buvo taip aukštai, Tavo Motina – ir kokia Motina! – negalėjo Tavęs pasiekti (nors ji mylėjo Tave ištikimai netgi tada ir kartu su Tavimi savo skausminga meile kentė Tavo kančią) – tuomet, aš sakau, mylimoji Neturtystė buvo ten kartu kaip labiausiai laukiama tarnaitė su visu savo ilgesiu, stokojimu, kad apglėbtų tave dar stipriau negu visada ir turėtų dalį Tavo kančioje". Žr. Meyer James OFM. *The Words of St Francis.*–Franciscan Herald Press, 1952, p. 10.

5. *II Cel.*, 55.

6. *Ibid.*, 140.

7. Jam tai atsitiko 1224 m., likus dvejiems metams iki mirties. Vernos kalne Pranciškui atsivėrė stigmos. Daugelis žmonių kalbėjo apie jį kaip apie „Umbrijos Kristų".

8. *I Cel.*, 24.

9. Neįmanoma tiksliai nustatyti, kas yra vadinamoji „Nendrių kapitula". Ir negalime būti tikri nei dėl šios sąvokos prasmės, nei dėl ten dalyvavusių vienuolių skaičiaus. Panašu, kad ši kapitula vyko 1221 ar 1222 m., nors kai kurie tyrinėtojai primygtinai tvirtina, jog tai buvo

1218–aisiais (žr. J. R. H. Moorman. *The Sources for the Life of St Francis of Assisi.*–Manchester University Press, 1940, p. 29). Kapitulai nusakyti vartojami įvairūs lotynų k. terminai; dauguma jų reiškia ir „nendrės, meldai, plaušinė, demblys", ir visi kartu paimti – laikiną pastogę, padarytą iš nendrių. Lotyniškas apibūdinimas *sestorium, sextorium, sistoriorum* gali būti paprasčiausias sutrumpinimas žodžio *consistorium*, reiškiančio draugijos arba susirinkimo namus, kaip pastebi Rosalinda Brooke knygoje *„Early Franciscan Goverment, Elias to Bonaventure"* (Cambridge University Press, 1959, p. 288–291). Ji taip pat renkasi 1222 m. datą, nors Brolis Jordanas iš Giano savo „Metraštyje" datuoja 1221 m. (žr.: *XIII th Century Chronicles.*–Franciscan Herald Press, 1961, p. 30–31; vertė Placid Hermann OFM). Brolis Jordanas teigia, kad dalyvavo 3000 vienuolių. Kiti šaltiniai nurodo 5000.

10. Žr. Brolio Cajetan'o Esser'o OFM straipsnių rinkinį, pavadintą *„The Order of St Francis"* (Franciscan Herald and Forum, t. 34 ir 35). Br. Cajetan teigia: „Mūsų tyrinėjimai, stengiantis pagauti Pranciškonų ordino dvasią ir esmę, leidžia daryti šias išvadas: šventojo Pranciškaus mokiniai yra brolija, šeima brolių, kurie gyvenime yra labdaringi, gailestingi, tiksliai ir be nuolaidų seka šventomis Kristaus pėdomis. Kupini Dievo Dvasios, jie privalo vis dėlto būti mažesnieji; jau šiame gyvenime patirdami amžinojo Tėvo meilės palaimą, jie pasirengę tą meilę skleisti visiems žodžiais ir darbais".

11. Žr. *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 5, p. 237–239, Benvenuto Bughetti OFM paaiškinimą apie *Asyžiaus MS* 338. Yra daug kitų rankraščių, artimų šiam *Asyžiaus MS*: *Vatikano MS* 4354, *Berlyno MS* 196, *Lemberg'o MS* 131, *Liegnitz'o MS* 12, *Mazarin'io MS* 989 ir 1743, *Diuesseldorf'o MS* 132. Tie patys kūriniai randami taip pat „Florencijos Mariano kronikoje", parašytoje apie

1500 m., ir XIV a. rinkinyje, žinomame kaip *„Fac secundum exemplar"* – pagal pirmuosius įvado žodžius.

12. *Die Aelteste Handschrift des Opuscula des Hl. Franziskus* (cod. 338 von Assisi).–Franziskanische Studien, t. 26, 1939, p. 121–142.

13. Žr. *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 41, p. 26.

14. *Le Speculum Perfectionis*.–Manchester, The University Press, 1931, t. II, p. 8–17.

15. Šį rankraštį sudaro taip pat *„Speculum Perfectionis"*, *„Legenda Trium Sociorum"* ir kelios kitos žinutės.

16. Kiti rankraščiai, gimininginga *Ognissanti MS*, yra tokie: *Kodeksas 1/25*, esantis Romoje, Šv. Izidoriaus kolegijoje; *Vatican MS* 7650; kodeksas, esantis kapucinų vienuolyne Foligno. Taip pat žr. Bajaus iš Pizos *„Liber de Conformitate Vitae Beati Francisci ad Vitam Domini Jesu"* (*Liber Conformitatum*.–Analecta Franciscana, IV, Fructus XII), parašytą tarp 1385 ir 1390. Šioje antroje rankraščių grupėje esantis raštų rinkinys truputį skiriasi nuo *Asyžiaus MS* 338.

17. Pavyzdžiui, *„Monumenta Ordinis Minorum"* sudaro „Pirmoji regula", „Testamentas", „Tikėjimo (Išpažinimo) paaiškinimas", „Laiškas visiems krikščionims" ir dalis „Laiško visiems vienuoliams".

18. Taip pat žr. Luke Wadding OFM, *Scriptores Ordinis Minorum*, perspausdintas: Joannes Hyacinthus Sbaralea OFM Conv. *Supplementum ad Scriptores Ordinis Minorum*.–Rome, 1906.

19. Vieną „Saulės giesmės" itališką variantą galima rasti: Placid Hermann OFM. *Via Seraphiča*.–Franciscan Herald Press, 1959, p. 32.

20. Dietrich Coelde–Verlag, Werl i. Westfalen, 1951.

21. *Oeuvres de saint François d'Assise*.–Paris, Editions Albin Michel, 1959.

22. Hugolinas buvo paskirtas Ordino kardinolu globėju maždaug 1220 ar 1221 m. 1227 m. jis tapo popiežiumi Grigaliumi IX ir gyveno iki 1241 m.

23. *I Cel.*, 100.

24. Hugolinas daug prisidėjo rašant 1223 m. Regulą, kaip vėliau pats yra teigęs bulėje *„Quo elongati"* 1230m.

25. Eccleston'o darbo angliškas vertimas yra *„XIII th Century Chronicles"*.

26. Tikriausiai tai buvo 1221/1222 m. „Nendrių kapitula". Taip pat žr. *II Cel.*, 57.

27. *The coming of the Friars Minor to England*, 6, p. 126.

28. Tai atsitiko apie 1222 m. Kiti metraštininkai irgi aprašo šį įvykį. *Loc. cit.*

29. Šio darbo būta dviejų redakcijų. Pirmoji, išleista br. Leonard'o Lemmens'o OFM (*Documenta Antiqua Franciscana.*–Pars II, Ouaracchi, 1901), parašyta maždaug tarp 1277 ir 1300 m. Antroji, išleista Paul Sabatier (*Le Speculum Perfectionis*, 2 t.–Manchester, The University Press, 1928, 1931), parašyta maždaug 1318 m.

30. Pranciškus buvo Sienoje 1226 m. balandį ar gegužę. Mirė jis 1226 m. spalio 3/4.

31. Lemmens'o variante – Prato.

32. Versta iš *„Speculum"*, Sabatier leidimo, sk. 87, p. 259–260.

33. *Ibid.*, sk. 90, p. 265–266.

34. Tarp rugsėjo 27 ir spalio 3 d. *Ibid.*, sk. 108, p. 309–310.

35. Tačiau ji gyveno iki 1253 m.

36. Iš pradžių Pranciškus buvo palaidotas Šv. Jurgio bažnyčioje Asyžiuje. 1230 m. jo palaikai perkelti į naują, jam skirtą baziliką.

37. Žr. L. J. Daly SJ. *The Medieval University.*–N. Y., Sheed & Ward, 1961. Brolis Salimbene degli Adami, gar-

sus Pranciškonų ordino metraštininkas, savo „Metraštyje", parašytame tarp 1282 ir 1288 m., prasitaria, kad pats praleido 15 metų studijuodamas gramatiką, iki 1238 m. įstojo į Ordiną. Žr. jo „Metraščio" Parmos leidimą, 1856, p. 120.

38. Iš paprastumo ir kuklumo Pranciškus buvo visada linkęs save menkinti.

39. Italų *„trovatori"*, iš kurio kilo trubadūrai, reiškia „išradėjai" arba „ieškotojai" (novatoriai).

40. Provansas buvo sritis šalia Viduržemio jūros, tarp Pirėnų ir Alpių. Čia buvo kalbama provansalų tarme. Lotynų kalba, žinoma, buvo greičiau oficiali išsilavinusių žmonių kalba, nors dauguma buvo bent truputį pramokę ir jos.

41. Šv. Matą jis cituoja 62 kartus, šv. Luką – 40, šv. Joną – 32 kartus. Žr. Willibrord Lampen OFM, *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 17, p. 443–445.

42. Pavyzdžiui, Pirmojoje reguloje, 7 skyriuje, randame: „Dykinėjimas yra sielos priešas", nors tas pats sakinys yra šv. Anzelmo *„Epistola"*, 49. Taip pat 9 skyriuje jis cituoja vieną posakį: „Būtinybė nepažįsta įstatymo". Kelis kartus cituoja šv. Bernardą, pvz., „Garbinime prieš pamaldas": *„Tu es bonum, omne bonum, summum bonum"*. Be to, pateikia ištraukų ir iš liturgijos.

43. Apie tai bus daugiau pasakyta kalbant apie Ordino regulą.

44. Žr. M. D. Lambert. *Franciscan Poverty*.–London, S. P. C. K., 1961, p. 1–30. Taip pat: Moorman, *The Sources for the Life of St Francis of Assisi*, p. 31 ir kt.

45. Žr. *1223 m. Regula*, sk. 4.

46. Žr. *Testamentas*.

1. Pirmoji regula rasta žymiame *Ognissanti MS* (XIV a.) ir daugelyje kitų ankstyvųjų rankraščių, ypač „Šv. Antano kolegijos kodekse" Romoje (XIV a.) ir „Šv. Izidoriaus kolegijos kodekse 1/25" Romoje (XIV a.) Dėl jos autentiškumo nekyla jokių abejonių.

2. Data nustatyta remiantis Celaniečio teiginiu, kad Pranciškus mirė dvidešimtaisiais metais po savo atsivertimo. *I Cel.*, 119.

3. *I Cel.*, 9.

4. *Ibid.*, 14–15, ir *II Cel.*, 12.

5. Tuo metu tai buvo už miesto sienų, dabar – pačiame mieste.

6. *I Cel.*, 21.

7. Tikriausiai tai buvo šv. Mato šventė – 1208 m. vasario 28 d.

8. *I Cel.*, 21. Tikriausiai jis dėvėjo tuniką, sujuostą lengvu diržu, avėjo batais ir turėjo lazdą.

9. *Ibid.*, 22.

10. *Ibid.*, 24–25.

11. *Ibid.*, 32–33.

12. *Ibid.*, 32.

13. Buvo mėginta visokiais būdais atkurti ankstyvesniąją Regulą. Vienas sėkmingiausių bandymų yra br. Dominiko Mandiko OFM *„De Legislatione Antiqua OFM 1210–1221"* (Mostar, 1924, p. 122–123).

14. Ordino gyvavimo pradžioje generalinė kapitula buvo visų brolių susitikimas Porciunkulėje dukart per metus: per Sekmines ir šv. Mykolo Arkangelo šventę. Žr. *Legenda apie tris bičiulius*, sk. XIV. Bet Pirmoji regula nurodo: „Visi ministrai įpareigoti per Sekmines atvykti į kapitulą Porciunkulėje, Švč. Marijos bažnyčioje; tie, kurie yra užjūriuose ar kitapus Alpių – kartą per trejus metus, o visi kiti – kartą per metus, jei generalinis ministras ...

nerengia dar kokių susibūrimų". Bet provincijų ministrams kiekvienais metais leidžiama per šv. Mykolo Arkangelo šventę susitikti su savo provincijos broliais. 1223 m. Regula numato rengti generalinę kapitulą kartą per trejus metus ir provincijos kapitulą – kartą per metus po Sekminių generalinės kapitulos.

15. Žr. diskusijas šiuo klausimu br. Dominiko Mandiko knygoje, kuri minima ankstesnėje pastaboje, p. 53–59.

16. Žr. *Legendą apie tris bičiulius*, sk. XIV.

17. *II Cel.*, 128. Žr. *Pirmoji regula*, sk. VII.

18. *Pirmoji regula*, sk. II.

19. *Ibid.* Šis ir ankstesnis nutarimai yra Honorijaus III bulėje *„Cum secundum consilium"*, 1220 m. rugsėjo 22 d.

20. Pranciškonų ordine generalinis ministras vadovauja visam Ordinui. Atskiras Ordino provincijas tvarko provincijų ministrai. Kartais, ypač ankstyvosiomis Ordino gyvavimo dienomis, provincija būdavo suskirstyta į kustodijas, kad būtų patogiau vadovauti. Kiekvieną kustodiją tvarkė kustodas. Šis kustodas buvo pavaldus provincijos ministrui. Paskiras brolijas tvarkė gvardijonai, mažesnius namus – jų vyresnieji.

21. Kapituloje, kuriai vadovavo brolis Matas iš Narni ir brolis Grigalius iš Naples'o – Pranciškaus patikėtiniai tuo metu, kai jis buvo Rytuose,– buvo įtraukti keli nauji teiginiai, neatitinkantys Regulos. Be to, brolis Pilypas tuo metu siekė Šventojo Sosto privilegijų Neturtėlėms klarisėms, o brolis Jonas Kapela norėjo įsteigti Ordiną raupsuotiesiems, kartu vyrams ir moterims. Žr. brolio Jordano iš Giano „Kroniką" (angliškas vertimas leidinyje: *XIII th Century Chronicles*, n. 11–13).

22. Vis dėlto Pirmojoje reguloje kalbama tik apie generalinį ministrą ir apskritai ministrus; Antrojoje reguloje jau pasirodo terminas – provincijos ministras.

23. Žr. brolio Jordano „Kroniką", n. 15.

24. Ji buvo greitai peržiūrėta ir pakeista galutine 1223 m. Regula.

25. „*Caperon*" – tai viršutinis rūbas, krintantis žemyn iki virvės. Visa, kas iš jo šiandien liko,– tai vien ilga, siaura medžiagos juosta, pritvirtinta prie naujoko gobtuvo.

26. Bulėje „*Cum secundum consilium*", 1220.

27. Ankstyvosios liturginės Ordino praktikos problema susijusi su daugybe istorinių sunkumų. Pirmieji broliai, išskyrus Silvestrą, kuris buvo Asyžiaus kunigas, ir Petrą Katani, kuris buvo katedros kanauninkas, teturėjo tik pirmąją tonzūrą. Todėl dauguma jų nemokėjo kalbėti brevijoriaus. Tad Pranciškus savo „Testamente" nurodė: „Tie iš mūsų, kurie buvo kunigai, kalbėjo brevijorių kaip ir kiti kunigai, tuo tarpu paprasti broliukai kalbėjo „Tėve mūsų"". Be abejo, nuo pat pradžių buvo kelios Dievo garbinimo pamaldų formos, nors, žinoma, nėra ko kalbėti apie liturginių valandų giedojimą choru, nes dar daugelį metų choro jie neturėjo. Kai Pranciškus tapo diakonu (maždaug tarp 1209 ir 1216 m., pasak Michael Bihl OFM. Žr. *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 20, 1927, p. 193–196), jis, taip pat Silvestras, Petras bei kiti kunigai, priklausę Ordinui, turėjo kalbėti kanonines valandas kaip ir kiti klierikai bei kunigai. Bet kai kunigų įstojo daugiau, jie ir mokytesni broliukai norėjo turėti nešiojamus brevijorius (*portos*), kad galėtų skaityti liturgines valandas. 1221 m. Regula gana painiai aiškina, kaip įvairioms Ordino grupėms kalbėti kanonines maldas, bet atrodo, kad buvo artėjama kaip tik prie tokios formos. Išsilavinę dvasininkai turėjo kalbėti kanonines valandas pagal kanono teisę ir tradiciją (kartu su padėkos bei atgailos psalmėmis už gyvus ir mirusius). Neišsilavinę dvasininkai ir nemokyti broliukai turėjo kalbėti vien „Tėve mūsų". Mokyti broliai, kurie galėjo skaityti Psalmyną (knygą, paplitusią

ir tarp pasauliečių), galėjo jį turėti ir skaityti tos dienos psalmes (žr. išn. 43). Žr. Stephan Van Dijk OFM. *Liturgical Legislation of the Franciscan Rules.*–Franciscan Studies, 1952; taip pat jo knygą, parašytą kartu su J. Hazelden Walker: *The Origins of the Modern Roman Liturgy*, 1960 (žr. *Bibliografija*).

28. Šv. Pranciškus seka šv. Pauliumi: „O mes gavome ne pasaulio dvasią, bet iš Dievo einančią Dvasią, kad pažintume mums suteiktas Dievo dovanas" (*1 Kor* 2, 12). Ir dar: „Kūno siekimai veda į mirtį, o dvasios siekimai – į gyvenimą ir ramybę" (*Rom* 8, 6). Pranciškui kūnas, lytis, žmogaus prigimtis reiškė tai, kas atsiduoda žeme, savanaudiškumu. Dievo dvasia, aišku, nėra Šventoji Dvasia, bet Dievo malonė, įkvepianti kiekvieną teisingai įvertinti, kas yra iš Dievo, ir to laikytis. Žr. Ignatius Brady OFM. *The Marrow of the Gospel*, p. 198–199; Esser–Hardick OFM. *Die Schriften des h. Franziskus*, p. 168–172.

29. St Jerome, *Epistle*, 125.

30. St Anselm, *Epistle*, 49.

31. Todėl jis kaip Judas.

32. Senovės patarlė (priežodis).

33. Švento paprastumo žmogus – tai toks žmogus, kuriam nedaro įtakos žmogiški samprotavimai; jis nesvarsto, neskaičiuoja, nekuria schemų, norėdamas įgyvendinti savo tikslus; jo širdis nėra padalyta tarp Dievo ir pasaulio.

34. Tyra širdis ir protas reiškia laisvę nuo savanaudiškumo, savimeilės, prisirišimo prie žemiškų gėrybių, bet ne laisvę nuo kaltės dėl nuodėmių. Žmogus yra tyras, jeigu gyvena vien Dievui, jeigu jo širdyje nėra vietos *ego* troškimams ar prisirišimui prie pasaulio ir jo gėrybių.

35. 1223 m. Regula kartu su Popiežiaus bule saugomi Asyžiuje, *Sacro Convento* zakristijoje.

36. „*Speculum Perfectionis*" prologe (Sabatier leidime,

p. 1) Ubertino da Casale *„Arbor vitae crucifixae Jesu Christi"* (c. 1305) mini du bendražygius: brolį Leoną ir brolį Rufiną (bk. 5, c. 5). *„Speculum"* teigia: „po to, kai Pranciškaus Antroji regula buvo pamesta", jis nukeliavo į Fonte Colombo, netoli Rieti, rašyti kitos. Ministrai, bijodami, kad Pranciškaus Regula bus pernelyg griežta, ragino brolį Eliją eiti pas jį ir jų vardu pasakyti, kad tada jie jos nesilaikysią. Iš pradžių Elijas atsisakė, bet galop jų įkalbinėjamas sutiko. Kai jis išdėstė Pranciškui, kokia padėtis, visi dalyvavusieji išgirdo Kristaus balsą: „Pranciškau, Reguloje nėra nieko tavo, viskas ten mano. Aš noriu, kad Regulos būtų laikomasi pažodžiui, be iškraipymų". Apie pražuvusią Regulą šv. Bonaventūras pasakoja, kad Pranciškui grįžus iš kalnų ir padavus Regulą savo vikarui, šis po kelių dienų pareiškė, jog per aplaidumą (*per incuriam*) Regula pamesta. Tuomet Pranciškus vėl išėjo jos atkurti ir galop įteikė ją popiežiui Honorijui, kad šis galutinai patvirtintų (*Leg. Maj.*, IV, 11). Nors ir kas būtų nutikę, ar pirmasis Antrosios regulos variantas būtų pamestas netyčia, ar turint kokių kėslų, atrodo, kad po Pirmosios 1221 m. regulos ir prieš galutinį 1223 m. Regulos variantą Pranciškus buvo parašęs trumpesnę Regulą. Žr. Brady *„The Marrow of the Gospel"* įvairių Regulos variantų aptarimą.

37. Mes žinome, kad kardinolas Hugolinas dalyvavo parengiant galutinį Regulos variantą. Jis pats, jau tapęs popiežiumi Grigaliumi IX, tai teigė 1230 m. bulėje *„Quo elongati"*: „Mes dalyvavome Pranciškui rengiant anksčiau minėtą Regulą ir gaunant Apaštalų Sosto pritarimą, kai dar ėjome žemesnes pareigas", vadinasi, kai dar buvo Ostijos vyskupas, kardinolas ir Ordino globėjas.

38. Kad Pranciškui kažkas padėjo tvarkyti Regulą, aišku iš jos stiliaus, nes jis sklandus, laisvas ir grakštus, o tai nebūdinga kitiems jo darbams. Tereikia tik paskaityti 6

skyriaus lotynišką ištrauką, kurioje šlovinamas neturtas, kad iškart pastebėtume stiliaus gražumą, meniškumą: *Haec est illa celsitudo altissimae paupertatis, quae vos, carissimos fratres meos, heredes et reges regni caelorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit* (*II Regula, Opuscula.*–Quaracchi, 1949, p. 68–69). Arba tame pačiame skyriuje esantį menišką pasakymą apie brolišką meilę: *quia si mater nutrit et diligit filium suum carnalem, quanto diligentius debet quis diligere et nutrire fratrem suum spiritualem* (*loc. cit.*). Šios antrosios ištraukos ir Pranciškaus rašytosios Pirmojoje reguloje, 10 skyriuje, lotynų kalbos kontrastas yra akivaizdus: *Et quilibet diligat et nutriat fratrem suum, sicut mater nutrit et diligit filium suum, in quibus ei Dominus gratiam largietur* (*Opuscula*, p. 39). „Jeigu jau motina maitina ir myli sūnų savo kūnišką, daug labiau reikia mylėti ir maitinti brolį savo dvasišką". – „Ir jeigu kas nors myli ir maitina brolį savo, kaip motina maitina ir myli sūnų savo, už tai jiems Viešpats suteikia malonę". Tolesnį šio klausimo aptarimą rasite: Brady. *The Marrow of the Gospel.*

39. Čia reikėtų paminėti, kad kai kas neteisingai aiškinasi Pranciškaus santykius su Bažnyčia tomis dienomis, kai buvo rašomi Antroji regula ir vėliau. Paul Sabatier, aprašydamas Pranciškaus gyvenimą, laikėsi nuomonės, kad Pranciškaus ordino idealą teisingai atskleidžia vien pradinė Pirmoji regula (pagal Sabatier – 1210 m.). Pasak jo, visa, kas pakeista vėliau iki pat paskutinės 1223 m. Regulos redakcijos, padaryta prieš Pranciškaus valią, reikalaujant bažnytinei vyresnybei. Laikantis tokio požiūrio, perimto ir kai kurių kitų tyrinėtojų, atrodytų, kad sunki Bažnyčios ranka įsikišo ir sutrukdė Pranciškui įgyvendinti idealą, paversdama jį žlugusiu genijumi, o gyvenimo pabaigoje ir versdama maištauti prieš Bažnyčios vyresnybę. Iš tikrųjų istoriniai šaltiniai nepagrindžia tokio po-

žiūrio. Nuo pat pradžių Pranciškus kaip tik ėmė rūpintis Bažnyčia. 1209 m. jis savo noru išvyko į Romą gauti Popiežiaus patvirtinimo savo Regulai. Pats Pranciškus maždaug 1220 m. pabaigoje paprašė Popiežiaus (Honorijaus III) oficialiai įsteigti Ordino globėjo pareigas. Paties Pranciškaus prašymu juo neoficialiai jau buvo Hugolinas. Nekelia abejonių ir tai, kad Pranciškus pats reikalavo, jog Hugolinas dalyvautų rašant galutinį 1223 m. Regulos variantą. Paskutiniai Pranciškaus gyvenimo metai iš tiesų buvo pažymėti kančių ir išbandymų. Jis buvo silpnos sveikatos, ir jį, be abejo, trikdė kai kurių brolių požiūris į Regulos laikymąsi, pasikeitusios sąlygos Ordino viduje. Mat Ordinas išaugo ir paplito po visą pasaulį. Tokia padėtis reikalavo įstatyminių apribojimų, kurie suteiktų Ordinui stabilumo ir garantuotų geresnes gyvenimo sąlygas, leidžiančias išsiskleisti vienuoliniam gyvenimui. Bet visa tai Pranciškui nesutrukdė išlikti *„a vir catholicus et totus apostolicus"*, t. y. tikru kataliku, visiškai atsidavusiu Apaštalų Sostui (*totus apostolicus* prasme), kaip sakoma Cezario iš Speyer sueiliuotų šv. Pranciškaus pamaldų pirmojoje antifonoje. Be to, faktai rodo, kad kaip tik per šiuos paskutiniuosius metus Pranciškus pasiekė dvasinės laimės viršūnę, laimės, kuri siūbtelėjo iš mistinių aukštumų per stigmatizaciją Vernos kalne 1224 m. Šį dvasios džiaugsmą jis išreiškė šlovinančia „Saulės giesme", parašyta paskutiniais metais prieš mirtį. Žr. M. D. Lambert. *Franciscan Poverty*, p. 1–30.

40. *II Cel.*, 208.

41. Šie Popiežiaus bulės žodžiai yra Regulos pratarmėje: „Popiežius Honorijus, Dievo tarnų tarnas, mūsų mylimiems sūnums, broliui Pranciškui ir kitiems iš Mažesniųjų brolių ordino, linki sveikatos ir siunčia apaštalinį palaiminimą. Apaštalų Sostas pritaria dievobaimingiems norams ir palankiai atsižvelgia į pagirtinus prašytojų troški-

mus. Todėl, mylimi vaikai Viešpatyje, sujaudinti jūsų karštų maldų, mes Apaštalų Sosto galia patvirtiname ir šiuo raštu leidžiame bei giname jūsų Ordino regulą, jau aprobuotą amžino atminimo mūsų pirmtako popiežiaus Inocento. Regula yra tokia, kaip išdėstyta toliau".

42. Honorijaus III bulė *„Cum secundum consilium"*, 1220 m. rugsėjo 22 d.

43. Žr. išn. 27. Nurodymai 1223 m. Reguloje labai tikslūs: kunigai ir klierikai turi kalbėti brevijorių, paprasti broliukai – „Tėve mūsų". Dievo pamaldos turėjo būti laikomos šventosios Romos Bažnyčios nustatyta tvarka (*ordo*), įsigalėjusia Popiežiaus rūmuose. Ji buvo ypač ištobulinta vadovaujant popiežiui Inocentui III. Tačiau Psalmynas turėjo būti ne Romos psalmynas, o vadinamasis „Galų psalmynas", vartojamas ne Romoje (šv. Jeronimo ir Origeno Hexaplos variantas). Be abejo, naujieji nurodymai sukėlė tam tikrų sunkumų, kadangi visi kunigai, ir mokyti, ir nemokyti, turėjo kalbėti brevijorių, o visi broliukai, net tokie išsilavinę kaip Pranciškaus vikaras brolis Elijas, turėjo kalbėti „Tėve mūsų". Atrodo, kaip tik tai sukėlė nepritarimą ir ginčus, trukusius net kelerius metus, ir keli broliai norėjo, kad Regula būtu šiek tiek pakeista. 1224 m. Pranciškus parašė laišką generalinei kapitulai (žr. šios knygos antrą dalį), kad, atliekant Dievo tarnybą, tiksliai būtų laikomasi Regulos; 1226 m. „Testamente" jis grįžta prie šios temos ir kaltina kaip „ne katalikus" tuos, kurie norėjo pakeisti pamaldas. Žr. Van Dijk'o straipsnį, minėtą anksčiau, ypač jo knygą, rašytą kartu su J. H. Walker'iu, taip pat minėtą ankstesnėse pastabose (išn. 27).

44. Frazė *„ex quo habere poterunt breviaria"* buvo suprantama įvairiai. Keturi mokytojai iš Paryžiaus (vadovaujami Haymo iš Faversham'o, 1240–1244) išvertė ją kaip *„ex quo tempore"* („nuo tam tikro laiko"), šv. Bonaventūras – kaip *„ex quo officio"* („kaip privalomą įpareigojimą";

Expositio Regulae), Angelas iš Klareno – kaip *„quando"* („kai jie gali turėti brevijorius"), Van Dijk – „kadangi jie turės brevijorius" (žr. ankstesnėse nuorodose minėtus jo darbus). Kiti – „dėl to jiems leidžiama turėti brevijorius". Prasmė, parinkta dabartiniam vertimui: „todėl jiems leidžiama turėti brevijorių", rodos, atitinka šv. Bonaventūro supratimą.

45. Regula baigiama šiais Popiežiaus bulės žodžiais: „Taigi niekam neleidžiama nepaisyti šiame lape surašyto mūsų patvirtinimo ar prieštarauti jam įžūliai ir neapgalvotai. Bet jeigu kas nors drįs tai padaryti, tebūna jam žinoma, kad jis užsitrauks visagalio Dievo ir jo šventųjų Petro ir Pauliaus nemalonę. Lateranas, lapkričio 28 d., 8-ieji mūsų pontifikato metai".

46. „Testamentas" yra ir *Asyžiaus MS* 338, ir *Ognissanti MS*. Be to, jis taip pat yra daugelyje kitų rankraščių rinkinių.

47. Pranciškus mirė 1226 metais, iškart po saulėlydžio. Tai jau buvo spalio 4-oji – pagal tuometinį laiko skaičiavimą, kadangi diena buvo skaičiuojama nuo saulėlydžio iki saulėlydžio. Pagal mūsų laiko skaičiavimą tai turėtų būti spalio 3 d.

48. Šią bulę patogiausia rasti Placid Herman OFM *„Via Seraphica"*.

49. Celanietis tiesiogiai cituoja „Testamentą" (*I Cel.* 17, 23; *II Cel.* 163) ir keliskart remiasi juo kitose vietose.

50. Šv. Bonaventūras (*Leg. Maj.* III, 2) cituoja Pranciškaus pasveikinimą: „Viešpaties ramybė su jumis" ir primena, kad, pasak Pranciškaus, šis pasveikinimas jam apreikštas Dievo.

51. *„ad mandatum illud vos* (t. y. testamentas), *dicimus, non teneri; quod sine consensu Fratrum, maxime Ministrorum, quos universos tangebat, obligare nequivit: nec successorem suum quomodolibet obligavit; cum non ha-*

bet imperium par in parem" („Šis įsakas, sakome, jūsų neliečia, be brolių ir ministrų sutikimo negali saistyti nei saistyti kokiu nors būdu mano įpėdinio, nes neturi galios kaip lygus tarp lygių").

52. *I Cel.*, 17. Bonaventure, *Leg. Maj.*, II, 6.

53. Kai kuriuose rankraščiuose praleista „čia", pvz.: *I Cel.*, 45. Tačiau akivaizdu, kad šių žodžių prasmė apima ir „čia".

54. Tuo metu – kardinolas Hugolinas.

55. Šis trumpas darbelis randamas įvairiuose kodeksuose, ypač: *Ognissanti MS* (XIV a.); kapucinų vienuolyno *Foligno MS* (XV a.), *Vatikano MS* 7650 (XV a.) ir kituose.

56. *I Cel.*, 6.

57. *Ibid.*, 21.

58. *Ibid.*, 35.

59. *II Cel.*, 71.

60. *I Cel.*, 63, 92; *II Cel.*, 46, 168.

61. *I Cel.*, 61, 94; *II Cel.*, 44, 49, 59, 61, 64, 116, 131, 167, 178–179.

62. Marijos gyvenimas yra kontempliatyvaus gyvenimo, Mortos – aktyvaus gyvenimo simbolis.

63. *Asyžiaus MS* šioje ištraukoje yra „*sui ministri*" vietoj „*sui custodi*".

64. *Asyžiaus MS* čia yra „*cum ministro et custode suo*" vietoj paprasto „*cum custode sui*".

65. Čia pateikiama ištrauka rasta šv. Klaros Reguloje. Inocento IV bulės (1253 m. rugpjūčio 9 d.) ir šv. Klaros Regulos lotyniško teksto originalą 1893 m. pavasarį rado Šv. Klaros vienuolyno abatė, suvyniotą į šv. Klaros abitą ir paslėptą relikvijų skrynioje. Ištraukų autentiškumas garantuojamas.

66. Tomas iš Celano, *Legenda S. Clarae*, 10.

67. Popiežius Grigalius IX laiške palaimintajai Agnietei iš Prahos (1238 m. gegužės 11 d.) užsimena apie tai ir

vartoja terminą *„formula vitae"*: „Kai Klara ir kelios kitos maldingos moterys Viešpatyje pasirinko vienuolišką tarnystę Viešpačiui, palaimintasis Pranciškus davė joms gyvenimo apibrėžimą". *Bullarium Franciscanum*, I, 243.

68. Žr. Ignatius Brady OFM. *The Legend and Writings of Saint Clare of Assisi.*–The Franciscan Institute, St Bonaventure, N. Y., 1953, p. 73–74.

69. Šv. Klara labiausiai troško dviejų dalykų: pirma, gyventi tobuliausio neturto gyvenimą – pagal Evangeliją ir Pranciškaus pavyzdį, antra, Mažesniųjų brolių dvasinio vadovavimo. Popiežius Inocentas III 1215–1216 m. patvirtino jai „didžiausio neturto" privilegiją, kuri reiškė ne tik asmeninį neturtą, bet kartu ir visos bendruomenės neturtą, kaip ir Pranciškaus su Mažesniaisiais broliais. Šio patvirtinto teksto originalas iki šių dienų nėra išlikęs, bet Tomas Celanietis mini jį savo aprašytame šv. Klaros gyvenime (IX, 14). Popiežius Grigalius IX šią privilegiją patvirtino 1228 m. rugsėjo 17 d. 1218–1219 m. kardinolas Hugolinas parengė Regulą visoms Neturtėlėms klarisėms, ne tik toms, kurios gyveno Šv. Damijono vienuolyne, tačiau jie nebuvo joms priimtini, nors Klara kai kuriuos nurodymus ir įtraukė į savo pačios galutinę Regulą. 1245 m. Inocentas IV paskelbė Hugolino Regulą privaloma visoms Neturtėlėms klarisėms, bet po dvejų metų atšaukė šį sprendimą ir pats parašė joms naują Regulą. Tačiau kadangi ši Regula leido turėti bendrą nuosavybę, Klara atsisakė ją priimti. Galų gale ji pati parengė Regulą, kurią Inocentas IV aprobavo žodžiu, lankydamas Klarą jos mirties patale (1253 m. rugpjūčio mėn., tarp 1 ir 8 d.), ir dar kartą – bulėje *„Solet annuere"* – rugpjūčio 9 d. Žr. *Bullarii Franciscani Epitome et Supplementum*. Sbaralea–Eubel, 1908, p. 241, 251. Taip pat: *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 5, 1912, p. 181–209, 413–447 ir Brady, *op. cit.*

70. *„Admonitiones"* („Perspėjimai") rasti *Asyžiaus MS*

338, Ognissanti MS, XIII a. rankraštyje Laurencijaus bibliotekoje Florencijoje ir dar dvidešimt viename rankraštyje. Kadangi rankraščiai vieningai priskiriami šv. Pranciškui, jų autentiškumas nekelia abejonių.

71. XIV skyrius.

72. Žr. Goetz, *op. cit.*, p. 41–47.

73. Savo kūrinyje *„Legenda Major S. Francisci"* (VI, 1) šv. Bonaventūras rašo: Pranciškaus „lūpose nuolat buvo šie žodžiai: „Koks žmogus yra Dievo akyse, toks jis yra, ir nieko daugiau"".

Antra dalis

1. Šis „Laiškas" rastas *Asyžiaus MS 338, Ognissanti MS* ir daugelyje kitų ankstyvųjų kodeksų. Visi pripažįsta, kad jis autentiškas, nes mintimis ir dvasia visiškai atitinka visą Pranciškaus kūrybą.

2. Apie dingusius Pranciškaus raštus žr. pagrindinėje pratarmėje.

3. Wadding mini septyniolika laiškų, tačiau tikrai autentiškais gali būti laikomi mažiau kaip pusė.

4. *I Cel.*, 55–56.

5. Wadding pateikia datą – 1213 m. Br. Paschal Robinson OFM (*„The Writings of St Fracis of Assisi"*, 1905) pateikia kitą datą – 1215 m. Kai kurie tyrinėtojai renkasi ankstesnę datą, nes įžvelgią šiame laiške Trečiojo ordino Regulos apmatus. Jis atskleidžia Pranciškaus mintis kaip tik apie tokį gyvenimą. Tačiau teikiama pirmenybė vėlesnei datai – 1224–1226 m.

6. *I Cel.*, 57.

7. *Loc. cit.* Taip pat brolio Jordano „Kronikoje", nr. 10. Malikas al Kamilis sultonu buvo 1217–1238 m. Kryžiuočiai buvo nugalėti Damietoje iki 1218 m. gegužės 9 d. Po 1219 m. rugpjūčio 29 d. mūšio Pranciškus pasinaudojo

taikos paliaubomis tarp krikščionių ir saracėnų ir aplankė sultoną.

8. Jordano „Kronika", n. 17. Pranciškus susirgo akių liga, rodos, dar ir maliarija.

9. Šis kūrinėlis rastas *Asyžiaus MS 338* ir daugybėje senųjų kodeksų. Br. Livarius Oliger OFM aptiko senąjį tekstą Subiako vienuolyno mišiole, kodekse *B24 Vallicellanus;* jis siekia 1238 m., o gal ir dar ankstesnį laiką, ir galėjo būti perrašytas iš paties Pranciškaus ranka rašyto egzemplioriaus. Žr. straipsnį leidinyje *„Archivum Franciscanum historicum"*, t. 6, 1913, p. 1–12. Šio kūrinio autentiškumas nekelia jokių abejonių.

10. Quaracchi *„Opuscula"* leidinyje jis nėra įdėtas tarp laiškų, bet pateiktas tokiu pavadinimu: „Apie pagarbą Kristaus Kūnui ir altoriaus švarumą".

11. Šis laiškas rastas daugelyje senųjų rankraščių, tarp jų ir *Asyžiaus MS 338* bei *Florencijos MS* (*Ognissanti*). *Asyžiaus MS* priduria: broliui A, generaliniam ministrui. Kai kurie tyrinėtojai manė, kad tasai turimas omenyje generalinis ministras buvo arba Albertas iš Pizos (1239–1240), arba Aymo (Haymo) iš Faversham o (1240–1244). Tačiau tai paneigtų laiško autentiškumą, o dėl to nėra jokių abejonių. Greičiausiai „A" raide buvo pažymėtas to meto generalinio ministro vardas ar kieno nors kito, kas užėmė tas pareigas vėliau. Laiško pabaigoje minimas brolis „H", be abejonės, yra brolis Elijas (Helias).

12. Pamaldų giedojimas choru, be abejonės, kur tik įmanoma, buvo įvestas kuo greičiau, priėmus 1223 m. Regulą. Tai akivaizdžiai matyti iš to, ką Pranciškus čia sako. Tačiau privalomos chorinės pamaldos tapo vėliau, apie 1250 m., kai generaliniu ministru buvo Jonas iš Parmos (Inocento IV bulė *„Cum tamquam veri"*, 1250 m. balandžio 5 d.).

13. Ši malda keliuose rankraščiuose, taip pat ir *Asy-*

žiaus MS 338, įdėta pačioje laiško pabaigoje. Tačiau kituose rankraščiuose ji yra prieš laišką. Wadding ją deda atskirai. Laiško turinys rodo, kad ji turėtų būti pabaigoje, nes yra tarsi turinio santrauka.

14. Reikėtų pabrėžti, kad „vienerios Mišios" turėjo būti laikomos pagal šventosios Bažnyčios apeigas, tai yra Romos apeigas. Tokios Mišios truko ilgiau ir buvo puošnesnės, pilnesnės, su procesija, nuoseklia eilės tvarka ir pan., ir labai skyrėsi nuo eilinių Mišių, kurios buvo trumpesnės ir ne tokios puošnios. Į eilines Mišias tais laikais aukojantysis (celebrantas) galėjo laisvai įtraukti asmenines maldas. Pranciškus viena proga broliui Leonui davė tokį patarimą: „Aukok savo Mišias atsidavęs ir nesugaišk daug laiko aukojimui, o prisitaikyk prie kitų kunigų. Bet jei Viešpats suteikia tau malonę, eik po Mišių į savo celę ir ten mąstyk ir džiaukis dieviškąja paguoda, jeigu ji tau duota iš dangaus. Aš manau, kad geriau ir saugiau daryti šitaip. Juk per tuos, kurie lanko tavo Mišias, lengvai gali atsitikti taip, kad tu įgysi tuščiagarbystę ar kokią kitą ydą. ... Kita vertus, velnias gali tuo pasinaudoti, atimdamas tavo nuopelnus, nekalbant jau apie tavo Mišių patarnautojus, kurie galbūt pavargo laukti tavęs" (*„Liber exemplorum fratrum minorum"*, XII a., išleistas L. Oliger, *Antonianum*, 1927, p. 203–276). Kai kurie tyrinėtojai šią ištrauką ir pastaruosius žodžius supranta taip, kad Pranciškus norėjo tiktai vienerių Mišių savo brolijose, ir grindžia tai tokia ištrauka: „Kai yra keletas kunigų, vienas turi tenkintis išklausydamas kito Mišias" (žr. Van Dijk and Walker, *The origin of the Modern Roman Liturgy*, 1960). Tačiau, kaip pabrėžia *„Opuscula"* leidėjai, yra pagrindo manyti, kad vienerios Mišios čia reiškia Mišias pagal Romos nustatytas apeigas, ilgesniąsias Mišias. Ir jeigu brolijoje yra keli kunigai, tai kiekvienas iš jų turi būti „patenkintas", tai yra laimingas, džiugus ir uolus,

dalyvaudamas kito Mišiose, nes lotyniškai *„alter ... alterius"* reiškia abipusį veiksmą, veikimą kartu (žr. James Meyer OFM, *The Words of St Francis*, p. 322).

15. Apie Dievo pamaldas žr. *Pirma dalis*, išn. 27, 43.

16. Šis laiškas randamas įvairiuose rankraščiuose, ypač: *Florencijos MS* (XIV a., *Ognissanti*), *MS 1/25* šv. Izidoriaus kolegijoje Romoje (XIV a.), *Vatikano MS 7652* (XV a.), kapucinų vienuolyno *Folinjo MS* (XV a.). Dviejuose rankraščiuose sakoma, kad jis buvo parašytas „generaliniam ministrui"; tačiau dauguma jų pateikia tokį tekstą: „broliui N..., ministrui".

17. Žr. *1221 m. Regulos* 20 skyrių.

18. Šis laiškas yra *Kodekse 225* Quaracchi bibliotekoje Volteroje, Italijoje (XIV a.).

19. Žr. *Pirma dalis*, išn. 20.

20. Užuomina apie Šventąją Eucharistiją.

21. Žr. *Jn* 6, 54.

22. Vienintelis žinomas šio laiško egzempliorius Wadding'o įtrauktas į Pranciškaus raštų rinkinį. Tačiau jo autentiškumą pripažįsta visi, nes stiliumi ir turiniu jis panašus į kitus jo raštus.

23. *De Origine Seraphicae Religionis Franciscanae*, Venice, 1603.

24. *Pr* 47, 29.

25. *Lk* 8, 18.

26. *Išm* 6, 7.

27. Pasveikinimas „Laiške broliui Leonui" yra toks: *„F. Leo, F. Francisco tuo salutem et pacem"*. Kai kurie tyrinėtojai ginčijosi dėl šio pasveikinimo gramatikos, sakydami, kad toks parašymas daro įspūdį, jog tai brolio Leono laiškas Pranciškui, kadangi naudininkas vartojamas *„Francisco tuo"*. Žinoma, tai galėtų būti dar vienas Pranciškaus „prastos lotynų kalbos" pavyzdys. Tačiau, kaip pažymi kiti, Pranciškus, be sveikinimo Leonui, dar prašo Leono

jį ir palaiminti. Taigi: „Broli Leonai, palinkėk palaimos ir ramybės savo broliui Pranciškui". Taip atrodo teisingiausia.

28. Brolio Leono gimimo data nežinoma. Greičiausiai jis kilęs iš Asyžiaus, kaip ir Pranciškus, ir buvo tarp pirmųjų, prisidėjusių prie Pranciškaus po pradinės 1209 m. Regulos patvirtinimo. Tuo metu jis jau galėjo būti kunigas ir greitai tapo Pranciškaus nuodėmklausiu ir sekretoriumi. Maždaug nuo 1220 m. jis buvo nuolatinis Pranciškaus palydovas ir kartu su broliu Angelu slaugė jį per paskutinę jo ligą. Jis buvo su Pranciškumi ant Vernos kalno, kai Pranciškus gavo stigmas, ir galėjo smulkiai papasakoti apie tą įvykį, nors ir nebuvo tiesioginis liudytojas. Pranciškus labai jį mylėjo. Jis vadindavo Leoną savo „mažąja avele", kalbėdavo apie jį kaip apie idealų brolį, nes tas buvo paprastas ir doras, atidavė jam savo abitą, kai rengėsi mirti. 1244 m. Leonas ir keletas kitų brolių atsiliepė į generalinio ministro prašymą surinkti kiek galima daugiau žinių apie Pranciškų. Vėliau jis parašė trumpą darbelį apie Pranciškaus Regulos intencijas (*Sanctissimi Patris Nostri Francisci Intentio Regulae, Documenta Antiqua Franciscana*, Pars I, Scripta Fratris Leonis, išleido br. Leonardus Lemmens OFM, 1901 Quaracchi). Be to, jis surinko ir kitokios medžiagos apie šventąjį, kurios didžiumą patikėjo saugoti Neturtėlėms klarisėms Asyžiuje. Leonas mirė 1271 m. lapkričio 15 d. ir buvo palaidotas šalia paties Pranciškaus kapo Asyžiaus bazilikoje. *Analecta Franciscana*, III, p. 65–74.

29. Žr. šio tomo *Trečią dalį*.

30. Ši žinia paimta iš Esser–Hardick vokiško raštų vertimo *Die Schriften des Hl. Franziskus von Assisi*, p. 14–15. Kiti tyrinėtojai paprasčiausiai sako, kad laiškas buvo konventualų Šv. Simeono bažnyčioje, kol 1893 m. ši bažnyčia iš Ordino buvo nusavinta ir tapo valstybės globojama

našlaičių prieglauda. Žr., pavyzdžiui, Edward Hutton, *Assisi and Umbria Revisited*, Hollis and Carter and David McKay Company, Inc., 1953, p. 76 arba P. Nicola Cavanna OFM, *L'Umbria Francescana*, Perugia, Unione tip. cooperativa, 1910, p. 340–341.

31. Žr. Ubald D'Alencon'o pratarmę angliškajam ponios de la Warr vertimui *„The Writings of St Francis of Assisi"*, 1907.

32. Čia vartojama lotynų k. daugiskaita: *„faciatis"*. Kai kurių tyrinėtojų manymu, tokia galėjo būti itališka lotynų k. vartosena. Arba tai gali būti, pasak Ecclestoniečio, paprasčiausias Pranciškaus „prastos lotynų kalbos" pavyzdys.

Trečia dalis

1. Dalis „Garbinimo" parašyta paties Pranciškaus ranka. Kadangi originalo tekstą sunku įskaityti, Quaracchi *„Opuscula"* leidėjai pasinaudojo XIV a. *MS 344*.

2. *II Cel.*, 49.

3. *Sk* 6, 24–26.

4. Celanietis rašo, kad Pranciškus žymėjo šiuos ženklus laiškuose ir ant celių sienų. *Tractatus de miraculis*, 3. Šv. Bonaventūras liudija, kad Pranciškus labai gerbė šį ženklą, nuolat girdavo jį savo kalbose ir juo pasirašinėdavo savo laiškus. *Leg. Maj.*, IV, 9.

5. Tai, ką brolis Leonas vadina „galva", nelengva iššifruoti. Tačiau *„Tau"*, be abejo, yra kryžiaus simbolis. Galbūt galvà yra Kalvarijos kalno (kaukolė), ant kurio stovėjo Kristaus kryžius, simbolis. Todėl visa tai gali simbolizuoti ir Pranciškaus stigmatizaciją. Vienas tyrinėtojas galvos kontūrus prilygina Vernos kalno piešiniui. Tačiau šiuo atveju visa tai irgi reiškia Pranciškaus stigmatizaciją.

6. Tomas Celanietis keletą kartų mini „Giesmę" šv.

Pranciškaus biografijose (t. y., I, 80, 109; II, 213, 217). Ji buvo rasta įvairiuose senuosiuose rankraščiuose, ypač *Asyžiaus MS 338*. Taip pat ji yra *„Speculum Perfectionis"* (120) ir *„Liber Conformitatum"* (*Analecta Franciscana*, V, p. 261–262). Quaracchi *„Opuscula"* leidinyje ji praleista, bet tik todėl, kad parašyta ne lotynų kalba. Jos autentiškumas yra visuotinai pripažintas.

7. *„The Hound of Heaven"*.

8. Šv. Bonaventūras rašė: „Visuose nuostabiuose daiktuose jis įžiūrėjo Jį, Šviesiausiąjį, o iš ženklų, įspaustų sukurtuose daiktuose, visur atsekdavo savo Mylimąjį, visi daiktai jam sudarė laiptus, kurie vedė jį pas Visų maloniausiąjį. Su nepaprasta meile jis ragavo iš visų kūrinių gerumo versmės tarsi iš daugybės upeliukų. Dievo duotose darniose jų galiose ir paskirtyje jis girdėjo dangišką simfoniją ir tarsi pranašas Dovydas ragino visus garbinti Viešpatį" (*Leg. maj.*, IX, I.).

9. J. R. H. Moorman, *The Sources for the Life of St Francis of Assisi*, p. 17.

10. *I Cel.*, 80: „Kaip kadaise trys jaunuoliai, degę ugnyje, kvietė visus kūrinius garbinti ir šlovinti visatos Kūrėją, taip ir šis žmogus, kupinas Dievo dvasios, niekuomet nesiliovė šlovinęs, garbinęs ir laiminęs visų daiktų, gyvūnų ir sutvėrimų Kūrėją ir Valdovą". Žr. *Dan* 3.

11. 1224 m. stigmatizacija.

12. *Speculum Perfectionis*, 100.

13. *Loc. cit.* Žr. taip pat *Asyžiaus MS 338* pastabą: „Čia prasideda kūrinių Pagarbinimas, kurį palaimintasis Pranciškus sudėjo Dievo garbei ir šlovei gulėdamas ligos patale Šv. Damijono vienuolyne". *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 24, 1931, p. 551.

14. Asyžiaus vyskupas ekskomunikavo Asyžiaus miesto burmistrą, o pastarasis savo ruožtu žmonėms uždraudė ką nors parduoti vyskupui. Taika įsigalėjo, kai buvo su-

giedota Pranciškaus „Giesmė". Žr. *Speculum Perfectionis*, 101.

15. *II Cel.*, 217.

16. Tai yra kai kirčiuotuose skiemenyse skiriasi tik priebalsiai, o balsiai būna tokie pat. Pavyzdžiui, „Signore" ir „benedizione" šiose dviejose eilutėse: *„Altissimo, onnipotente, / bon Signore, // tue so le laude, / la gloria e l'onore e onne benedizione"*. Žr. Vittore Branca sudiją apie *Il Cantico Di Frate Sole*, Archivum Franciscanum Historicum, t. 41, 1949, p. 1–87.

17. Yra keletas tobulų rimų, pavyzdžiui, *„Stelle"* ir *„belle"* šiose dviejose eilutėse: *„Laudato si, mi Signore, / per sora Luna e le Stelle: // in cielo l'hai formate clarite / e preziose e belle"*. Branca, *loc. cit.*

18. Norint teisingai suprasti giesmę, reikia turėti omenyje, jog pagarbinimas skirtas ne kūriniams: garbinamas Visagalis Dievas, juos sukūręs, tai yra davęs juos mums. Prielinksniai *„cun"* ir *„per"* vartojami priemonės reikšme (įnagininko l.), tai yra *„by means of"* ar *„trough"*. Matthew Arnold savo *„Essays in Criticism"* tai nurodo jau 1875 m., nors jis vartojo *„of"* kaip paprastesnį pasakymo „by means of" ar *„through"* būdą. Tai atitinka itališką šių prielinksnių reikšmę. Vokiškame šio eilėraščio vertime, kurį išleido Esser–Hardick, vartojamas *„durch"*, kaip daroma ir išsamesnėje Erhard Platzek OFM studijoje (*Das Sonnenlied des Heiligen Franziskus von Assisi*, 1956). Dabartinis angliškas vertimas laikosi šios minties. Žr. James Meyer OFM, *The Words of Saint Francis*, p. 339–340.

19. „Dorybių išaukštinimas" rastas daugelyje senųjų rankraščių, taip pat ir *Asyžiaus MS* 338 (XIII a.), ir *Ognissanti MS* (XIV a.). Jo autentiškumas argumentuotai įrodytas.

20. *II Cel.*, 189.

21. *Loc. cit.*

22. Šis pavadinimas vartojamas Quaracchi *„Opuscula"*.

23. Šis „Pasveikinimas" rastas visuose ankstyvuosiuose rankraščiuose, išskyrus *Asyžiaus MS 338*. Jo autentiškumas visuotinai pripažintas.

24. *II Cel.*, 198.

25. Žr. *Kančios pamaldos* šiame tome.

26. *II Cel.*, 198. Celanietis čia priduria: „Bet labiausiai mus džiugina tai, jog jis pasirinko ją Ordino gynėja ir po jos skraiste priglaudė sūnus, kuriuos jam teks palikti, kad ji galėtų globoti ir saugoti juos iki galo". Žr. taip pat *II Cel.*, 19.

27. „Garbinimas prieš pamaldas" rastas daugelyje senųjų rankraščių, tarp jų – ir *Asyžiaus MS 338*, ir *Ognissanti MS*. Kartais vadinamoji „Tėve mūsų parafrazė" randama kartu su „Garbinimu", kartais – atskirai. „Parafrazė" priskiriama broliui Egidijui *MS 1/ 73* Šv. Izidoriaus kolegijoje, Romoje (XIV a.). Daugelis abejoja „Parafrazės", bet ne „Garbinimo" autentiškumu.

28. Quaracchi *„Opuscula"* leidinys, p. 119.

29. *MS 1/ 73*.

30. Tai gali būti giesmė, apie kurią užsiminė Pranciškus, rašydamas broliams į Prancūziją ir ragindamas juos giedoti pagarbinimą Švenčiausiajai Trejybei. Eccleston, *„de Adventu"*, 6 skyrius. Žr. taip pat *Speculum Perfectionis*, 82.

31. Šios pamaldos rastos įvairiuose rankraščiuose, taip pat ir *Asyžiaus MS 338*.

32. *Legenda S. Clarae*, XX, 30. Žr. *The Legend and Writings of St Clare of Assisi*, p. 40.

33. Quaracchi *„Opuscula"* leidinys, p. 126.

34. *Loc. cit.*

35. Čia pastabos sutrumpintos iš pastabų, pateiktų *Asyžiaus MS*. Žr. Quaracchi *„Opuscula"* leidinį.

1. Žr. kas pasakyta apie „Garbinimą prieš pamaldas" (*Trečia dalis*).

2. Tai galėjo būti malda, kurią Pranciškus mokėjo pats ir kurios išmokė brolius, todėl galėjo būti sakoma, kad ji yra jo.

3. Quaracchi „*Opuscula*" leidėjai sako: „Norėdami įrodyti šios maldos autentiškumą, mes galime pasakyti tik tą pat, ką Wadding, t. y., kad šv. Bernardinas (*Darbai*, II, 60 pam.) ir Hubertinas iš Casale („*Arbor Vitae*") minėjo, kad jos autorius yra Pranciškus. Tai gali būti ir malda, kurią Pranciškus mokėjo ir kurios išmokė brolius".

4. *II Cel.*, 196: „Meilė To, kuris mylėjo mus labiausiai, turi būti labiausiai mylima", sakė jis.

5. Šis laiškas išlikęs penkiuose gimininguose rankraščiuose, kurie žinomi kaip „Avinjono rinkinys", vadinamajame „*Liber Miraculorum s. Antonii*" ir „*Chronica XXIV Generalium*". „Avinjono rinkinyje" yra įžanga, vadinama „*Fac secundum exemplar*", kurioje autorius (Avinjono studentas) aiškina, kad jis sudėjo tekstus kartu į šį rinkinį savo paties nuožiūra ir kad juose šį tą pakeitė. Jis taip pat teigia, jog parašė apie šv. Antaną iš tikrųjų labai mažai žinomų dalykų, tarp kurių galėjo būti ir šis laiškas. Ar jis paprasčiausiai nukopijavo šį laišką, ar įdėjo jį paėmęs iš turimų šaltinių, nėra tikrai žinoma. Žr. *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 45, p. 474–492.

6. Šv. Antanas gimė Lisabonoje 1195 m. Apie 1210 m. jis įstojo į augustinų vienuolyną. Pamatęs pirmųjų pranciškonų kankinių kūnus (nukankinti Maroke 1220 m. sausio 16 d.), atvežtus į Portugaliją, 1220–1221 m. tapo Pranciškonų ordino naujoku. Nuo 1221 iki 1222 m. gyveno kaip eremitas Montepaolo. 1222 m. rudenį buvo pasiųstas pamokslauti į Romagna provinciją. 1223 ar 1224 m. pas-

kirtas pirmuoju Ordino teologijos dėstytoju. Vėliau, 1224 m., pasiųstas pamokslauti į Prancūziją. 1227 grįžo į Italiją ir nuo 1228 m. gyveno Paduvoje. 1231 m. birželio 13 mirė ir 1232 m. gegužės 30 d. buvo kanonizuotas. 1946 m. birželio 16 d. pripažintas Bažnyčios mokytoju.

7. Akivaizdu, kad brolių teologijos mokyklos išaugo į Bolonijos universiteto teologijos fakultetą (c. 1360).

8. *Analecta Franciscana*, t. III, p. 132.

9. Tai yra *„fertur"*.

10. Nenuostabu, kad Pranciškus galėjo „vyskupu" vadinti mokytą teologą. Laterano IV Susirinkime (1215) buvo pasakyta, kad mokymo pareigos priklauso vyskupui, o Pranciškus prašė, kad paskirtų jam Hugoliną kaip „popiežių", tai yra kaip jo Ordino kardinolą globėją. Žr. *II Cel.*, 163 apie užuominą į šį laišką. Baltramiejus iš Pizos *„Liber Conformitatum"* (*Analecta Franciscana*, IV, p. 270) liudija, kad jis žinojo šį pasveikinimą – „mano vyskupe",– tačiau neužrašė paties laiško. Baltramiejus rašo, kad šv. Pranciškus labai mylėjo Antaną ir vadino jį „savo vyskupu, nes labai jį gerbė".

11. *„Chronica XXIV Generalium"* pateikia laišką taip: *„Hic autem vir sanctus Antonius legere non praesumpsit, quantumcumque rogatur fratribus, nisi beati Francisci praehabita voluntate. Qui tale in scriptis fertur dedisse responsum: „Carissimo meo fratri Antonio frater Franciscus salutem in Christo. Placet mihi, quod sacram theologiam leges fratribus, dummodo propter hujusmodi studium sanctae orationis et devotionis spiritum non extinguant, sicut in regula continetur. Vale". Analecta Franciscana*, III, p. 132.

12. *Franziskanische Studien*, vol. 31, 1949, p. 135–151. Br. Cajetan grindė savo argumentą rankraščių istorija; tekstas paimtas iš trijų seniausių šaltinių (*„Chronica XXIV Generalium"*, *„Liber Miraculorum S. Antonii"*, rankraščiai

iš „Avinjono rinkinio". Tačiau „Liber" pateikia tekstą iš *„Chronica XXIV Generalium"*).

13. *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 45, 1952, p. 474–492.

14. Br. Bonmann daro išvadą: „Jeigu kas nori įrodyti, kad Avinjono sudarytojas atkūrė šį laišką, yra pagrindo jį palaikyti, nors iki galo tai neįrodoma. Bet niekas dar nepateikė objektyvaus ir tvirto argumento, įrodančio, kad šv. Pranciškus būtent šį laišką parašė šv. Antanui". *Loc. cit.*

15. Dabartinis Trečiojo ordino Regulos vertimas su kai kuriais nežymiais pakeitimais atliktas br. James Meyer'io OFM, parengtas *The Words of St Francis*, Franciscan Herald Press, 1952. Jis remiasi vadinamuoju Venecijos regulos variantu, netikėtai rastu Landau bibliotekoje *Kodekse 225–226*. Tai XIII ar XIV a. pabaigos kodeksas. Trečiojo ordino Regula sudarė antrąją šio kodekso dalį (fol. 183r–185y). Žr. šio kodekso ir Regulos teksto aprašymą *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 14, p. 109–121.

16. *I Cel.*, 34–35. Celanietis sako, kad jie gyveno netoli Orte penkiolika dienų.

17. *Ibid.*, 36–37.

18. Be kitų senesniųjų šaltinių, *„Chronica XXIV Generalium"* (c. 1370) pateikia Trečiojo ordino įkūrimo datą – 1221 m. (*Analecta Franciscana*, III, p. 27). *„Liber Conformitatum"* (c. 1390) nenurodo konkrečių metų, bet rašo, kad šis Ordinas įkurtas prabėgus maždaug keturiolikai metų po Pranciškaus atsivertimo (*Analecta Franciscana*, IV, p. 360–361). Julijonas iš Spejerio (*„Vita S. Francisci"*, c. 1232), rašo, kad Pranciškus, be Pirmojo ir Antrojo ordino, įkūrė Trečiąjį atgailotojų ordiną dvasininkams ir pasauliečiams, vyrams ir moterims – tiek viengungiams, tiek vedusiems, tačiau jokios datos nenurodo. Kaip ir Celanietis, kurio „Pirmuoju gyvenimu" jis vadovaujasi,

Julijonas pažymi, kad trys Ordinai buvo įkurti iškart po to, kai Pranciškus ir jo sekėjai grįžo į Spoleto slėnį (*Analecta Franciscana*, X, p. 346. Žr. taip pat jo eiliuotas šv. Pranciškaus šventės pamaldas, ten pat, p. 380). Šv. Bonaventūras savo *Legenda Major S. Francisci* (c. 1262) pateikia aprašymą apie Trečiąjį ordiną tuojau po pasakojimo, kaip Pranciškus persikėlė iš Rivo Torto į Porciunkulę (*Analecta Franciscana*, X, p. 573). „*Legenda Trium Sociorum*" (maždaug XIV a. pradžia) rašo apie tai maždaug toje pačioje vietoje (XIV skyrius). 1221 m. gruodžio 16 d. bulėje „*Significatum est*" popiežius Honorijus III įsako Rimini vyskupui globoti Atgailojančius brolius iš Faenzos netoli Rimini ir iš aplinkinių miestų bei kaimų; tai turėtų reikšti, kad 1221 m. Trečiasis ordinas jau buvo tvirtai įsikūręs (*Bullarium*, I, 8). Dažniausiai Trečiasis ordinas buvo vadinamas „Atgailos ordinu", o jo nariai – „Atgailos broliais ir seserimis" (tais, kurie atsižada nuodėmingo ir tuščio gyvenimo ir atsigręžia į Dievą) arba „Susilaikymo broliais ir seserimis" (tais, kurie susilaiko nuo tam tikrų dalykų). Pavadinimas „Trečiasis ordinas", regis, pirmąkart pavartotas popiežiaus Grigaliaus IX 1230 m. laiške visiems Italijos vyskupams.

19. Senieji biografai nesijautė privalą griežtai laikytis chronologinės įvykių sekos. Jau 18–20 pastraipose Celanietis kalba apie Neturtėlių klarisių įkūrimą, o 50 pastraipos pabaigoje rašo: „O dabar grįžkime prie to, apie ką kalbėjome auksčiau, ir vėl laikykimės istorinės eigos".

20. Br. Cuthbert „Šv. Pranciškaus Asyžiečio gyvenimo aprašyme" (1912, p. 283) cituoja „*Vita Gregorii IX*" autorių, teigusį, kad Trečiąjį ordiną ir Neturtėles klarises įsteigė kardinolas Hugolinas. Bernardas iš Besse („*Liber de Laudibus*", *Analecta Franciscana*, III, p. 686) yra daug tikslesnis kalbėdamas, kad Hugolinas suteikė tai, ko norėjo Pranciškus, sukurdamas Trečiojo ordino Regulą.

21. Dvidešimt skyrių. Bulė *„Supra montem"*.

22. Sutrumpinta iki trijų skyrių. Bulė *„Misericors Dei Filius"*.

23. Popiežius Leonas X išleido pagrindinę Trečiojo ordino Regulą *„Inter cetera"*, 1521. Ši Regula buvo pakeista nauja 1927 m. (Pijus XI, *„Rerum conditio"*).

24. Angliškąjį Capistrano regulos vertimą galima rasti Maximus Poppy OFM, *The Rules of Third Order of St Francis*, Franciscan Institute, St Bonaventure, N. Y., 1945. Regulos kitų tekstų aprašymus galima rasti *Archivum Franciscanum Historicum*, t. 6, p. 242–250 – Koenigsbergo regula; t. 13, p. 3–77 – Mariano regula; t. 14, p. 109–121 – Venecijos regula. Žr. taip pat puikų br. Marion'o Habig'o OFM straipsnį apie Trečiojo ordino įkūrimą *„Franciscan Herald and Forum"*, April 1959 – *„Seven Hundred and Fifty Years"*.

25. Ši pastraipa baigiasi nebaigtu sakiniu: „Kita vertus, leiskite jiems padauginti ..."

26. Venecijos regulos pabaigoje, kaip ir kitur, pridėtos pastabos, susijusios su konkrečioje vietovėje gyvenančių brolių įsipareigojimais.

BIBLIOGRAFIJA

Šaltiniai

Ainsi parlait Saint François. Paris, 1955, 255 p.; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 26 (1954) 84.

Analekten Zur Geschichte Des Franziskus von Assisi. H. Boehmer, ed., 3. Aufl. durchgesehen von F. Wiegard, Tübingen, 1961. xvi, 75 p.; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 33 (1963) 327.

Die Schriften des hl. Franziskus von Assisi. Einführung, Ubersetzung, Auswertung Kajetan Esser & Lothar Hardick, OFM, 3. verb. Aufl. Werl/Westfalen, 1963. 258 p. (2. verb. Aufl. 1956. 258 p.; 1. verb. Aufl. 1951. xii, 204 p.); *Archivum Franciscanum Historicum.* Quaracchi, 47 (1954) 171; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 22 (1952) 387-390; *Collectanea Franciscana* XI, 56; *Franziskanische Studien.* Münster, Werl/Westfalen, 34 (1952) 327-329.

Gli scritti di San Francesco di Assisi. Intr. e note di Mons. Vittorino Facchinetti, OFM. Testo riveduto e aggiornato da Fr. Giacomo Cambell, OFM. 5a ed. Milano, 1957. 211 p.; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 27 (1957) 327; *Collectanea Franciscana* 15 (1945) 227; *Miscellanea Francescana.* Foligno, Roma, 45 (1945) 193.

Gli scritti di San Francesco e i Fioretti. Vicinelli, A.

Gli scritti di San Francesco, traduzione, commento e note di Mario Niccoli. Roma, 1967. vi-127 p.; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 38 (1968) 206-207.

Le message spirituel de Saint François d'Assise dans

ses écrits. Willibrord de Paris, Cap., ed. Blois, 1960. xvi, 367 p.; *Antonianum*. Roma, 38 (1963) 241; *Archivum Franciscanum Historicum*. Quaracchi, 53 (1960) 472; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 31 (1961) 101.

Les écrits de Saint François d'Assise, remis en langage populaire par le P. Willibrord de Paris. Paris, 1959. 197 p.; *Archivum Franciscanum Historicum*. Quaracchi, 52 (1959) 472; *Antonianum*. Roma, 37 (1962) 311; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 30 (1960) 103; *Franziskanische Studien*. Münster, Werl/Westfalen, 44 (1962) 112.

Les opuscules de Saint François d'Assise. Texte latin de Quaracchi. Intr. tr. fr. & tables du R. P. Damien Vorreux, OFM, de l'Abblé Paul Bayart & des FF. MM. de la Clarté–Dieu. Paris, 1956. 353 p.; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 26 (1956) 306; *Miscellanea Francescana*. Foligno, Roma, 57 (1957) 305; (1945 ed. 262 p.): *Collectanea Franciscana*. 15 (1945) 227; *Miscellanea Francescana*. 46 (1946) 343.

Les opuscules de Saint François. Texte latin & tr. fr. de l'Abbé Paul Bayart, Paris, 1945. viii, 263 p.; *Miscellanea Francescana*. Foligno, Roma, 46 (1946) 343.

Memorable Works of Saint Francis, A. Masseron, ed., M. Sullivan, tr. Chicago, 1963.

Oeuvres latines et Cantique de frere soleil. Tr., intr. & notes de Alexandre Masseron. Paris, 1959. 264 p.; *Archivum Franciscanum Historicum*. Quaracchi, 52 (1959) 472; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 30 (1960) 102.

Opuscula Sancti Patris Franciscus Assisiensis. Ed. 3a. Quaracchi, 1949. xvi, 209 p.

Paroles mémorables de Saint François d'Assise. Tr. & notes de Alexandre Masseron. Paris, 1960. 182 p.; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 31 (1961) 230.

San Francesco de Asis, Escritos genuinos. Trad e Introd. de Fray Fidel de Jesus Chauvet, OFM. Mexico, 1964.

301 p.; *Archivum Franciscanum Historicum*. Quaracchi, 58 (1965) 184-185.

Saint Francis of Assisi, His Life & Writings as Recorded by His Contemporaries... Tr. by Leo Sherly–Price. London & New York, 1960. 234 p.; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 31 (1961) 101.

Saint François d'Assise. Introd. et choix de textes. Damien Vorreux, OFM, ed. Paris, 1965. 159 p.

The Words of Saint Francis, An Anthology. Comp. by James Meyer, OFM. Chicago, 1952. viii, 345 p. 1966, viii, 359 p.; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, X, 63; *Franciscan Studies*. St. Bonaventure, New York, 13 (1953) 209-213.

The Writings of Saint Francis of Assisi. Benen Fahy, OFM, tr., Placid Hermann, OFM, intr. & notes, London & Chicago, 1964, 181 p.; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 35 (1965) 413-414.

The Writings of Saint Francis of Assisi. Tr. by Paschal Robinson, OFM. Philladelphia, 1906, xxxii, 208 p.

Studijos

Cambell, Jacques, OFM. "Les écrits de Saint François d'Assise devant la critique", *Franziskanische Studien*. Münster, 36 (1954) 82-109, 205-264; & Werl/Westfalen, 1954. 91 p. *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, XI, 58-59.

Cambell, Jacques, OFM. "Saint François a-t-il composé une paraphrase du Pater?", *Franziskanische Studien*. Münster, Werl/Westfalen, 45 (1963) 338-342.

Chini, Mario, *San Francesco poeta*. Roma, 1937. 46 p.; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, 12 (1942) 23.

Daniele Dallari da Bari, Cap, "San Francesco 'scrittore',"

Italia francescana. Roma, 33 (1958) 94-102, 163-179, 188, 233-243, 328-336; 34 (1959) 11-20, 84-95, 175-183; & Roma, 1959. 86 p.; *Miscellanea Francescana*. Foligno, Roma, 62 (1962) 500-502.

Esser, Kajetan, OFM, "Die älteste Handschrift der Opuscole des hl. Franziscus F (cod. 338 von A)", *Franziskanische Studien*. Münster, Werl/Westfalen, 26 (1939) 120-142.

Esser, Kajetan, OFM, "Le langage de Saint François", Caviers de vie franciscaine, 4, 1957.

Faloci–Pulignani, M., "Gli autografi di San Francesco", *Miscellanea Francescana*. Foligno, 6 (1895) 33-39.

Lampen, Willibrord, OFM, "De quibusdam sententiis et verbis in opusculis S. P. N. F.", *Archivum Franciscanum Historicum*. Quaracchi, 24 (1931) 552-557.

Moretti, G. M, "I santi dalla scrittura" [esami grafologici], Padova, 1952, facsims. in *Revue franciscaine*, Montréal, nov., 1953. "Saints through Their Handwriting", New York, 1964. 269 p.

Ottavio da Angers, Cap., "San Francesco e il canto", *Italia Francescana*. Roma, 3 (1928) 257-268, 417-424.

Laiškas šv. Antanui

Bonmann, Ottokar, OFM, "De authenticitate epistolae Sanctus Franciscus ad. S. Antonianum Patavium", *Archivum Franciscanum Historicum*. Quaracchi, 45 (1952) 474-492; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, X, 64.

Esser, Kajetan, OFM, "Der Brief des hl. Franziskus an den hl. Antonius von Padua", *Franziskanische Studien*. Münster, Werl/Westfalen, 31 (1949) 135-141; *Collectanea Franciscana*. Assisi, Roma, IX, n125; *Franziskanische Studien*. Münster, Werl/Westfalen, 36 (1954) 244-249 (Cambell).

Dievo kančios pamaldos

Bracaloni, Leone, OFM, "L'ufficio composto da San Francesco di Assisi", *Studi francescani.* Firence, 37 (1940) 251-265.

De Schlampheleer, Jacques, OFM, *L'Office de la Pâque. Commentaire de l'Officium passionis de Saint François d'Assise.* Paris, 1953 & 1963, 156 p.; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 34 (1964) 185.

Franceschini, Ezio, "Note sull'Ufficio della passione del Signore". In *Quaderni di spiritualita francescana.* Santa Maria degli Angeli, Assisi, 1962. IV, 42-62.

Oktavian von Rieden, Cap., "Das Leiden Christi im 'Officium passionis' des hl. Franziskus", in his "Leiden Christi..." *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 30 (1960) 129-145; *Collectanea Franciscana.* 33 (1963) 328; *Wissenschaft und Weisheit.* M.–Gladbach, 25 (1962) 135-142.

Vienuolių gyvenimas eremuose

Esser, Kajetan, OFM, "Die 'Regula pro eremitoriis data' des heiligen Franziskus von Assisi", *Franziskanische Studien.* Münster, Werl/Westfalen, 44 (1962) 382-417.

Testamentas

Esser, Kajetan, OFM, *Das Testament des heiligen Franziskus von Assisi.* Münster/Westf., 1949. 212 p.; *Franciscan Studies.* St. Bonaventure, New York, 10 (1950) 77-81; *Archivum Franciscanum Historicum.* Quaracchi, 42 (1949) 312-315 (Oliger); *Franziskanische Studien.* Münster, Werl/Westfalen, 31 (1949) 214-217 (Hardick); *Miscellanea Francescana.* Foligno, Roma, 49 (1949) 633-635.

Tito da Ottone, Cap., *Il Testamento di San Francesco.* Genova, 1957. 61 p.; *Italia francescana.* Roma, 33 (1958) 231.

Van Corstanje, Auspicius, OFM, (a) "*Het Verbond van Gods armen.* Een bijbelse confrontatie met de opvattingen van Franciscun", *Saint Franciscus.* Brummen, Holland, 6 (1964), n. 2, 7-76; (b) *Gottes Bund mit den Armen. Biblische Grundgedanken bei Franziskus.* Werl, 1964. 151 p.; *Miscellanea Francescana.* Foligno, Roma, 64 (1964) 504-505; (c) *Un peuple de pelerins, essais d'interpretation biblique du Testament de Saint François.* Paris, 1964. 160 p.; *Archivum Franciscanum Historicum.* Quaracchi, 58 (1965) 190-191; *Collectanea Franciscana.* Assisi, Roma, 35 (1965) 201-203; (d) *The Covenant with God's Poor. An Essays on the Biblical Interpretation of the Testament of Saint Francis of Assisi.* Initial trans. by Gabriel Ready, OFM. Ed. by Stephen Anaclete Yonick, OFM. Franciscan Herald Press, Chicago, 1966, xx-172 p.

PRANCIŠKAUS ASYŽIEČIO GYVENIMAS

Šią šv. Pranciškaus gyvenimo chronologiją parengė Omer Englebert ir Raphael Brown leidiniui: O. Englebert *„Saint Francis of Assisi: A Biography"*.–Chicago, 1965.

1181 vasara ar ruduo (?) – gimė Asyžiuje. Krikštytas Jono (*Giovanni di Pietro di Bernardone*), tėvo pavadintas Pranciškaus (*Francesco*) vardu.

1198 sausio 8 – Inocentas III išrenkamas popiežiumi. Pavasaris – kunigaikščio Konrado Urslingeno tvirtovė Roka apsupta, paimta ir sugriauta Asyžiaus žmonių, kadangi jis atidavė Spoleto kunigaikštystę Inocentui III.

1199–1200 – pilietinis karas Asyžiuje, griaunamos kilmingų feodalų pilys; šeimos, kuriose užaugs šv. Klara ir brolis Leonardas, išsikelia į Perudžą.

1202 lapkritis – karas tarp Perudžos ir Asyžiaus. Pastarojo kariuomenė sumušama Kolestrados mūšyje. Pranciškus praleidžia metus Perudžos kalėjime, kol tėvo išlaisvinamas kaip ligonis.

1204 – ilgai trunkanti liga.

1204 pabaiga ar 1205 pavasaris (?) – Pranciškus išvyksta kariauti į Apuliją, bet kitą dieną, po Spolete patirto regėjimo ir apreikštos žinios, grįžta. Palaipsniui prasideda atsivertimas.

1205 birželis – Gautier de Brienne miršta pietų Italijoje. Ruduo ir metų pabaiga – Nukryžiuotojo apreikšta žinia Šv. Damijono bažnyčioje. Konfliktas su tėvu.

1206 sausis ar vasaris – vyskupo teismas. Vasara, galbūt liepa – grįžta į Asyžių, apsivelka atsiskyrėlio abitą ir imasi atstatyti Šv. Damijono bažnyčią; atsivertimas įvyksta iki galo. Nuo čia prasideda atsivertimo metų chronologija pagal Tomą iš Celano.

1206 vasara – 1208 sausis ar vasaris – atstato Šv. Damijono, Šv. Petro ir Porciunkulės bažnyčias.

1208 vasario 24 – Pranciškus per šv. Mišias išgirsta Evangelijos pagal Matą žodžius. Iš atsiskyrėlio eremito tampa basuoju pamokslininku; ima skelbti Dievo Žodį. Balandžio 16 – broliai Bernardas ir Petras Katani prisideda prie Pranciškaus. Balandžio 23 – Porciunkulėje priimamas draugėn brolis Egidijus. Pavasaris – pirmoji misija: Pranciškus ir Egidijus iškeliauja į Ankonos Marką. Vasara – dar trys, tarp jų ir Pilypas, prisideda prie jų. Ruduo ir žiema – antroji misija: visi septyni keliauja į Poggio Bustone Rieti slėnyje. Padrąsintas nuodėmių atleidimo ir būsimos Ordino plėtotės, Pranciškus siunčia šešis savo sekėjus ir ką tik priimtą septintąjį po du į trečią misiją. Bernardas ir Egidijus iškeliauja į Florenciją.

1209 pradžia – grįžta į Porciunkulę aštuoniese. Prie jų prisideda dar keturi. Pavasaris – Pranciškus parašo trumpą Regulą ir kartu su vienuolika bendražygių iškeliauja į Romą. Čia gauna popiežiaus Inocento III pritarimą. Grįždami atgal, jie trumpam sustoja Orte, paskui – Rivo Torto. Rugsėjis – Vokietijos imperatorius Otto IV vyksta pro Rivo Torto.

1209 ar 1210 – broliai iškeliauja į Porciunkulę.

1209–1210 (?) – gali būti, kad šiais metais susikuria Trečiasis ordinas.

1211 vasara (?) – Pranciškus iškeliauja į Dalmatiją ir grįžta.

1212 kovo 18/19 – Verbų sekmadienio naktis. Porciun-

kulėje priimama šv. Klara. Gegužė (?) – kelias dienas pabuvusi Šv. Pauliaus ir Panzo benediktinų vienuolynuose, Klara išvyksta į Šv. Damijono vienuolyną.

1213 gegužės 8 – San Leo vietovėje netoli San Marino grafas Orlandas pasiūlo Pranciškui Vernos kalną atsiskyrėlio būstui.

1213–1214 ar 1214–1215 (?) Pranciškus keliauja į Ispaniją ir atgal.

1215 lapkritis – Visuotinis Laterano IV Susirinkimas. Pranciškus Romoje.

1216 liepos 16 – Perudžoje miršta popiežius Inocentas III. Liepos 18 – išrenkamas Honorijus III. Prancūzijos arkivyskupas Jokūbas iš Vitry Perudžoje. Vasara – Pranciškus Perudžoje gauna iš popiežiaus Honorijaus III Porciunkulės atlaidus.

1217 gegužės 5 – Porciunkulėje įvyksta Sekminių generalinė kapitula. Pirmosios misijos anapus Alpių ir užjūrin. Egidijus išvyksta į Tunisą, Elijas – į Siriją, Pranciškus – į Prancūziją, bet kardinolas Hugolinas susitinka jį Florencijoje ir įkalba pasilikti Italijoje.

1219 gegužės 26 – kapitula. Į Maroką išvyksta būsimi pirmieji kankiniai. Birželio 24 – Pranciškus išplaukia iš Ankonos į Akrą ir Damietą. Ruduo – Pranciškus aplanko sultoną. Lapkričio 5 – Damietą užima kryžiuočiai.

1220 sausis – pirmieji kankiniai nužudomi Maroke.

1220 pradžia – Pranciškus vyksta į Akrą ir Šventąją Žemę. Pavasaris ar vasara (?) – Pranciškus grįžta į Italiją, apsistoja Venecijoje. Kardinolas Hugolinas paskiriamas Ordino globėju.

1220 ar 1217, 1218 (?) – Pranciškus atsisako pareigų. Petras Katani tampa vikaru.

1221 kovas – Petras Katani miršta. Gegužės 30 – kapitula. Pirmoji regula. Elijas tampa vikaru.

1221 – popiežius Honorijus aprobuoja Trečiojo ordino Regulą.

1221 ar 1222 (?) – Pranciškus keliauja pamokslaudamas po Pietų Italiją.

1222 rugpjūčio 15 – Pranciškus skelbia Dievo žodį Bolonijoje.

1223 pradžia – Fonte Kolombe Pranciškus sudaro Antrąją regulą. Birželio 11 – kapitula aptaria ją. Ruduo – tolesnis svarstymas Romoje. Lapkričio 29 – popiežius Honorijus III aprobuoja antrąją Regulą. Gruodžio 24/25 – šv. Mišios vidunaktį prie Kalėdų prakartėlės Greccio vietovėje.

1224 birželio 2 – kapitula siunčia misionierius į Angliją. Liepos pab. – rugpjūčio pr. (?) – būdamas Foligno, Elijas sužino per regėjimą, kad Pranciškui liko gyventi tiktai dveji metai.

1224 rugpjūčio 15 – rugsėjo 29 (nuo Ėmimo į dangų iki šv. Mykolo dienos) – Pranciškus pasninkauja Vernoje, maždaug rugsėjo 14 gauna stigmas. Spalis – lapkričio pr. – Pranciškus grįžta į Porciunkulę per Borgo San Sepolkrą, Monte Kazalę ir Kastelos miestą.

1224 ar 1225 gruodis–vasaris (?) – raitas ant asilo keliauja po Umbriją ir Marką, skelbdamas Dievo Žodį.

1225 kovas (?) – lankantis pas šv. Klarą Šv. Damijono vienuolyne, staiga labai pablogėja regėjimas, sustiprėja akių liga. Beveik aklas, jis turi apsistoti ten celėje ar kapeliono namuose. Reikalaujant broliui Elijui, galų gale sutinka priimti medicinos pagalbą, bet oras pernelyg šaltas, tad gydymas atidedamas. Balandis–gegužė (?) – Šv. Damijono vienuolyne iškenčia gydymą, bet sveikata nepagerėja. Gauna dievišką amžinojo gyvenimo pažadą ir sukuria „Sesers Saulės giesmę". Birželis (?) – tęsia „Giesmę" ir sutaiko besivaidijančius Asyžiaus vyskupą ir Asyžiaus

miesto burmistrą. Kardinolo Hugolino iškviestas laišku, palieka Šv. Damijono vienuolyną ir vyksta į Rieti slėnį. Liepos pr. (?) – jį priima kardinolas Hugolinas ir vyskupo rūmai Rieti (čia prabūna nuo birželio 23 iki vasario 6). Vyksta į Fonte Kolombą gydytis akių, kaip siūlo Hugolinas, bet visa tai atidedama, nes nėra brolio Elijo. Liepa–rugpjūtis (?) – Fonte Kolombo gydytojas pridegina šventajam smilkinius, bet liga nepraeina. Rugsėjis – Pranciškus vyksta į *San Fabiano*, netoli Rieti gydytis pas kitus gydytojus, kurie perveria jam akis. Atgaivina sutryptą vargšo kunigo vynuogyną.

1225 ar 1226 spalis–kovas (?) – tai Rieti, tai Fonte Kolombe.

1226 balandis – Pranciškus Sienos mieste gydosi toliau. Gegužė ar birželis (?) – grįžta į Porciunkulę per Kortoną. Liepa–rugpjūtis – per vasaros karščius paimamas į Banjaros kalnus prie Nočeros. Rugpjūčio pab.–rugsėjo pr. – jo būklė blogėja. Notijano keliu vežamas į Asyžiaus vyskupo rūmus. Vyskupas Gvidonas išvykęs maldingon kelionėn į Monte Garganą. Rugsėjis – žinodamas, jog mirtis neišvengiama, Pranciškus reikalauja, kad jį nuneštų į Porciunkulę. Spalio 3 – čia jis miršta. Sekmadienį, spalio 4, palaidojamas Šv. Jurgio bažnyčioje.

1227 kovo 19 – jo draugas Hugolinas tampa popiežiumi Grigaliumi IX.

1228 liepos 16 – Asyžiuje Grigalius IX kanonizuoja šv. Pranciškų.

1230 gegužės 25 – šventojo palaikai perkeliami į naują Šv. Pranciškaus baziliką.

Serija „Pranciškaus Asyžiečio šaltiniai"

Pranciškus Asyžietis

Raštai

Iš anglų kalbos vertė
Nida Norkūnienė, Vesta Liepaitė

Redaktoriai
Petras Kimbrys, Nida Norkūnienė

Dailininkas
Šarūnas Miškinis

Techninis redaktorius
Kęstutis Bertašius

Korektorės
Sigita Papečkienė, Eglė Keraitė

SL 311. Užs. 1533 Tiražas 4200 egz.
Leidykla „Taura", Taikos 132-15, 2017 Vilnius
Spaudė „Spindulio" sp., Gedimino 10, 3000 Kaunas

Pranciškus Asyžietis

Pr 23 Raštai/Iš anglų k. vertė N. Norkūnienė, V. Liepaitė.–V.: Taura, 1995.–219 p.

Bibliogr.: p. 209–214.

ISBN 9986-514-06-1

Pranciškaus Asyžiečio, Mažesniųjų brolių ordino įkūrėjo, Regula ir gyvenimas, kuriuos jis surašė savo broliai, norėdamas tiksliau apibrėžti jos gyvenimo būdą, taip pat laiškai ir maldos. Savo Regulą jis pagrindė esmine nuostata: „Laikytis Kristaus mokymo ir sekti Jo pėdomis". Ne visi šv. Pranciškaus rankraščiai yra išlikę. Į šį rinkinį pateko visi jo raštai, pripažinti autentiškais.

UDK 23/28

SERIJA „PRANCIŠKAUS ASYŽIEČIO ŠALTINIAI"

Pranciškus Asyžietis. *Raštai.* Juos sudaro Regulos, kurias šv. Pranciškus surašė savo brolijai, norėdamas tiksliai apibrėžti jos gyvenimo būdą, taip pat laiškai ir maldos. Savo Regulą jis pagrindė esmine nuostata: „Laikytis Kristaus mokymo ir sekti Jo pėdomis". Ne visi šv. Pranciškaus rankraščiai yra išlikę. Į šį rinkinį pateko visi jo raštai, pripažinti autentiškais.

Tomas Celanietis. *Pranciškaus Asyžiečio gyvenimas*

Pirmasis šv. Pranciškaus gyvenimas – tai pirmoji Pranciškaus Asyžiečio biografija, užsakyta popiežiaus Grigaliaus IX, 1228 m. paskelbus Pranciškų šventuoju. Vienuolis Tomas iš Celano miestelio Italijoje galėjo pats pažinoti Pranciškų, bet daugiausia rėmėsi artimų draugų ir bendražygių pasakojimais, kuriuos rinko pėsčiomis keliaudamas po Italiją. Sutvarkęs juos ir sugrupavęs, papildė teologiniais samprotavimais.

1246 m. Ordino generalinis ministras visiems Pranciškų pažinojusiems mažesniesiems broliams liepė parašyti apie jį atsiminimus. Iš gautų užrašų Tomui iš Celano vėl uždavė sukurti šventojo biografiją. Beveik nesikartodamas ir, matyt, per praėjusį laiką ir pats prikaupęs nemažai papildomos medžiagos, Tomas antrąkart aprašė, beje, gana įmantriu stiliumi, Asyžiaus neturtėlio nueitą kelią ir kai kuriuos stebuklus *Antrajame šv. Pranciškaus gyvenime.*

Bonaventūras. *Pranciškaus Asyžiečio gyvenimas*

Išrinktas Ordino generaliniu ministru, Bonaventūras ėmėsi rašyti naują oficialią šv. Pranciškaus biografiją – *Didįjį šv. Pranciškaus gyvenimą,* – nes reikėjo trumpesnės ir autoritetingesnės. Taurus jo 1262 m. pabaigtas darbas pateikia žavų

šventojo, nuolankaus Kristaus sekėjo, Ordino įkūrėjo paveikslą. Tik liko nutylėtos visos ginčytinos temos, nemalonumai, nesutarimai. Tačiau taip visus taikydamas, Bonaventūras padarė lemiamą įtaką Ordino, kaip Bažnyčios institucijos, išlikimui. Jis laikomas kone antruoju Ordino įkūrėju.

Mažasis šv. Pranciškaus gyvenimas atsirado todėl, kad reikėjo trumpesnio kūrinio skaitiniams per pamaldas. Sunku glaudžiau sutalpinti tiek faktų ir tiek asketinio bei mistinio pažinimo į tokį trumpą tekstą, kaip tai pavyko Bonaventūrui.

Trijų draugų legenda. Žodis „legenda" čia, kaip ir „Perudžos legendoje", nereiškia sakmės ar padavimo, tai tiesiog „skirtas viešai skaityti" kūrinys. Jo autorius ir parašymo data nėra galutinai nustatyti. Kai kurių tyrėjų nuomone, jį parašė broliai Leonas, Andželas ir Rufinas apie 1244 m. Nors aprašymas lieka fragmentiškas, sužavi šios legendos nuoširdumas ir paprastumas; nauji, Celaniečio ir Bonaventūro nepaminėti faktai ir kitoks požiūris papildo šv. Pranciškaus portretą.

Perudžos legenda. Šie atsiminimai, daugelio priskiriami broliui Leonui, vienam pirmųjų Pranciškaus pasekėjų, atskleidžia jaudinantį, su niekuo „nesuderintą", neoficialų šv. Pranciškaus paveikslą. Tai tiesiog draugo prisiminimai, kurių tonas ir stilius paprasti, be menkiausio polinkio moralizuoti. Nors esama visiems memuarams būdingų trūkumų – neplaningumo, nuklydimų į šalis, praeities idealizavimo,– tai vienas autentiškiausių liudijimų apie šv. Pranciškų, požiūrio gaivumu sulyginamas su „Žiedeliais".

Tobulybės veidrodis. Manoma, kad nežinomas vienuolis susistemino brolio Leono atsiminimus, ir taip atsirado šis poleminės dvasios kupinas kūrinys. Ko nors nauja apie šv. Pranciškų, ko nežinotume iš kitų šaltinių, jame nerasime. Užtat jis liudija sūnišką XIV a. pranciškonų meilę Ordino įkūrėjui ir vienintelis pateikia idealaus mažesniojo brolio portretą.

Šventojo Pranciškaus žiedeliai. Ši plačiausiai skaitoma knyga apie mažąjį Asyžiaus neturtėlį, manoma, kad parašyta brolio Ugolino iš Monte Santa Maria apie 1330 m. Tai populiarūs viduramžių pasakojimai, kuriuose aprašomi įvairūs nuostabūs šv. Pranciškaus ir jo bendraminčių nutikimai, atskleidžiamas kontempliatyvusis Pranciškaus gyvenimas bei pirmieji Mažesniųjų brolių ordino gyvavimo dešimtmečiai, tai pasakojimai apie meilę nuskriaustiesiems žmonėms, žvėrims ir visai gamtai.

Sacrum commercium arba *Šv. Pranciškus ir jo sužadėtinė Neturtystė* – toks kūrinio, datuojamo 1227 m., taigi vieno iš ankstyviausiųjų apie šv. Pranciškų, pavadinimas atskleidžia ir jo turinį. Alegorine, didžiai meniška forma čia pasakojama, kaip Neturtystė tapo Pranciškui evangelinio gyvenimo kelio esme: likti jai ištikimam, vadinasi, sekti Kristumi.

Trylikto amžiaus liudijimai. Tuometinius metraštininkus – apie Pranciškaus gyvenimą rašė ne tik Ordino nariai, nes Asyžiaus neturtėlis turėjo didžiulę įtaką visai Bažnyčiai,– domino ne tiek pati Pranciškaus asmenybė, kiek visas „Umbrijos stebuklas", evangelinį atsinaujinimą paskatinęs religinis įkarštis. Pateikiami liudijimai naujai ir iš šalies nušviečia šv. Pranciškaus ir pirmųjų jo brolių veiklą.

Klara Asyžietė. *Raštai. Gyvenimas.* Neturtėlių seserų ordino pradininkės šv. Klaros Asyžietės, pasivadinusios Pranciškaus „augalėliu", raštai, skirti seserims vienuolėms, taip pat laiškai bendramintėms pasaulietėms moterims. Šalia pateikiami jos gyvenimo aprašymas bei du Popiežiaus dokumentai – šv. Klaros ilgai siekta „Neturto privilegija" ir kanonizacijos bulė.

Pranciškaus Asyžiečio kūriniai yra nenykstamos vertės ir krikščioniui, siekiančiam išganymo šiame beprotiškame pasaulyje ir blaškomam pasaulio vilionių; ir vienuoliui, besigrumiančiam dėl tobulumo bendruomenėje, ir kunigui, apraizgytam parapijos rūpesčių; biografui, rašytojui, poetui ir netgi mažiems vaikams, turintiems savo rūpestėlį – išmokti mylėti Dievą. Šv. Pranciškus kiekvienam yra šventasis, kiekvieną įkvepiantis tobulesniam gyvenimui ir visuotinesnei pilnatvei Kristuje, Karaliuje ir Visatos Šerdyje.

Br. Placid Hermann OFM

ISBN 9986-514-06-1